

YAZARLAR

(aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal)

Sentyabr 2026 (69)

(2021-ci ildən çıxır)

Təsisçi və baş redaktor: Zaur Ustac

Redaktor: Həcər Atakişiyeva

Texniki redaktor: Tuncay Şəhri

Məsul katib: Araz Şəhri

Rəssam: Səlim Abbaszadə (Norveç)

Beynəlxalq əlaqələr üzrə menecer: Khaitov Khusniddin

Ədəbi tənqid məsələləri üzrə menecer: Günnur AĞAYEVA

İctimaiyyətlə əlaqələr üzrə menecer: Südəbə Mətanətli

Fəxri redaksiya heyəti: Abbasqulu ağa Bakıxanov, Mirzə Fətəli

Axundov, Lev Tolstoy, Əhməd bəy Ağaoğlu, Əbdürrəhim bəy

Haqverdiyev, Cek London, Əliqulu Qəmkəsar, Vintsas Kreve,

Üzeyir Hacıbəyov, Pənahi Makulu, Səməd Vurğun, Şəhriyar,

Bayram Bayramov, Hüseyn Arif, Bəxtiyar Vahabzadə, Cabir

Novruz, İldırım Əkbəroğlu (Füzuli), Alı Mustafayev, Mustafa

Müseyyiboğlu, Ülvi Bünyadzadə.

Redaksiya heyəti: Ayətəlxan Ziyad (İsgəndərov), Akif Abbasov, Mahirə

Nağıqızı, Vüqar Əhməd, Mehman Həsənli, Həcər Atakişiyeva, Təranə

Məmməd, Aydın Xan Əbilov, Kamal Camalov, Günnur Ağayeva, Rizvan

Fikrətoğlu, Aysel Nazim, Nuranə Rafailqızı, Səma Muğanna, Əli bəy Azəri,

Sevindik Nəsiboğlu, Taleh Xəlilov, Südəbə Mətanətli (Məmmədova), Leyla

Yaşar, Murad Məmmədov, İlqar İsmayilzadə, Aytac İbrahim, Mövlud

Ağamməd, Məmməd Gürşadoğlu, Aysu Türkel, Murad Eloğlu (Rusiya),

Rafiq Hümət (Gürcüstan), Faruk Habiboğlu (Türkiyə), Əbülfəz Əhməd

(Almaniya), Günay Əliyeva (Norveç), Caroline Laurent Turunc (Fransa),

Khaitov Khusniddin (Özbəkistan).

BU SAYIMIZDA

Könüllülük haqqında	3
Baş redaktordan	4
Yazarlar jurnalı	5
Kamal Camalov. Məqalə.	6
Aybəniz Həşimova. Məqalə.	19
Həcər Atakişiyeva. Məqalə.	34
Sədulla Şirinovun kitabları	55
Zaur Ustacın yazıları.	56 və 134
Xəlil Mirzə. Hekayələr.	67
Səyyad Əhmədli (Göyçəli). Şeirlər.	89
Vidadi Ağdamlı Turan. Şeirlər	109
Sübhan Abasbəyli. Şeirlər.	115
Zaur İlhamoğlu. Şeirlər.....	120
Gülнар Rafiqqızı. Şeirlər.	126
D. Mirzə. Şeirlər.	131
Sümeyye Baştürk. (Türkiyə).	137
Təltiflər, təbriklər və təqdimatlar.	141

Salam olsun, Azərbaycanın ilk hibrid jurnalı olan “Yazarlar”ın çox dəyərli yazarları və oxucuları! Bizim yalnız bir məqsədimiz var ki, o da **“Yaradıcı uşaq - gənclərin dövrü mətbuatda çıxışını asanlaşdırmaq, onların tanınmasına köməklik göstərmək”** olmaqla məramnaməmizdə aydın şəkildə qeyd olunmuşdur. Aylıq ədəbi-bədii, elmi jurnal olan “Yazarlar” kitabxanalar üçün ənənəvi qaydada məhdud sayda nəşr olunur və elektron formatda bir neçə sabit, dayanıqlı, təhlükəsiz platformadan PULSUZ olaraq yayımlanır. Jurnalın bu günə qədər çap olunmuş bütün nömrələrini **“YAZARLAR” dan sifariş yolu ilə əldə edə bilərsiniz. Mobil telefonla əlaqə: (+994) 70-390-39-93** “YAZARLAR, ANCAQ YAZARLAR...” © YAZARLAR

“İndi müstəqillik tariximizin inkişaf dövrünün qürurverici yeni mərhələsindəyik. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə ən qısa zamanda həyatın əvvəlki ahənginə qaytarılması üçün genişmiqyaslı işlər aparılır. İnanıram ki, Ulu Öndərin tövsiyələrini özünüze şüar seçən siz könüllülər Vətənə və dövlətə bundan sonra da dərin bağlılıq nümayiş etdirəcək, yüksək fəallıq göstərərək Böyük Qayıdışa töhfələr verəcəksiniz.”

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 dekabr 2023-cü il

İlkin mənbə: President.az

Zaur USTAC

BAŞ REDAKTORDAN

Salam olsun, dəyərli oxucular!

Jurnalımızın 69-cu sayı ilə görüşünüza gəlmişik.

Bu sayımızda “Yazarlar” jurnalının redaktoru – Yaradıcılıq Komissiyasının sədri, ədəbiyyatşünas-tənqidçi Həcər xanım Atakişiyevanın marqlı yazısı və digər bir-birindən faydalı müəllif yazıları diqqətinizə təqdim olunur.

*Bununladan əlavə uzun müddətdir ki, dəyərli qələm dostumuz Xəlil Mirzənin “Müqəddəs Zəfər” adı altında silsilə şəklində yayımlanan hekayələrindən 8-ci və 9-cu hekayələr də bu sayımızda yer alıb. Nəzərinizə çatdırıram ki, Xəlil Mirzənin bu hekayələri jurnalımızın həyata keçirdiyi ənnəvi “25 yarpaq” layihəsi çərçivəsində ayrıca kitab şəklində çap olunaraq oxucuların ixtiyarına veriləcək. O, eyni zamanda 2026 – 27-ci illər üzrə “Ustac Milli Mükafatı”nın laureatı seçilmişdir. Jurnalımızın **Sentyabr - 2026 № 09 (69)**-cu sayında təqdimat, təbrik və məlumat xarakterli digər yazılar da yer alıb.*

Dəyərli oxucular, plana uyğun olaraq əvvəllər olduğu kimi jurnalımızı elektron varintda və ənnəvi formatda əldə edib, oxuya biləcəksiniz. Xeyirli-uğurlu olsun! Uğurlarınız bol olsun!

Hörmətlə: Zaur USTAC

“Yazarlar” jurnalının baş redaktoru

“YAZARLAR” JURNALI**“Yazarlar” jurnalı öz işini aşağıdakı prinsiplər və sturuktur əsasında qurur:**

- Jurnalı əməkdaşlıq edən müstəqil yazarlar “Müstəqil Yazarlar Konfederasiyası” adlı alt qurumda birləşirlər (məqsəd yaradıcılıq əlaqələrini möhkəmlətmək və bir-birinə dəstək olmaqdan ibarətdir. Üzv yazarlar nə qurum, nə də birləri qarşısında heç bir öhdəlik daşımırırlar. Üzvülük haqqı nəzərdə tutulmayıb.)
- Gənc yazarlar “Yazarlar dərnəyi” adlı ikinci alt qurum vasitəsilə mütəmadi olaraq ustad yazarlardan faydalı məsləhət və tövsiyələr alırlar. Bundan əlavə dərnək əvvəlcədən müəyyən olunmuş layihələr çərçivəsində jurnalın xüsusi buraxılışlarını təşkil edir, “Yazarlar Akademiyası”nda mütəmadi olaraq yenilənən konkret üsul və proqramlarla gənc yazarların püxtələşməsinə köməklik edir.
- Müəyyən layihələrin təşkili və gənc yazarların elan olunmuş müsabiqələrə təqdim edilmiş əsərlərinin nəşr olunmaq üçün seçilməsinin obyektivliyini təmin etmək məqsədi ilə tərkibi gizli saxlanılan 5 (beş) nəfər təcrübəli və filoloji təhsili olan yazardan ibarət “Yaradıcılıq Komissiyası” adlı üçüncü alt qurum yuxarıda qeyd olunduğu kimi ancaq yaradıcılıq məsələləri ilə məşğul olur. Təqdimatlar, müzakirələr, məsləhətləşmələr və digər müxtəlif tədbirlər “Yazarlar klubu”nda təşkil olunur.
- “Təltif Komissiyası” adlı dördüncü alt qurum vasitəsilə ölkəmizin inkişafına töhfələr vermiş şəxslər təltif olunurlar.
- “Yazarlar” jurnalı bütün sadalanan və burada qeyd olunmamış gündəlik fəaliyyət zamanı ortaya çıxan məsələləri könüllülük qaydasında ictimai əsaslarla (ödənişsiz) həyata keçirir.

**Xaqani Şirvaninin anadan olmasının 900 illiyi münasibətiylə
XAQANI ŞİRVANININ ƏSƏRLƏRİNDƏ QURAN VƏ HƏDİSLƏRƏ
İSTİNADLARIN TƏRBİYƏVİ ROLU**

KAMAL CAMALOV,

Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun professoru,

Pedaqogika elmləri doktoru

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar müəllimi

“Qızıl Qələm” mükafatı laureatı

E-mail: kamal.camalov@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1977-7250>

Erkən orta əsrlər dövründən başlayaraq Qurani-Kərim ədəbi dilin və mədəniyyətin əsas istinad nöqtələrindən biri hesab olunurdu. Bu da dövrün dini icmasının əsas dünyagörüşü idi. Quran dini kitab olmaqla yanaşı, həm də elm, əxlaq, hüquq və ədəbi-pedaqoji mədəniyyətin əsas mənbələrindən biridir.

Klassik Şərq ədəbiyyatında Quran ayələrindən və hədislərindən sitat gətirmək və “təlmih”i (məşhur dini və tarixi hədislərə diqqət yetirmək) vurğulamaq ənənə nümunəsi hesab olunurdu. Təbii ki, oxucular da şairin işarələrini asanlıqla başa düşürdülər.

Bu gün çağdaş dövrümüzün gənc oxucusuna klassik şairlərin (İbn Sina, Fərabî, Xaqani Şirvani, Nizami Gəncəvi, İmadəddin Nəsimi, Məhəmməd Füzuli, Şah İsmayıl Xətai və b.) poetik fikirlərindəki dini və tarixi iqtibaslara aydınlıq gətirilməsinə zəruri ehtiyac duyulur.

Əsərlərini Quran, hədis və irfan təlmihləri ilə zənginləşdirən parlaq nümayəndələrdən biri də ruh şairi Xaqani Şirvanidir.

Xaqani Şirvani yazır ki, mənə dini və elmi bilikləri öyrədən əmim olmuşdur. Xaqani əmisi vasitəsilə həyatın keşməkeşli yollarında doğru yolu tapdığını və həm əxlaqi, həm də intellektual sahədə yüksəldiyini qeyd edərək poetik dildə yazır:

Bil, mənim böyüyüm, yol göstərənim,

Tərbiyə verənim əmimdir mənim.

Sözləri hər zaman qətiydi onun,

Şagirdi – Ərəstu, bir də Əflatun.

Hermesə üçbucaq elmini, zaman,

Onun idrakıyla öyrətmiş, inan!

Oxudu “Quran”dan ayələr mənə [Bax: Xaqani Şirvani.

Seçilmiş əsərləri. 2004 səh.87].

Xaqani əmisi, Kafiəddin Ömər Osmanın ona verdiyi tərbiyə və elm sayəsində həyatında əhəmiyyətli bir dönüş etdiyini qeyd edir. Burada tərbiyə və mentorluq (Mentor təcrübəli, bilikli və ya mütəxəssis bir şəxs; Mentee mentorunun köməyindən faydalanan və ondan öyrənən şəxs mənasında) ideyası əsas yer tutur. Xaqani əmisi tərəfindən yalnız əxlaqi, həm də intellektual mənada yönləndirildiyini ifadə edir. Bu, elmin və təhsilin

insanın şəxsiyyətinin formalaşmasında, həmçinin həyatda doğru yol seçməsində nə qədər əhəmiyyətli olduğunu vurğulayır. “Yetimlik divinin qaçdım əlindən” ifadəsi, Xaqaninin tərbiyə və elm sayəsində çətinliklərdən, yanlış yollardan uzaq durduğunu və həyatını düzgün istiqamətdə qurduğunu simvolizə edir. “Yetimlik divi” başsız qalan bir uşağın və ya şəxsiyyətin çaşqın vəziyyətini göstərir. Bu div, bəlkə də boşluq və qeyri-müəyyənlikdir və əmisi sayəsində bu vəziyyətdən nicat tapmışdır.

Yan Amos Komenski yazır ki, elm və bilik “elə təlim edilməlidir ki, insanlar mümkün olduğu qədər, bilikləri kitablardan deyil, göydən və yerdən, palıddan və ağcaqayından əldə etsinlər” **[Bax: Böyük didaktika. Bakı: Elm və təhsil, 2012, səh.142]**. Xaqani Şirvaninin həyat fəlsəfəsinə nəzər salan zaman görürük ki, Kafiəddin Ömər Osman qardaşı oğluna yalnız kitablardan deyil, həyatın özündən – təbiətdən, ətraf aləmdən, gündəlik təcrübədən və müşahidələrdən də bilik qazandırmışdır. Deməli, əsl təlim, yalnız nəzəri məlumatlarla deyil, ətraf mühitlə bağlı gerçək təcrübə və öyrənmə ilə də inkişaf etməlidir. Necə ki, pedaqogikada oxuyuruq: “tətbiq edilə bilməyən bilik şagirdə lazım deyil” **[Bax: A.Abbasov., H.Əlizadə. Pedaqogika. Bakı: 2024, səh.170]**. Hər bir öyrənilən bilik, əgər realıqda istifadə edilmirsə, ona olan ehtiyac və dəyər də azalır. Təhsil, gələcək həyatda faydalı olacaq bilik və bacarıqlarla təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulmalıdır. Xaqani əmisi vasitəsilə yüksək elmi və fəlsəfi mülahizələrə malik olduğunu və elmin sirlərinə dərinlən bələd olduğuna işarə edir. Hermesin üçbucaq elmini və Qurandan ayələr oxumağı isə “böyük intibah ziyalısının, şairinin” **[Bax: Ə.Səfərli, X.Yusifov. Qədim və orta əsrlərdə Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: 1982, səh.70]** təkcə Qərb fəlsəfəsi ilə deyil, həm də islam təlimi ilə zənginləşdirilmiş bir təhsil aldığını nümayiş etdirir.

Xaqani burada, yalnız fəlsəfəni deyil, dini təhsilin də əhəmiyyətini qeyd edir. “Oxudu “Quran”dan ayələr mənə”

ifadəsi, Xaqaninin əmisi tərəfindən dini biliklərə də yönləndirildiyini və Quranın onun həyatında və düşüncə sistemində mühüm rol oynadığını bildirir. Bu, islamın əsas prinsiplərinin Xaqaninin əxlaqi və intellektual inkişafında vacib bir təməl olduğunu göstərir.

“Xaqani yaradıcılığında hərflər, rəqəmlər də tərbiyəvi təsvir vasitələri sırasına daxildir” [**Bax: Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Üç cildə, I cild. Bakı: 1960, səh.100**]. Xaqani, əmisi Ömər in ona verdiyi elmi təhsil, məntiqi düşüncə və həyat yolunu göstərmə bacarığını yenə də böyük hörmət və minnətdarlıqla ifadə edir.

**Mənə dil qanunu öyrətdi əmim,
Qoymadı səhv edəm, oldu həmdəmim.
Məni üç elmdən etdi xəbərdar,
Ağıl, fəhm, hiss oldu onlardan izhar.
O, mənə şərh etdi hər bir məfhumu,
Sonra da öyrətdi elmi-nücumu...
Dəlillə, sübutla eylədi bir-bir,
“Quran”ın yüz on dörd sirrini təbir,
Çox asan yol ilə o mahir insan,
Etdi “bir”, “iki”, “üç”, “dörd”, “beş”i bəyan [**Bax: Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2004, səh.89**].**

Xaqani Şirvani əmisi Ömər in ona dilin düzgün istifadə qaydasını və dil qanunlarını öyrətdiyini bildirir. Bu, Xaqaninin şairlikdə və yazılı ifadələrdə daha incə və təmiz bir üslub inkişaf etdirdiyini göstərir. Eyni zamanda, “səhv etməmək” və “həmdəm olmaq” ifadələri, əmisi tərəfindən ona düzgün təhsil və tərbiyə verilməsini, həm də onun həyatında doğru yolu göstərən şəxs olduğunun bariz nümunəsidir.

Xaqani əmisi tərəfindən ona aşılana n “üç əsas elm”i: ağıl, fəhm və hiss kimi dəyərləri təsvir edir.

Ağıl – insanın tefəkkürünü və düşüncə qabiliyyətini;

Fəhm – mühakimə və anlayış qabiliyyətini;

Hiss – insanın mənəvi duyğularını ifadə edir.

Bu üç elm, insanın həm məntiqi, həm də mənəvi tərəflərini inkişaf etdirən elmlərdir. Xaqani burada əmisi Ömər in elmi dünyagörüşünün hərtərəfli və dərin olduğunu bildirir.

“O, mənə şərh etdi hər bir məfhumu, Sonra da öyrətdi elmi-nücumu”.

Bu misra əmisi Ömər in yalnız bilikləri öyrətməklə kifayətlənmədiyini, həm də hər bir məfhumun mənasını və dərinliyini şərh edərək öyrətdiyini göstərir. Xaqani əmisi tərəfindən verilən təhlil və açıqlamaların həyatına necə təsir etdiyini qeyd edir. Elmi-nücum (ulduz elmi və ya astrologiya) müsbət bir şəkildə elmin dərinliyinə dair sistematikanı göstərir.

“Dəlillə, sübutla eylədi bir-bir, “Quran”ın yüz on dörd sirrini təbir”. Xaqani əmisi Ömər in məntiq və sübutlarla hər şeyin doğru şəkildə izah edildiyini qeyd edir. Bu, həm rəşional (məsələli düşüncə) yanaşmasını, həm də “Quran”ın sirlərinin təfsirini (şərhini) göstərir. “Yüz on dörd sirr” Quranın müxtəlif ayələrini və onların dərin mənalərini şərh etmək deməkdir.

Xaqani əmisi Ömər in ona çox sadə və anlaşılan üsul, vasitə və tərzlərlə elmi tədris etdiyini qeyd edir. Burada əmisi, kompleks mövzuları anlaşılan bir şəkildə izah edir, elmi anlayışları “bir”, “iki”, “üç”, “dörd”, “beş” kimi strukturda təqdim edir. “Bir – Allah, iki – iki dünya, üç – nəbatat, çəmadat, heyvanat, dörd – dörd ünsür: su, od, torpaq, hava, beş – hiss: dad bilmək, görmək, eşitmək, ləms və iyi bilmək (bəzən beş rəqəmi – Məhəmməd peyğəmbər in əbası altında hüzur tapanlara da aid edilir ki, bunlara “Pənctəni-alibə” – “beş nəfərdən ibarət ailə üzvü”

deyilir), altı – cəhətlər: ön, arxa, sağ, sol, yuxarı və aşağı, yeddi – yerin yeddi təbəqəsi, səkkiz – behiştin səkkiz qapısı (göyün təbəqələri), doqquz – doqquz fələk (doqquzuncu fələk – Allahın qərar tutduğu yerdir.) Xaqani yuxarıdakı beytdə əmisinin rəqəmlərin bu sirrini ona öyrətdiyini xəbər verir” [Bax: **Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2004, səh.583**]. Bu, Xaqaninin əmisi tərəfindən sadə metodla dərin elmləri öyrənmə prosesini necə təqdir etdiyini göstərir.

Göründüyü kimi Ömər Kafiəddin Xaqaniyə yalnız intellektual deyil, həm də mənəvi dünyanı anlamağa kömək etmiş, ona ağıl, fəhm və hiss kimi həyati və mənəvi dəyərləri aşılamağa çalışmışdır. “Ağıl tefəkkürün məhsulu olması ideyasını irəli sürür” [Bax: **O.Həsənli. Təhsilin müasir psixoloji problemləri. Naxçıvan: 2017, səh.188**]. Ömər Osman qeyd etdiyimiz kimi ağıllı və sistemli tədris üsulları ilə Xaqaninin həm dini, həm də elmi mövzuları asanlıqla mənimsəməsinə imkan yaratmışdır.

Şəriətdən kənar elm yoxdur, bil,

Varsa qara xaldır, heç bilik deyil [Bax: **Xaqani Şirvani.**

Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2004, səh.49].

Bu misra şairin şəriət (İslam dini qanunları) və elm arasındakı əlaqəyə dair güclü bir fikri ifadə edir. Şair elm və biliklərə dini baxışla yanaşır və şəriətlə uyğun olmayan elmlərin qeyri-kamil olduğunu vurğulayır. Bu misra, şairin şəriət və elm arasındakı əlaqəni necə gördüyünü açıq şəkildə ifadə edir. Şairin nəzərində, elm yalnız şəriətlə uyğunlaşarsa, doğru və kamil olur. Yəni, islam təlimləri çərçivəsində öyrənilən və tətbiq olunan elm, həm dini, həm də dünyəvi mənada doğru sayılır. Şəriət yalnız dini qanunlar deyil, həm də həyatın hər sahəsində düzgün yaşamağa yönəlmiş təməl bir göstərici kimi təqdim edilir. Şair, dini biliklə dünyəvi bilik arasında bir uyğunluq yaratmağa çalışır. Şəriətə zidd elm isə şairin fikrincə, qara xal kimi qaranlıq və yanlış bir şeydir, yəni ona həqiqi elm demək olmaz. Şair burada həm dini elmlərin, həm də dünyəvi elmlərin şəriətə uyğun olmasının vacibliyini vurğulayır. Bu yanaşma, islam mədəniyyəti daxilində elmin və biliklərin yalnız dini və mənəvi prinsiplərlə uyğunlaşdıqda dəyərli olduğunu ifadə edir.

Aləm” sözü “elm”dən yaranmışsa da, ancaq,

Cəhalət bu aləmdən elmi qaçaq salacaq.

Elm əhlinin ürəyi əcəb böyük ürəkdir,

İdris öz şüuruyla göyə yüksələcəkdir [Bax: Xaqani Şirvani.

Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2004, səh.332].

Xaqani elm və cəhalət, bilik və qavrayış arasındakı münasibətləri dərin şəkildə şərh edir. Şair elmin və cəhalətin dünyaya olan təsirini və elmə yiyələnənlərin mənəvi və intellektual yükselişini izah edir. “Aləm” və “elm” sözləri burada həm mənaca, həm də fonetik olaraq bir-birinə yaxınlaşdırılır. Şair, “aləm”in (kainatın və dünyanın) “elm”dən (bilikdən və təhsildən) qaynaqlandığını bildirir. Lakin cəhalətin bu aləmdən qaçmasına və ya yox olmasına səbəb olacağını qeyd edir. Şair, elmin insanlar və cəmiyyətlər üçün nə qədər vacib olduğunu, amma cəhalətin elmə və biliklərə necə zərər verə biləcəyini göstərir.

“...Öz fikir və hisslərini təsirli və incə sözlərlə ifadə etməyi sevir” [Bax: Məhəmmədəli Tərbiyət. Danişməndani

Azərbaycan. Bakı: 1987, səh.67] Xaqani Şirvani elm əhlinin yalnız ağıllı və bilikli deyil, həm də mənəvi dəyərlərə və böyük ürəklərə sahib olduğunu vurğulayır. İdris Peyğəmbər islam mədəniyyətində və dini təfsirdə çox bilikli, hikmətli və göyə yüksəlmiş bir peyğəmbərdir. Şair İdris Peyğəmbərin şüuru ilə göyə yüksəlməsini təkcə fiziki yüksəliş kimi deyil, həm də mənəvi və elmi yüksəlişi kimi nəzərdə tutur. Bu, elmin insanı ruhən ucaltıldığını və insanların mənəvi inkişafını təmin etdiyini göstərir.

Cəhalət elmin qarşısında bir maneə olaraq təqdim edilir, yeni biliksizlik elmin yayılmasına və insanların inkişafına zərər verə bilər. Eyni zamanda, şair, elm əhlinin yalnız ağıllı deyil, həm də mənəvi və gözəl ürəkli insanlardan ibarət olduğunu qeyd edir. İdris Peyğəmbərin göyə yüksəlməsi də, elmin, insanın mənəvi yüksəlişi ilə əlaqəli olduğuna işarədir.

**Ey Xaqani, din elmi, bil, kimiyadır, unutma,
Könüllərin məxzəninə layiqdir bu kimiya.
Əgər nəfsin bir mis kimi pas atarsa bir zaman,
Onu silmək üçün yalnız budur yararlı dərman [Bax: Xaqani
Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2004, səh.408].**

Fikrimizcə şair din elminin və biliyin yüksək dəyərini, həmçinin nəfsin (insanın daxili arzularını, eqosunu) və ilahi təmizlənmənin rolunu müzakirə edir.

Şair, din elmini kimya ilə müqayisə edir. Kimya burada saflaşdırıcı, təmizləyici və qızıl kimi dəyərli bir elm olaraq göstərilir. Din elmi, insanların könüllərini (ruhlarını) saflaşdırmaq və təmizləmək məqsədi güdür. Könüllərin məxzəni (Məxzən ərəb mənşəli söz olub – xəzinə mənasını ifadə edir) ifadəsi, insanların daxili xəzinəsini, hisslərini və niyyətlərini nəzərdə tutur. Bu misra ilə şair, din elminin insanın ruhunu təmizləyən, həm də mənəvi inkişafını təmin edən bir elm olduğunu vurğulayır. Bu elm, yalnız dünyəvi fayda vermir, həm də insanın mənəvi təmizliyinə xidmət edir.

Şair insanın nəfsinin (eqo və arzu hisslərinin) gücləndiyini və ruhani təmizliyinə zərər verdiyini bildirir. “Mis kimi pas atarsa” ifadəsi, nəfsin zamanla insanın ruhunu və qəlbini çirkləndirən bir yükə çevrildiyini göstərir. Fikrimizcə, “pas”, ruhun çirklənməsi və mənəvi inkişafın əngəllənməsi kimi başa düşülür. “Onu silmək üçün yalnız budur yararlı dərman” ifadəsi, din elminin və kamilliyin (yüksək mənəviyyatın) bu pası təmizləyən tək vasitə olduğunu bildirir. Yəni, şair nəfsin mənfi təsirlərindən yaxa qurtarmaq üçün din elminin tətbiqinin ən faydalı “dərman” olduğunu qeyd edir. Bu, təmizlənmə və mənəvi təkmilləşmənin yolu kimi göstərilir.

Şair, bildirir ki, din elmi yalnız bilik və məlumatla deyil, həm də könül və qəlb təmizlənməsi ilə əlaqəli bir sahədir. Şair, nəfsin (insanın daxili arzu və ehtiraslarının) insanın inkişafını necə

əngəllədiyini və din elminin bu mənfi təsirlərdən təmizlənmək üçün tək vasitə olduğunu bildirir.

**Bir elm Kəbəsi, qələmi, məclisi, təmiz,
Zənzəmlə qarə daşa bərabərdir, şübhəsiz [Bax: Xaqani
Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2004, səh.378].**

Xaqani Şirvani elmin müqəddəsliyini və yüksək qiymətini kainatdakı müqəddəs yerlərlə müqayisə edir. Kəbə, islamda Allahın evini təmsil edir və dünyanın ən müqəddəs yeri sayılır. Şair elmi Kəbə ilə müqayisə edərək, onun mənəvi və ruhani əhəmiyyətini vurğulayır. Elm yalnız bilik deyil, həm də insanın təmizlənməsi, yüksəlməsi və ruhunun inkişafı üçün vacib bir vasitədir.

Qələm burada yazının, təhsilin və bilikləri yaymanın rolu kimi ifadə edilir. Məclisi isə – elm məclisi, yəni elm haqqında düşüncələrin, müzakirələrin yeri kimi göstərir. Şair, bu üç elementi – qələm, məclis və təmizliyi – elmə aid edərək, onun nə qədər müqəddəs və yüksək olduğunu ifadə edir.

Zənzəm suyu, Məkkədəki Zənzəm bulağından gəlir və islam dünyasında çox müqəddəs sayılır. Həmin bulaq, islamda İbrahim peyğəmbərin və onun oğlu İsmayılın həyatını xilas etmək üçün yaranmışdır. Şair elmi Zənzəm suyu ilə müqayisə edir. Bu da onun müqəddəsliyini və həyat verən rolunu təmsil edir.

Qara daş, Kəbə dağının içində yerləşən və islam zəvvarları tərəfindən öpülən bir daşdır, ona da çox böyük dini hörmət göstərilir. Şairə görə, elm də Zənzəm suyu və qara daş kimi müqəddəs bir şeydir. Çünki elm də insanın mənəvi təmizliyini təmin edir və mənəvi yüksəlişə səbəb olur.

Adam var ki, bilməz nədir qanacaq,
 Fazil adamlara lağ edər ancaq...
 Xalqa bədxahlıqdan başqa işi yox.
 Çarx kimi daima başı hərlənir,
 Sehirlər düzəldən bu rüşvətxorlar,
 Yalanı etmişlər hər işdə şüar.
 Haram mal yeməkdir bütün işləri.
 Doludur zəhərlə iti dişləri.
 Əbədi sönmüşdür qəlblərində şam,
 Başları bu şamı söndürmüş tamam.
 Şeytan asqıranda törənmiş onlar,
 Məgər bu “möcüzə” şübhə edən var?!
 Çünki olsaydılar Adəm nəslindən,
 İsayə bənzərdi üzləri həməən [Bax: Xaqani Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Bakı: 2004, s.78].

Xaqani Şirvani bu şeir parçası ilə oxucuda mənfi xüsusyyətlərə qarşı nifrət, müsbət xüsusiyyətlərə hörmət hissi yaratmağa çalışır. Əxlaqi dəyər daşıyan bu şeir parçasında İslam əxlaqında mənfi xüsusiyyət kimi lənətlənən cahillik, yalan, rüşvət, qanunsuz qazanc və xalqa qarşı böhtan tənqid olunur. Şair də istehzal dili ilə bu qüsurları ifşa edir, Quran və hədisləri izah edərkən onları mənəvi dəyərlərlə tam şəkildə çatdırır.

Xaqani Şirvani şeirin ilk misrasında nadan adamların fəzilətli insanlara olan istehzasını tənqid edir. Bu fikir Qurani-Kərimin Zümər surəsinin doqquzuncu ayəsində belə ifadə olunur: “Məgər bilənlərlə bilməyənlər birdirlər? Yalnız əsl ağıl sahibləri ibrət götürərlər” [Bax: Zümər surəsi, ayə – 9]. Ayə misra ilə eyniyyət təşkil edir. Ayədə bilik və hikmət sahiblərinin üstün mövqeyi vurğulanır və şair göstərir ki, insanın cahilliyi onu bu həqiqətdən məhrum edir.

Şairin rüşvət və haram qazanc haqqında düşüncələri Quranın əxlaqi prinsiplərinə uyğundur. “Mallarınızı öz aranızda haqsız yerə yeməyin və camaatın mallarının bir qismini günah və

haqsız yolla yemək üçün (əməlinizin haram olmasını) bilə-bilə onu, (rüşvət kimi) qazılara (hakimlərə) tərəf yönəltməyin” [**Bax: Bəqərə surəsi, ayə – 188**] ayəsi haram yolla qazanılmış qazancı qadağan edir. Peyğəmbər (Ona Allahın salavatı və salamı olsun) buyurmuşdur: “Rüşvət verənə də, alan şəxsə də Allah lənət etsin”. Bu hədis şairin rüşvəti cəmiyyət üçün təhlükəli bir element kimi təqdim etməsinin dini əsasını müəyyən edir.

Yalanın şeirdə həyatın əsas prinsipinə çevrilməsi də kəskin tənqid olunur. Quranda: “Ey iman gətirənlər, Allahdan qorxun və doğruçularla birgə olun” [**Bax: Tövbə surəsi, ayə – 119**] deyilir. Peyğəmbər (s) isə belə buyurur: “Doğruluq insanı yaxşılığa, yaxşılıq isə cənnətə aparar; yalan isə insanı pisliliyə, pislilik də cəhənnəmə aparar”. Ayədə və hədisdə doğru ilə yalanın aqibəti aydın şəkildə izah olunur.

Şairin “Əbədi sönmüşdür qəlblərində şam” beyti emosional korluğun tərbiyəvi nümunə ifadəsidir. Quranda deyilir: “Məgər onlar yer (üzün)də gəzib dolanmayıblar ki, düşünən qəlbləri və ya eşidən qulaqları olsun?! Çünki əslində zahiri gözlər kor olmur, lakin sinələrdəki ürəklər kor olur” [**Bax: Həcc surəsi, ayə – 46**] ayəsi insanın əsl korluğunun mənəvi korluq olduğunu ifadə edir. Bu baxımdan, şair vicdanı sönmüş bir insan obrazını yaradır və oxucusunu halal qazanca, dürüstlüyə, biliyə, mərhəmətə və yüksək mənəvi keyfiyyət kimi dəyərlərə təşviq edir. Bu baxımdan, şeir klassik İslam etikasının əsas prinsipləri ilə tam uyğun gələn dərin didaktik məzmun daşıyır.

Şairin “Şeytan asqıranda törənmiş onlar” ifadəsi sarkazmın ən təsirli nümunələrindən biridir. Burada məqsəd şeytan cildində olan insanların xarakterini göstərməkdir. Şair cəhəleti, yalanı, rüşvətxorluğu və vicdansızlığı şeytani sifətlər kimi təqdim edir və oxucusunu bu mənfi keyfiyyətlərdən uzaq durmağa səsleyir. Xaqani Şirvaninin bu yanaşması Bəqərə surəsinin 169-cu ayəsi ilə uyğun gəlir: “O (şeytan) sizə yalnız pislilik və çirkinlikləri, həmçinin bilmədiyiniz şeyləri Allaha nisbət verməyi əmr edir...” [**Bax: Bəqərə surəsi, ayə – 169**] ifadəsi ilə uyğun

gəlir. Bu ayədə insan ruhunun məhvinə səbəb olan davranışların şeytanın təsirinin nəticəsi olduğu göstərilir. Növbəti “Çünki olsaydılar Adəm nəslindən, İsayə bənzərdi üzləri həməni” misrası və “Adəm nəslindən olmaq” ifadəsi insanın bioloji mənşəyini deyil, onun fitrətini və ilahi varlığa bağlılığını ümumiləşdirir. Quranda insanın gözəl şəkildə yaradıldığı bildirilir: “Həqiqətən. Biz insanı(n) (cismini və ruhunu) ən gözəl bir biçimdə yaratdıq (ona düz gün qamət, mütənasib üzvlər, düşünən beyin və fəzilətlərə qadir olan bir ruh verdik)” [**Bax: Tin surəsi, ayə – 4**]. Buna görə də, insan fitrətini qorusa ilahi ona gözəl bir həyat yaşadacaq, yox, günah və əxlaqi pozğunluq etdikdə isə ilahi onu yüksək məqamdan uzaqlaşdıracaq.

Şairin İsa peyğəmbərin adını çəkməsi təsadüfi deyil. Quranda İsa (ə) pak, mərhəmətli və Allaha itaətkar bir insan kimi təqdim olunur. “Və mənə harada olsam bərəkətli bir vücud edib və nə qədər ki sağam mənə namaz (qılmağ)ı və zəkātı (verməyi) tapşırıb” [**Bax: Məryəm surəsi, ayə – 31**] ayəsi onun yüksək əhval-ruhiyyəli keyfiyyətlərini ifadə edir. Buna görə də şair İsa peyğəmbəri zahiri gözəl kimi yox, kamillik simvolu kimi təqdim edir. Beləliklə, bu beyt oxucuya insanın əsl təbiətinin, onun zehninin, vicdanının və əxlaqi davranışının saflığında aşkar olduğunu göstərir.

Bu beytin başqa bir incə mənası da var. “İsayə bənzərdi üzləri” ifadəsi klassik Şərq poeziyasında yalnız zahiri oxşarlıq mənasında istifadə olunmur. Burada “üz” sözü çox vaxt sima, mənəvi çöhrə, daxili aləm, nur mənalarını ifadə edir. Başqa sözlə, şair demək istəyir ki, əgər onlar həqiqətən də Adəm övladlarına layiq xarakterə malik olsaydılar, üzlərində saflıq, mərhəmət və ilahi nur görünərdi. Bu, möminlərin obrazı haqqında Quran ayəsinə uyğundur: “Onların (ibadət və itaətkarlıqlarının) nişanəsi səcdə nəticəsində üzlərində görünür” (**Bax: Fəth surəsi, ayə – 29**) ayəsi mənaca da səsləşir. Bu ayədə “üz” insanın mənəvi aləminin və daxili saflığının simvolu kimi təqdim olunur.

Xaqani Şirvani satirik poetikanın tərbiyəvi-didaktik imkanlarından istifadə edərək mənfi şəxsi mülk olan cəhalət, fəsadları, yalanları, qanunsuz qazancları və mənəvi korluğu ifşa edir. Belə insanı fitrətindən uzaqlaşdığını göstərir. Qurani-Kərimdən gətirdiyimiz ayələr və peyğəmbər hədisləri ilə müqayisə göstərir ki, şeirdə ifadə olunan əxlaqi ideyalar İslam həqiqəti, ədalət, halal qazanc, bilik, hörmət və kamillik prinsipləridir.

Sonda belə qənaətə gəlirik ki, Xaqani Şirvaninin yaradıcılığının dini dünyagörüşü tərbiyəvi təfəkkürün ayrılmaz tərkib hissəsi olmuşdur. Onun Quran-Kərimə və islami dəyərlərə əsaslanan təlimləri əsərlərinə həm mənəvi dərinlik, həm də estetik zənginlik qazandırmışdır. Müasir dövrdə isə bu ənənə yeni tərbiyəvi-didaktik axtarışlar fonunda fərqli biçimlərdə davam edir və dini motivlər əvvəlki əsrlərlə müqayisədə daha fərdi və simvolik şəkildə ifadə olunur.

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

ƏMƏYİN, HİKMƏTİN VƏ SÖZÜN ŞAİRİ (NİCAT ƏRTÜRK POEZİYASININ İDEYA-BƏDİİ TƏHLİLİ)

AYBƏNİZ HƏŞİMOVA,

**Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin dosenti,
Filologiya üzrə elmlər doktoru**

Müasir Azərbaycan poeziyasında elə sənətkarlar vardır ki, onların yaradıcılığı fərdi hiss və duyğuların poetik ifadəsi ilə məhdudlaşmır, həm də əməyə, insan ləyaqətinə, milli kimliyə və mənəvi dəyərlərə söykənən həyat fəlsəfəsini əks etdirir. Belə şairlərin poetik dünyasında söz yalnız estetik vasitə deyil, həm də cəmiyyətə xidmət edən mənəvi güc, insanı kamilliyə aparan dəyər ölçüsüdür.

Nicat Ərtürkün yeni işıq üzü görmüş “Ana həsrəti” [Bakı: Elm və təhsil, 2026, 200 səh.] adlı şeir kitabının əsas yaradıcılıq uğurlarından biri onun klassik hikmət və nəsihətnamə

ənənəsini müasir bədii düşüncə ilə üzvi şəkildə birləşdirə bilməsindədir. Şair mürəkkəb fəlsəfi mülahizələri sadə, axıcı və oxunaqlı poetik dillə ifadə edir, bununla da müxtəlif yaş qruplarından olan oxucuların mənəvi dünyasına təsir göstərməyi bacarır. Onun şeirlərində həyat həqiqətləri didaktik çərçivədə təqdim olunsada, bu nəsihətlər süni və quru mühakimə təsiri bağışlamır; əksinə, səmimi lirizm, həyat müşahidələri və milli-mənəvi dəyərlərlə vəhdətdə təqdim olunduğu üçün oxucuda inandırıcılıq yaradır.

“Ana həsrəti” kitabındakı şeirləri və “Nəsihətnamə” poemasını oxuyan zaman görürük ki, şair Nicat Ərtürk öz yaradıcılığında fiziki zəhmətlə bədii yaradıcılığı bir-birindən ayırmır, əksinə, onları vahid mənəvi missiyanın iki ayrılmaz tərəfi kimi təqdim edir. Onun lirik qəhrəmanı həm zəhmət adamıdır, həm də söz adamıdır; həm qurur, həm də düşünür; həm tarixdə iz qoymağa çalışır, həm də insan qəlbində mənəvi dəyərlər və estetik düşüncələr yaşadır. Bu baxımdan müəllifin poetik ideali Azərbaycan ədəbi düşüncəsində formalaşmış “əmək və söz vəhdəti” konsepsiyasının müasir bədii ifadəsi kimi diqqəti cəlb edir.

Şairin yaradıcılığında əmək yalnız maddi nemət yaradan fəaliyyət deyil, insanın özünü təsdiq etməsinin, tarixdə iz qoymasının və mənəvi ölməzliyə qovuşmasının əsas vasitəsi kimi təqdim olunur. Eyni zamanda, onun poeziyasında vətənə bağlılıq, türk kimliyi, dostluq, humanizm, gələcəyə inam və nikbinlik aparıcı ideya xətlərini təşkil edir. Bu xüsusiyyətlər müəllifin yaradıcılığını təkcə fərdi lirikanın deyil, həm də vətəndaşlıq mövqeyini ifadə edən poetik düşüncənin nümunəsi kimi səciyyələndirməyə imkan verir.

Məhz bu baxımdan “Əlimin əməyi” adlı şeir Nicat Ərtürkün poetik dünyagörüşünün açarı hesab oluna bilər. Şeirdə əməyin estetikası, yaradıcı şəxsiyyətin həyat fəlsəfəsi, tarixi yaddaş,

milli mənsubiyyət və mənəvi məsuliyyət ideyaları qarşılıqlı vəhdətdə təqdim olunur. Əsərin elmi-ədəbi təhlili göstərir ki, müəllif insanın böyüklüyünü tutduğu mövqedə deyil, gördüyü faydalı işdə, yaratdığı mənəvi sərvətdə və tarixə qoyduğu silinməz izdə görür.

Qeyd etdiyimiz kimi, Nicat Ərtürkün “Əlimin əməyi” adlı şeirini yalnız əməyin tərənnümü kimi deyil, həm də yaradıcı şəxsiyyətin həyat fəlsəfəsini, milli kimliyini və mənəvi ölməzlik idealını ifadə edən poetik manifest kimi dəyərləndirə bilərik.

Azərbaycan ədəbiyyatında sənətkar şəxsiyyətinin həm mənəvi, həm də ictimai məsuliyyət daşımaları ənənəsi qədim köklərə malikdir. Bu baxımdan, dövlətçilik, vətənpərvərlik və yaradıcılıq ideallarını öz şəxsiyyətində birləşdirən Şah İsmayıl Xətai obrazı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Tarixi mənbələrdə və ədəbi irsdə Xətainin “bir əlində qılınc, bir əlində qələm” ifadəsi onun həm sərkərdə, həm də şair kimi fəaliyyətini simvolizə edir. Bu fikir Azərbaycan mədəni düşüncəsində əməyin, mübarizənin və söz sənətinin vəhdətini ifadə edən mühüm ideya kimi qəbul olunur.

Təhlilə cəlb olunan şeirdə isə bu ənənə müasir dövrün reallıqları fonunda yeni məna qazanır:

Bir əlim usta əli, biri şair əlidir,

Həm tarixə iz qoyan, həm dastanlar yaradan.

Məni göyə ucaldan, simuzərlər bəxş edən,

Ömrümə bəzək verən,

Əlimin əməyidir [Bax: səh.136].

Şeirin əsas ideyası fiziki əmək ilə mənəvi yaradıcılığın vəhdətinin insan həyatında oynadığı həlledici rolu nümayiş etdirməkdir. Şair Nicat Ərtürk özünü iki fərqli, lakin bir-birini tamamlayan fəaliyyət sahəsinin daşıyıcısı kimi təqdim edir. “Bir əlim usta əli, biri şair əlidir” misrası zahiri antitezaya əsaslanırsa da, əslində bu iki anlayışın qarşıdurmasını deyil, onların harmoniyasını ifadə edir. Burada “usta əli” yaradıcı zəhmətin, peşəkarlığın və maddi dəyərlərin, “şair əli” isə estetik düşüncənin, mənəvi zənginliyin və bədii təxəyyülün simvoludur.

“Həm tarixə iz qoyan, həm dastanlar yaradan” misrasında Nicat Ərtürk insan fəaliyyətinin ikili mahiyyətini vurğulayır. “Tarixə iz qoymaq” ifadəsi real həyatda görülən işlərin cəmiyyətə və gələcək nəsillərə təsirini bildirirsə, “dastanlar yaratmaq” bədii sözün, milli yaddaşın və mənəvi irsin formalaşdırılması mənasını daşıyır. Beləliklə, şair həm maddi, həm də mənəvi mədəniyyətin inkişafında insan əməyinin əvəzsiz rolunu ön plana çəkir.

Şeirin poetik strukturunda metafora və simvolik ifadələr diqqəti cəlb edir. “Məni göyə ucaldan” ifadəsi fiziki yüksəlişi deyil, insanın mənəvi kamilliyini, cəmiyyətdə qazandığı hörmət və nüfuzu ifadə edən metaforadır. “Ömrümə bəzək verən” misrası isə əməyin və yaradıcılığın insan həyatını mənalandıran əsas dəyər olduğunu göstərir. Bu poetik vasitələr əsərin emosional təsir gücünü artırmaqla yanaşı, onun fəlsəfi məzmununu da dərinləşdirir.

Şeirin kulminasiya nöqtəsi “Əlimin əməyidir” misrasında ifadə olunur. Burada şair uğurun, mənəvi yüksəlişin və həyatın gözəlliyinin mənbəyini insanın öz zəhmətində görür. Bu fikir Azərbaycan xalqının əsrlər boyu formalaşdırdığı əmək

fəlsəfəsi ilə səsləşir. Şair taleyi təsadüflərlə deyil, məqsədyönlü fəaliyyət və yaradıcı zəhmətlə əlaqələndirir.

Şeirdə Şah İsmayıl Xətəinin “bir əlində qılınc, bir əlində qələm” ideyası ilə müasir şairin “bir əlim usta əli, biri şair əlidir” misrası arasında mənə paraleli müşahidə olunur. Hər iki nümunədə insanın çoxşaxəli fəaliyyəti ön plana çıxarılır. Lakin müasir şeirdə qılınc obrazını əmək aləti əvəz edir. Bu dəyişiklik tarixi inkişafın, müasir dövrdə quruculuq, istehsal və yaradıcı əməyin daha böyük ictimai əhəmiyyət daşımasının bədii ifadəsi kimi qiymətləndirilə bilər. Əgər Xətəinin dövründə dövlətin qorunması üçün qılınc zəruri idisə, müasir dövrdə cəmiyyətin inkişafı daha çox elmə, peşəkarlığa, əməyə və bədii təfəkkürə söykənir.

Şeirin sonrakı bəndlərində müəllif əvvəlki hissədə irəli sürdüyü “əmək və yaradıcılıq vəhdəti” ideyasını daha da inkişaf etdirir. Əgər ilk bənddə “usta əli” və “şair əli” obrazları vasitəsilə fiziki və mənəvi əməyin bütövlüyü təqdim edilirdisə, sonrakı hissələrdə bu fəaliyyətin insanın taleyinə, cəmiyyətə və tarixə təsiri göstərilir.

Həyatıma mənədir əllərim qoyan izlər,

Min-min ürəkdən keçir yaratdığım şeirlər [Bax: səh.136].

Bu misralarda “iz” anlayışı ikiqat semantik yük daşıyır. Bir tərəfdən, insanın zəhməti nəticəsində yaratdığı maddi dəyərləri, digər tərəfdən isə şeirləri vasitəsilə insanların mənəvi dünyasında buraxdığı təsiri ifadə edir. “Min-min ürəkdən keçir” ifadəsi müəllifin poetik sözün ictimai funksiyasını ön plana çıxardığını göstərir. Burada şeir fərdi hisslərin ifadəsindən daha çox cəmiyyətin mənəvi yaddaşına təsir edən estetik vasitə kimi təqdim olunur.

Mənə həyat eşqini, həyat məhəbbətini,

Ard-ardınca düzülən verir kiçik kəlimələr [Bax: səh.136].

Bu misralarda müəllif söz sənətinin yaradıcı gücünü vurğulayır. “Kiçik kəlimələr” zahirən sadə olsa da, onların yaratdığı mənə böyükdür. Bu fikir bədii sözün forma ilə məzmun arasında yaratdığı estetik harmoniyanı ifadə edir. Şair üçün söz yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, həm də həyat enerjisinin və mənəvi kamilliyin mənbəyidir.

Növbəti bənddə müəllif fərdi mənəvi aləmini ümumbəşəri dünyanın tərkib hissəsi kimi təqdim edir:

Ayrı bir dünyam var, ulu, qoca dünyada,

Ən böyük hədiyyəni görürəm mənasında [Bax: səh.136].

Burada “dünya” sözü həm real həyat mühitini, həm də insanın daxili mənəvi aləmini simvolizə edir. Müəllif üçün həyatın ən qiymətli neməti maddi sərvətlər deyil, mənalı yaşamaq, yaradıcılıq və mənəvi zənginlikdir. “Açılan səhərlərin işıqlı sabahı” ifadəsi isə gələcəyə nikbin baxışı və inkişaf ideyasını ifadə edən metaforadır.

Şeir in kulminasiya nöqtələrindən biri aşağıdakı misralardır:

Yaşayıram tarixə yeni bir iz qoyanda,

Bir əsirlik bir ömrü yaşayıram bir anda.

Yaşayıram mən bağlı qapıları açanda,

Yaşayıram mən dostum, dost süfrəsi quranda [Bax: səh.136].

Bu bənddə “yaşayıram” felinin təkrarı (anafora) təsadüfi deyildir. Təkrar poetik ritmi gücləndirməklə yanaşı, müəllifin həyat fəlsəfəsini də ifadə edir. Şair üçün yaşamaq bioloji mövcudluq deyil, cəmiyyətə fayda vermək, problemləri həll etmək, insanlara yol açmaq və dostluq münasibətlərini yaşatmaqdır. Xüsusilə “bağlı qapıları açmaq” ifadəsi həm konkret, həm də metaforik mənada işlənərək maneələrin aradan qaldırılması, yeni imkanların yaradılması və maarifçilik ideyasını ifadə edir.

Şeirin son bəndi müəllifin estetik və fəlsəfi mövqeyini ümumiləşdirir:

Həyatım belə keçib, beləcə də gedəcək,

Bir gün olmasam belə, izim davam edəcək [Bax: səh.136].

Burada müəllif fiziki həyatın sonlu olduğunu qəbul etsə də, insanın yaratdığı əsərlərin və gördüyü işlərin əbədi yaşadığı fikrini irəli sürür. Bu, Azərbaycan ədəbiyyatında klassik sənətkarların da müdafiə etdiyi “yaradıcılıqla ölməzlik” ideyasının müasir ifadəsidir.

Son iki misra isə əsərin milli ideya istiqamətini müəyyənləşdirir:

Gəlmişəmsə cahana türk adım yüksələcək,

Əlimin əməyilə adım silinməyəcək [Bax: səh.136].

Burada müəllif fərdi uğurunu milli kimliklə əlaqələndirir. Türk adım yüksələcək ifadəsi milli mənsubiyyətə bağlılıq, mədəni

irsin yaşadılması və xalqın mənəvi dəyərlərinin qorunması ideyasını əks etdirir. “Adım silinməyəcək” fikri isə şöhrət iddiasından daha çox, halal əməyin və yaradıcı fəaliyyətin tarixdə qalacağına inamın poetik ifadəsidir.

Şeir bütöv ideya sisteminin təhlili göstərir ki, müəllif əmək, yaradıcılıq, tarix, mənəvi dəyərlər və milli kimlik anlayışlarını vahid poetik konsepsiyada birləşdirir. Əsərdə fiziki əmək və bədii yaradıcılıq bir-birini tamamlayan, insanın kamilləşməsinə və cəmiyyətin inkişafına xidmət edən fəaliyyət sahələri kimi təqdim edilir. Müəllif insanın həqiqi ömrünü onun yaşadığı illərlə deyil, tarixə, insanlara və milli-mədəni irsə qoyduğu izlə ölçür.

Bu baxımdan şeir Azərbaycan poeziyasında əməyin estetikası, yaradıcı şəxsiyyət fəlsəfəsi və milli özünüdərk ideyasını ifadə edən lirik-fəlsəfi əsər kimi səciyyələndirilə bilər. Şah İsmayıl Xətainin “bir əlində qılınc, bir əlində qələm” ideyası müasir dövrdə yeni məzmun qazanaraq “bir əlim usta əli, biri şair əlidir” şəklində davam etdirilir. Beləliklə, qılıncın rəmzi funksiyasını artıq quruculuq əməyi, qələmin funksiyasını isə mənəvi yaradıcılıq əvəz edir. Bu isə müəllifin qənaətinə, müasir insanın tarixdə qalmasının ən etibarlı yolunun halal əmək, bədii söz və milli-mənəvi dəyərlərə sədaqət olduğunu təsdiqləyir.

Nicat Ərtürkün “Uzaqlaş” şeiri mənəvi-əxlaqi dəyərləri bədii söz vasitəsilə təbliğ edən didaktik səciyyəli əsərlərindən biridir. Şeir Azərbaycan nəsihətnamə poeziyasının ənənələrinə söykənərək oxucunu mənəvi kamilliyə, düzgün həyat seçiminə və sağlam ictimai münasibətlər qurmağa səsləyir. Əsərin əsas ideyasını insanın daxili saflığını qoruması, mənəvi bütövlüyünü itirməməsi və onu yanlış yola aparan amillərdən uzaq durması təşkil edir.

Şeirin kompozisiyası vahid poetik prinsip üzərində qurulmuşdur. Hər bənd “uzaqlaş” əmri ilə tamamlanır. Bu söz yalnız qafiye və ritm yaradan poetik element deyil, eyni zamanda əsərin semantik mərkəzini təşkil edən əsas leksik vahiddir. Təkrarlanan bu imperativ forma şeirin nəsihətedici ruhunu gücləndirir və müəllifin ideyasını ardıcıl şəkildə inkişaf etdirir. Belə təkrarlar poetik üslubda anafora və epifora elementləri yaradaraq mətnin emosional təsirini artırır.

Şeir in ilk bəndində müəllif insanın daxili aləminə müraciət edir:

Coşanda qəlbində dəli fırtına,

Qəlbin içindəki səsdən uzaqlaş [Bax: səh.126].

Burada “dəli fırtına” insanın mənəvi sarsıntılarının, daxili gərginlik və emosional qarışıqlığın metaforik ifadəsidir. Müəllif oxucunu ani emosiyaların əsiri olmamağa, mənfi hisslərin təsiri altında qərar verməkdən çəkinməyə çağırır. Ardınca gələn “qaranlıq gecə”, “kədər”, “qüssə” obrazları ümitsizlik və mənəvi tənəzzülün simvolları kimi çıxış edir. Beləliklə, şeirin başlanğıcında mənəvi özünə nəzarət ideyası irəli sürülür.

İkinci bənddə müəllif diqqəti insanın sosial mühitinə yönəldir:

Ətrafın minsifət şeytana dönsə,

Yüzündən minindən, çoxdan uzaqlaş.

Qəfil zərbə vuran yaxınlarından,

Yalançı, saxtakar dostdan uzaqlaş [Bax: səh.126].

“Min sifət şeytan” ifadəsi riyakarlığın, ikiüzlülüğün və mənəvi degradasiyanın ümumiləşdirilmiş bədii obrazıdır. Müəllif dost anlayışının müqəddəsliyini vurğulayır və saxta münasibətlərin insan həyatında yaratdığı təhlükələrə diqqət çəkir. Burada dostluq yalnız sosial münasibət deyil, etibar və mənəvi məsuliyyət meyarı kimi təqdim olunur.

Növbəti bənddə müəllif əxlaqi dəyərlərin daha geniş müstəvidə izahına keçir:

Sənə çətin anda arxa çevirən,

Şərəfsiz qohumdan, “quldan” uzaqlaş.

Girməsin evinə haram bir tikə,

Haram gələn maldan, puldan uzaqlaş [Bax: səh.126].

Bu misralarda ailə münasibətləri, namus, halal zəhmət və vicdan anlayışları ön plana çıxarılır. Xüsusilə “haram mal” motivi Azərbaycan xalqının əsrlər boyu formalaşdırdığı milli-mənəvi dəyərlərin poetik ifadəsidir. Müəllif maddi rifahı deyil, halal zəhmətlə qazanılmış mənəvi rahatlığı insan həyatının əsas prinsipi kimi təqdim edir.

Şeirin son bəndi müəllifin poetik kredosunu ümumiləşdirir:

Oxu bu yazdığım inci sözləri,

Mənasız söhbətdən, sözdən uzaqlaş.

Mən Nicat Ərtürkün heç sevmədiyi,

Bədnəzər baxışlı gözdən uzaqlaş [Bax: səh.126].

Burada müəllif oxucu ilə birbaşa dialoq qurur. “İnci sözlər” metaforası deyilən fikirlərin mənəvi dəyərini ifadə edir. “Bədnəzər baxışlı göz” isə təkcə xalq inanclarında mövcud olan nəzər anlayışını deyil, həm də paxıllıq, kin və mənfi niyyətlərin simvolik obrazını yaradır. Beləliklə, müəllif insanı yalnız fiziki təhlükələrdən deyil, mənəvi zəhərlənməyə səbəb olan bütün amillərdən uzaq olmağa çağırır.

Əsərin bədii dilində metafora (“dəli fırtına”, “min sifət şeytan”, “inci sözlər”), epitet (“qaranlıq gecə”, “bədnəzər baxışlı göz”), təkrar və imperativ cümlələr geniş istifadə edilmişdir. Bu bədii vasitələr şeirin emosional təsirini artırmaqla yanaşı, onun didaktik məzmununu daha aydın ifadə edir.

Nəticə etibarilə, “Uzaqlaş” şeiri müasir Azərbaycan poeziyasında nəsihətnamə ənənəsinin davamı kimi qiymətləndirilə bilər. Müəllif burada insanın mənəvi kamilliyini yalnız fərdi keyfiyyət kimi deyil, cəmiyyətin sağlam inkişafının əsas şərti kimi təqdim edir. Şeir oxucunu mənfi emosiyalardan, saxta münasibətlərdən, haram qazancıdan, mənasız sözsöhbətdən və paxıllıqdan uzaq durmağa çağıraraq milli-mənəvi dəyərlərə söykənən həyat fəlsəfəsini bədii şəkildə ifadə edir. Bu baxımdan əsər tərbiyəvi-estetik məzmunu, poetik sadəliyi və ümumbəşəri əxlaqi ideyaları ilə seçilən didaktik lirika nümunəsi kimi dəyərləndirilə bilər.

Mən hətta deyərdim ki, Nicat Ərtürkün “Uzaqlaş” şeirinin elmi dəyəri məhz klassik Azərbaycan və türk didaktik ədəbiyyatı kontekstində açılır.

Nicat Ərtürkün “Uzaqlaş” şeiri ideya-məzmun xüsusiyyətlərinə görə həm də Azərbaycan və ümumtürk didaktik ədəbiyyatının

çoxəsrlik ənənələri ilə səsleşir. Əsərdə müəllif oxucuya hazır hökmlər verməkdən daha çox, onu mənəvi seçim qarşısında qoyur, düzgün həyat yolu göstərməyə çalışır. Bu xüsusiyyət şeiri klassik nəsihətnamə ənənəsinin müasir poetik nümunələrindən biri kimi qiymətləndirməyə əsas verir.

Əvvəlcə diqqəti cəlb edən cəhət əsərin Şerqin stolüstü kitabı sayılan “Qabusnamə” adlı əsər ilə ideya yaxınlığıdır.

“Qabusnamə” adlı əxlaqi-didaktik əsərdə insanın həyatda doğru dost seçməsi, halal zəhmətlə yaşaması, tamahdan, yalandan və pis əməllərdən uzaq durması əsas əxlaqi prinsiplər kimi təqdim edilir. Nicat Ərtürkün

Yalançı, saxtakar dostdan uzaqlaş,

...Haram gələn maldan, puldan uzaqlaş

misraları həmin klassik hikmətin müasir poetik interpretasiyası təsiri bağışlayır. Hər iki müəllif üçün insanın mənəvi saflığı maddi rifahdan üstün tutulur. Lakin fərq ondadır ki, “Qabusnamə” nəsr formasında öyüd verir, Nicat Ərtürk isə eyni ideyanı lirik-poetik ifadə vasitələri ilə təqdim edir.

Şeirin ideya istiqaməti “Kitabi-Dədə Qorqud” abidəsinin hikmət dünyası ilə də səsleşir desək yanılmarıq. “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanında igidlik fiziki gücdən əvvəl mənəvi keyfiyyətlərlə ölçülür; sədaqət, halal çörək, dostluq və namus Oğuz cəmiyyətinin əsas dəyərləri kimi təqdim olunur. Nicat Ərtürkün

Sənə çətin anda arxa çevirən,

Şərəfsiz qohumdan uzaqlaş

misralarında da insan münasibətlərinin mənəvi ölçüsü ön plana çəkilir. Burada müəllif qan qohumluğunu deyil, mənəvi qohumluğu üstün tutur ki, bu da Dədə Qorqudun etik dünyagörüşü ilə uyğunluq təşkil edir.

Əsərin poetik ruhunda klassik nəsihət poeziyasının, xüsusilə Məhəmməd Füzulinin didaktik düşüncə tərzinin müəyyən izləri də görünür. Füzuli insan nəfsinin, tamahın və mənəvi naqisliklərin insanı həqiqətdən uzaqlaşdırdığını göstərirdi. Nicat Ərtürk isə həmin fikri müasir həyat hadisələri fonunda yenidən ifadə edir. Onun üçün də insanın ən böyük düşməni xarici qüvvələrdən əvvəl mənəvi pozğunluq, yalan və haram qazandır.

Şeir in ictimai mövqeyi isə Mirzə Ələkbər Sabirin didaktik poeziyası ilə müqayisəyə imkan verir. Sabir cəmiyyətin eyiblərini satira yolu ilə ifşa edir, oxucunu düşünməyə sövq edirdi. Nicat Ərtürk isə eyni məqsədə satira ilə deyil, nəsihət və mənəvi tövsiyə yolu ilə çatmağa çalışır. Sabirdə tənqid aparıcıdırsa, Nicat Ərtürkdə xəbərdarlıq və maarifləndirmə üstünlük təşkil edir. Bu baxımdan “Uzaqlaş” şei didaktik lirikanın yumşaq və humanist istiqamətini təmsil edir.

Əsərin poetik quruluşu da klassik hikmət poeziyası ilə səsleşir. Hər bəndin “uzaqlaş” sözü ilə tamamlanması təsadüfi deyildir. Bu imperativ forma həm ritmik bütövlük yaradır, həm də klassik nəsihətnamələrdə tez-tez rast gəlinən əmr və öyüd intonasiasını müasir poetik üslubda davam etdirir. Burada “uzaqlaş” sözü yalnız leksik vahid deyil, əsərin ideya yükünü daşıyan əsas poetik açıdır.

Bununla yanaşı, Nicat Ərtürkün şei klassik didaktik poeziyanın sadə təkrarı deyil. Müəllif müasir dövrün sosial münasibətlərini – saxta dostluğu, etimadsızlığı, haram qazancı, mənasız informasiya bolluğunu və mənəvi

yadlaşmanı – klassik hikmət prizmasından qiymətləndirir. Bu xüsusiyyət əsərə həm ənənəvilik, həm də müasirlik qazandırır.

Beləliklə, “Uzaqlaş” şeiri ideya istiqamətinə görə Azərbaycan didaktik poeziyasının tarixi inkişaf xəttində dayanır. Əsər “Qabusnamə”nin həyat hikmətini, “Kitabi-Dədə Qorqud”un mənəvi dəyərlər sistemini, Füzuli hikmətinin əxlaqi-fəlsəfi düşüncəsini və Mirzə Ələkbər Sabirin maarifçi mövqeyini müasir poetik təfəkkür kontekstində yeni bədii ifadə forması ilə davam etdirir. Bu mənada Nicat Ərtürk klassik ənənəni təkrarlamır, onu müasir dövrün mənəvi problemləri fonunda yaradıcı şəkildə yaşadır və inkişaf etdirir.

Bu müqayisəni daha da gücləndirmək üçün bir məqamı da əlavə etməyi tövsiyə edərdim. Şeirdə hər misranın sonunda təkrarlanan “uzaqlaş” sözü təsadüfi bədii vasitə deyil, klassik Şərq didaktik poeziyasında işlənən imperativ poetikanın davamıdır. Yəni Nizami Gəncəvinin, Füzulinin, Nəsiminin hikmətamiz parçalarında, eləcə də “Qabusnamə” və “Kitabi-Dədə Qorqud”da tez-tez rast gəlinən “et”, “ol”, “qorun”, “dinlə”, “çəkin” kimi əmr və tövsiyə formaları Nicat Ərtürkün şeirində vahid bir söz – “uzaqlaş” ətrafında cəmlənir. Bu xüsusiyyət əsərin poetik arxitektónikasını klassik hikmət poeziyası ilə bağlayan ən mühüm üslubi göstəricilərdən biri kimi ayrıca vurğulana bilər.

Nicat Ərtürkün poeziyası göstərir ki, klassik ədəbi irsin yaşaması yalnız onu oxumaqla deyil, onun mənəvi-estetik dəyərlərini müasir dövrün poetik düşüncəsində yaşatmaqla mümkündür. Müəllif öz yaradıcılığında hikmət, əmək, vətən sevgisi, milli kimlik, dostluq və əxlaqi kamillik kimi dəyərləri poetik sözün gücü ilə yeni nəsllə çatdırmağa çalışır. Bu baxımdan onun şeirləri klassik irslə müasir həyat arasında mənəvi körpü rolunu oynayır.

Şair Nicat Ərtürkə nə arzu edək:

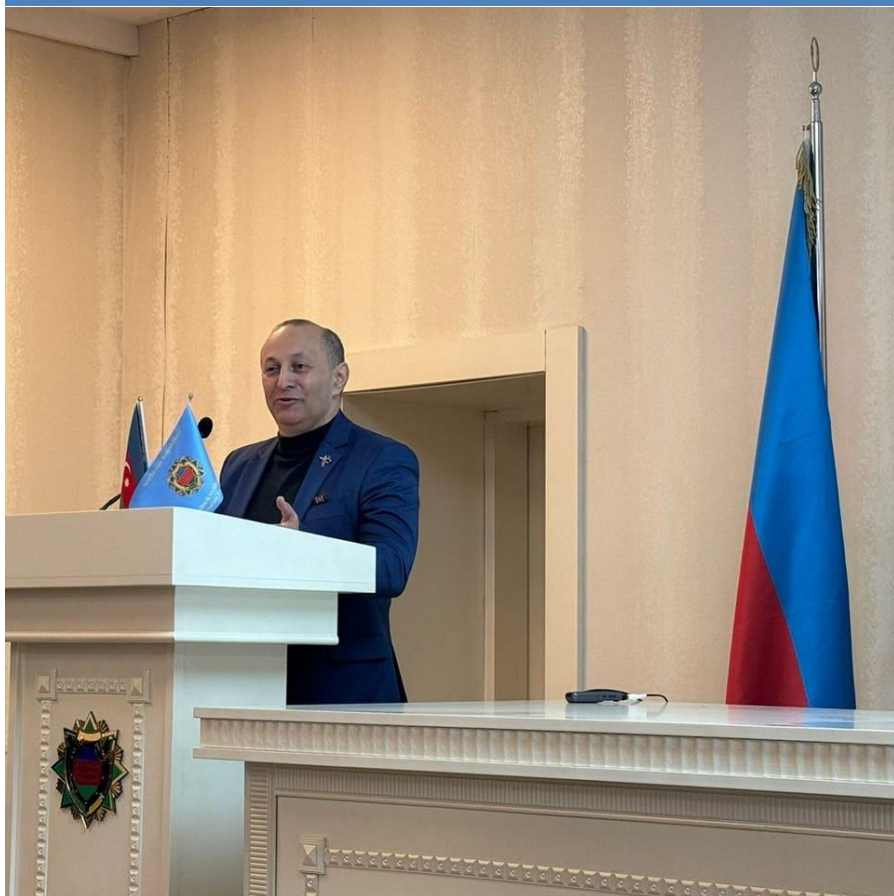
Şairə ən böyük arzumuz budur ki, qələmi daim xalqın mənəvi dünyasına işıq saçsın, poeziyası yeni oxucu nəsillərini düşündürən, tərbiyə edən və həyata bağlayan bədii söz nümunələri ilə daha da zənginləşsin. Arzu edirik ki, o, milli poeziyamızın hikmət və insanpərvərlik ənənələrini yeni mövzular, yeni poetik axtarışlar və orijinal bədii tapıntılarla davam etdirərək Azərbaycan ədəbiyyatının müasir inkişafında özünəməxsus yaradıcılıq mövqeyini daha da möhkəmləndirsin.

Qələminin nuru heç vaxt sönməsin, sözü oxucuların qəlbində etibar qazansın, yaratdığı əsərlər yalnız bu günün deyil, gələcək nəsillərin də mənəvi dünyasına yol tapsın. Klassik irsdən bəhrələnən, lakin öz poetik simasını qoruyan bu yaradıcılığın yeni poetik zirvələr fəth etməsi, Azərbaycan ədəbiyyatının zəngin xəzinəsinə yeni dəyərli nümunələr bəxş etməsi ən səmimi arzularımızdır.

Tanrı Sizi qorusun!

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Zaur Ustac poeziyasında ana obrazı və analıq məfhumunun bədii ifadəsi

Xülasə. Azərbaycan ədəbiyyatında ana obrazı milli-mənəvi dəyərlərin, məhəbbətin, mərhəmətin, fədakarlığın və mənəvi saflığın ifadə olunduğu mühüm poetik obrazlardan biridir. Ana yalnız ailə daxilində müəyyən bir sosial-mənəvi statusu ifadə etmir, həm də xalqın yaddaşını, milli dəyərlərini və mənəvi dünyasını gələcək nəsillərə ötürən simvolik obraz kimi çıxış edir. Müasir Azərbaycan poeziyasında bu ənənə müxtəlif fərdi poetik üslublarda davam etdirilir. Zaur Ustac yaradıcılığında da ana obrazı və analıq anlayışı insanın mənəvi dünyası, ailə

münasibətləri, doğmalığ, vətən, uşaqılıq və milli-mənəvi dəyərlərlə əlaqəli şəkildə təqdim olunur. Şairin poetik dünyasında ana həm real həyatın doğma və əziz insanı, həm də mərhəmət, sədaqət, fədakarlıq və mənəvi dayaq anlayışlarının daşıyıcısıdır. Məqalədə Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının funksional xüsusiyyətləri, analıq məfhumunun mənəvi-fəlsəfi məzmunu, ana və övlad münasibətlərinin poetik ifadəsi, ana obrazının vətən və milli yaddaş anlayışları ilə əlaqəsi araşdırılır.

Ana obrazı Azərbaycan xalqının şifahi və yazılı ədəbiyyatında ən qədim və ən davamlı obrazlardan biridir. Ana anlayışı Azərbaycan milli düşüncəsində yalnız doğum və ailə münasibəti ilə məhdudlaşmır. Bu anlayışın daxilində məhəbbət, mərhəmət, sədaqət, fədakarlıq, mənəvi saflıq, qoruyuculuq və müqəddəslik kimi çoxsaylı mənəvi keyfiyyətlər birləşir. Bu səbəbdən ana obrazı əsrlər boyu Azərbaycan ədəbiyyatının müxtəlif mərhələlərində fərqli bədii çalarlarla işlənmişdir. Azərbaycan ədəbiyyatının çoxəsrlik inkişaf tarixinə nəzər saldıqda insanın mənəvi dünyasını, ailə münasibətlərini, milli-mənəvi dəyərləri və əxlaqi prinsipləri ifadə edən obrazlar sırasında ana obrazının xüsusi mövqeyə malik olduğu aydın görünür. Ana anlayışı Azərbaycan xalqının milli düşüncəsində yalnız bioloji və ailəvi mənə daşımır. Bu anlayışın ətrafında sevgi, mərhəmət, fədakarlıq, sədaqət, qayğı, mənəvi saflıq, həyat və davamlılıq kimi çoxsaylı anlayışlar cəmləşir. Bu səbəbdən ana obrazı Azərbaycan folklorunda və yazılı ədəbiyyatında sadəcə bir obraz kimi deyil, xalqın mənəvi yaddaşını və dünyagörüşünü özündə yaşadan mühüm poetik simvol kimi formalaşmışdır. Ana haqqında yaradılmış bədii nümunələrdə fərdi hisslərlə ümumxalq duyğuları, şəxsi xatirələrlə milli-mənəvi dəyərlər, ailə münasibətləri ilə insan və cəmiyyət arasındakı əlaqələr çox zaman bir-birini tamamlayır. Ana insan həyatında ilk sevgi, ilk mərhəmət, ilk qayğı və ilk mənəvi dayaq mənbəyidir. İnsan dünyanı ilk dəfə ailə mühitində tanıyır və bu mühitin formalaşmasında ananın rolu əvəzsizdir. Uşağın həyata, insanlara, ailəyə, doğma dilə, adət-

ənənələrə və mənəvi dəyərlərə münasibətinin ilkin əsasları məhz ailədə qoyulur. Bu baxımdan ana obrazı həm fərdin mənəvi inkişafı, həm də cəmiyyətin dəyərlər sisteminin davamlılığı baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Ana yalnız övladını dünyaya gətirən varlıq deyil, həm də onu həyata hazırlayan, mənəvi cəhətdən formalaşdıran, qoruyan və onun şəxsiyyət kimi yetişməsində mühüm rol oynayan mənəvi qüvvədir. Ədəbiyyatın ana obrazına davamlı müraciət etməsinin əsas səbəblərindən biri də məhz bu çoxşaxəli mənəvi yüküdür. Azərbaycan folklorunda ana obrazının kökləri olduqca qədim və zəngindir. Laylalarda ananın övladına münasibəti, onun arzuları və gələcəyə dair ümidləri ifadə olunur. Bayatılarda ana, övlad, ayrılıq, həsrət və ailə münasibətləri ilə bağlı dərin emosional məqamlar öz əksini tapır. Dastanlarda ana övladının taleyi üçün narahat olan, onu qoruyan, onun uğur və təhlükələrini öz taleyi kimi yaşayan obrazdır. Nağıl və əfsanələrdə isə ana obrazı bəzən ailənin qoruyucusu, bəzən mənəvi yol göstərən, bəzən də həyatın çətinlikləri qarşısında mübarizə aparan güclü şəxsiyyət kimi təqdim edilir. Beləliklə, ana obrazının milli ədəbi düşüncədəki əsas semantik xüsusiyyətləri – mərhəmət, fədakarlıq, sədaqət, qoruyuculuq və müqəddəslik – folklor yaradıcılığında formalaşaraq sonrakı ədəbi mərhələlərə ötürülmüşdür. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında da ana, qadın və ailə mövzuları müxtəlif formalarda bədii təcəssümünü tapmışdır. Klassik poeziyanın insanın mənəvi kamilliyinə, sevgi və mərhəmət anlayışlarına verdiyi böyük əhəmiyyət ana obrazının poetik mahiyyətinin dərinləşməsinə zəmin yaratmışdır. Sonrakı dövrlərdə Azərbaycan poeziyasında ana obrazı müxtəlif ictimai və estetik kontekstlərdə təqdim edilmiş, onun məzmun dairəsi genişlənmişdir. Ana bəzən ailənin mənəvi dayağı, bəzən övladının taleyini düşünən fədakar qadın, bəzən müqəddəs varlıq, bəzən isə Vətən və torpaq anlayışlarını özündə birləşdirən simvolik obraz kimi meydana çıxmışdır. Ana obrazının Azərbaycan ədəbiyyatında geniş yayılmasının mühüm səbəblərindən biri də “ana” sözünün milli düşüncədə

yaratdığı çoxqatlı assosiasiyalardır. Azərbaycan dilində “ana” anlayışı yalnız ailə münasibəti ilə məhdudlaşmır. “Ana dil”, “ana Vətən”, “ana torpaq” kimi ifadələr bu anlayışın milli və mənəvi semantikasının nə qədər geniş olduğunu göstərir. Burada “ana” sözü doğmalığ, başlanğıc, mənsubiyyət və müqəddəslik anlayışları ilə birləşir. Buna görə də ədəbiyyatda ana obrazının təhlili yalnız ailə münasibətlərinin araşdırılması demək deyil; bu obraz vasitəsilə müəllifin insan, xalq, Vətən, milli yaddaş və mənəvi dəyərlər haqqında düşüncələrini də izləmək mümkündür. Müasir Azərbaycan poeziyasında ana obrazı ənənəvi poetik mahiyyətini qorumaqla yanaşı, yeni məzmun və estetik çalarlar da qazanır. Müasir şair üçün ana yalnız keçmişlə bağlı xatirələrin daşıyıcısı deyil. O, müasir insanın mənəvi dünyasını müəyyənləşdirən, ailə və cəmiyyət arasındakı əlaqələri ifadə edən, milli dəyərlərin qorunmasına xidmət edən mühüm poetik obrazdır. Müasir dövrdə ailə münasibətlərinin, sosial həyatın, mənəvi dəyərlərin və insanın daxili dünyasının dəyişməsi ana obrazının bədii təqdimatına da təsir göstərir. Bununla belə, ana sevgisinin təmənnasızlığı, ananın fədakarlığı və övladına bağlılığı kimi fundamental xüsusiyyətlər öz aktuallığını qoruyur. Bu baxımdan Zaur Ustac yaradıcılığında ana obrazının və analıq məfhumunun araşdırılması xüsusi maraq doğurur. Şairin poeziyasında insan və onun mənəvi dünyası, ailə və doğmalığ, milli-mənəvi dəyərlər, Vətən, uşaqlıq və tərbiyə kimi anlayışların bir-biri ilə əlaqəli şəkildə meydana çıxması ana obrazının da bu poetik sistem daxilində araşdırılmasını zəruri edir. Zaur Ustacın yaradıcılığında ana obrazına münasibət bir tərəfdən Azərbaycan ədəbiyyatının ənənəvi poetik düşüncəsi ilə səsleşir, digər tərəfdən isə müəllifin fərdi poetik dünyagörüşünün xüsusiyyətlərini üzə çıxarır. Şairin yaradıcılığında ana obrazını yalnız konkret bir insanın bədii portreti kimi nəzərdən keçirmək kifayət deyil. Bu obrazın arxasında daha geniş mənəvi məna dayanır. Ana anlayışı insanın uşaqlıq yaddaşını, ailə mühitini, doğmalığ hissinə və mənəvi köklərini özündə birləşdirir. İnsan həyatının müxtəlif

mərhələlərində ana obrazına münasibət dəyişə bilər: uşaqlıqda ana qoruyucu və qayğı göstərən şəxs kimi qəbul olunur, yetkinlik dövründə onun fədakarlığı və zəhməti daha dərinlən dərk edilir, zaman keçdikcə isə ana obrazı xatirə, həsrət, minnətdarlıq və mənəvi bağlılıq anlayışları ilə daha sıx əlaqələnir. Bu psixoloji dəyişikliklər ana obrazının poetik imkanlarını genişləndirir. Analıq məfhumu isə ana obrazının mahiyyətini daha geniş müstəviyə çıxarır. Ana konkret şəxsdirsə, analıq bir mənəvi keyfiyyətlər sistemidir. Analıqda sevgi ilə məsuliyyət, mərhəmətlə fədakarlıq, qayğı ilə səbir, qoruyuculuqla mənəvi güc birləşir. Ana öz övladının həyatında yalnız fiziki mövcudluğu ilə deyil, onun dünyagörüşünün və xarakterinin formalaşmasına təsiri ilə də iştirak edir. Bu baxımdan analıq anlayışı fərdi münasibətdən çıxaraq mənəvi-fəlsəfi məzmun qazanır.

Ədəbiyyatda ana obrazının gücü onun təbii və səmimi hisslərə əsaslanması ilə bağlıdır. Ana sevgisi insanın ən ilkin və ən dərin emosional təcrübələrindən biridir. Buna görə ana haqqında poetik söz oxucuda yalnız estetik təsir yaratmır, eyni zamanda şəxsi xatirələri və mənəvi duyğuları da hərəkətə gətirir. Oxucu üçün poetik ana obrazı çox zaman öz anası ilə, uşaqlıq xatirələri ilə, ailəsi ilə və keçmişi ilə assosiasiya olunur. Bu cəhət ana obrazının ümumbəşəri xarakterini müəyyənləşdirir. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının əhəmiyyətini müəyyənləşdirən digər mühüm məqam onun ailə və tərbiyə anlayışları ilə əlaqəsidir. Ailə Azərbaycan milli-mənəvi düşüncəsinin əsas dayaqlarından biridir. Ailədə uşağa yalnız gündəlik davranış qaydaları deyil, həm də mənəvi dəyərlər aşılır. Böyüyə hörmət, kiçiyə qayğı, zəhmətə münasibət, dürüstlük, mərhəmət, vətən sevgisi və doğma dilə bağlılıq kimi dəyərlərin ilkin təməli ailədə qoyulur. Bu prosesdə ana obrazı mühüm tərbiyəvi funksiya daşıyır. Beləliklə, ana obrazı həm ailə daxilindəki sevginin, həm də milli-mənəvi dəyərlərin nəsil-dən-nəslə ötürülməsinin simvoluna çevrilir. Ana obrazının Vətən anlayışı ilə əlaqəsi də Azərbaycan

poeziyasının mühüm poetik xüsusiyyətlərindən biridir. “Ana Vətən” anlayışı milli şüurda ana ilə torpaq arasında mənəvi paralel yaradır. Ana insana həyat verdiyi kimi, Vətən də insana milli kimlik və mənsubiyyət hissi verir. Ana övladını qoruduğu kimi, Vətən də insanın doğma məkanı və mənəvi sığınacağıdır. Bu semantik yaxınlıq ədəbiyyatda ana və Vətən obrazlarının bir-birinə yaxınlaşdırılmasına səbəb olmuşdur. Zaur Ustac yaradıcılığında vətənpərvərlik mövzusunun mühüm yer tutması ana obrazının da milli-mənəvi müstəvidə araşdırılmasına imkan yaradır. Ana obrazının milli kimliklə əlaqəsi xüsusilə diqqətəlayiqdir. Milli kimlik yalnız tarixi və ictimai proseslər nəticəsində deyil, həm də gündəlik ailə və məişət mühitində formalaşır. Uşaq doğma dilini, ailə ənənələrini, milli davranış normalarını və mənəvi dəyərləri ilk növbədə ailədən öyrənir. Bu baxımdan ana obrazı milli yaddaşın daşıyıcısı funksiyasını yerinə yetirə bilər. Ana öz övladına yalnız həyat vermir, həm də ona mənsub olduğu mədəniyyətin və mənəvi dünyanın elementlərini ötürür. Bu məqam Zaur Ustac yaradıcılığının folklor və milli-mənəvi ənənələrlə əlaqəsi baxımından da əhəmiyyətlidir. Şairin yaradıcılığında xalq düşüncəsinə, milli dəyərlərə və ənənəyə münasibət ana obrazının poetik mahiyyətini anlamaq üçün mühüm kontekst yaradır. Çünki ana obrazı özü Azərbaycan folklor düşüncəsinin ən sabit və davamlı obrazlarından biridir. Folklordan müasir poeziyaya qədər uzanan bu obrazın müxtəlif dövrlərdə fərqli formalarda təqdim edilməsi ədəbi ənənənin davamlılığını göstərir. Ana obrazının digər mühüm xüsusiyyəti onun müqəddəslik anlayışı ilə əlaqəsidir. Azərbaycan cəmiyyətində ana adına münasibətdə xüsusi hörmət və ehtiram mövcuddur. Bu münasibət ədəbiyyatda da öz ifadəsini tapmışdır. Ana obrazı çox zaman mənəvi saflığın və paklığın simvoluna çevrilir. Onun sevgisinin qarşılıqsız olması, övladı üçün fədakarlıq göstərməsi və ailənin rifahı naminə öz rahatlığından keçməsi ana obrazının müqəddəsliyini şərtləndirən əsas cəhətlərdir. Ana haqqında poetik düşüncədə zaman anlayışı da mühüm yer tutur. Ana obrazı keçmişlə bu

gün arasında mənəvi körpü yaradır. Uşaqlıq xatirələri, ailə həyatı, ana nəsihətləri və keçmişdən qalan mənəvi dəyərlər insanın yaddaşında uzun müddət yaşayır. Bu səbəbdən ana haqqında şeirlərdə xatirə və zaman motivləri xüsusi emosional yük qazana bilər. Ana obrazı bir tərəfdən keçmişin, uşaqlığın və ailə yaddaşının rəmzi, digər tərəfdən isə gələcək nəslin mənəvi formalaşmasının başlanğıcı kimi çıxış edir. Ana və övlad münasibətlərinin poetik ifadəsi həm də həsrət və ayrılıq motivləri ilə əlaqələnir. Həyatın müxtəlif səbəblərindən doğan ayrılıqlar ana obrazının emosional təsir gücünü daha da artırır. Övladın anadan uzaq düşməsi, ananın övlad üçün keçirdiyi narahatlıq, ana xatirəsinin insanın yaddaşında yaşaması və itki hissi ana obrazının psixoloji dərinliyini meydana gətirən mühüm elementlərdir. Belə hallarda ana yalnız real obraz kimi deyil, insanın daxilində yaşayan mənəvi varlıq kimi təqdim olunur. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının müxtəlif semantik çalarlarını “ANA”, “ANAM”, “AY ANA” və “CAN AY ANA...” kimi əsərlərin timsalında izləmək mümkündür. Zaur Ustacın “ANA” şeiri bu nümunələrdən biridir. Şeirdə ana obrazı övladın həyatındakı ən yüksək mənəvi dəyər kimi təqdim edilir. “Beşiyim üstündə layla çalanım” ifadəsi ana obrazını uşaqlıq, layla və qayğı anlayışları ilə əlaqələndirir. Şeirdə həmçinin ana duası, ana məhəbbəti və övladın anaya mənəvi borcu ön plana çıxır. Yazarın “ANAM” şeirində ana yalnız ailə daxilindəki konkret şəxs kimi deyil, xalqın yaddaşını, mədəni dəyərlərini və mənəvi irsini qoruyan böyük Ana obrazı səviyyəsinə yüksəldilir. Əsərdə ana obrazının keçmiş, gələcək, yaddaş və milli dəyərlərlə əlaqəsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. “AY ANA” şeirində ana obrazının müqəddəslik aspekti xüsusilə qabarıqdır. Əsərdə ana “cənnət” anlayışı ilə əlaqələndirilir. Bu, ana obrazının şairin poetik düşüncəsində nə qədər yüksək mənəvi mərtəbəyə qaldırıldığını göstərir. Şeirin həsr olunduğu konkret ana obrazından çıxış etməklə müəllif analıq anlayışını ümumiləşdirir. Ədibin “CAN AY ANA...” şeirində ana obrazı və Vətən, şəhidlik, milli yaddaş bölməsinə toxunulur. Şeirdə şəhid general Polad Həşimovun anası timsalında ana obrazı həm

kədər, həm qürur, həm də milli yaddaşın daşıyıcısı kimi təqdim olunur. Beləliklə, burada “ana” anlayışı şəxsi ailə münasibətindən çıxaraq şəhidlik və Vətən məfhumları ilə birləşir. “A” hərfinin şeirində “A” hərfi “Ana”, “Ata” və “Azərbaycan” sözləri ilə əlaqələndirilir. Bu yanaşma uşağın ilk öyrəndiyi sözlər vasitəsilə ailə və milli kimlik anlayışlarının bir-birinə bağlanmasını göstərir. Zaur Ustac “45”, “Qəlbimin açıqcası”, “Ustadnamə”, “Qədimliyə bürünmüş yenilik”, “Gülünün şeirləri” və başqa poeziya kitabların da ana obrazına xüsusi yer vermişdir. Şairin uşaq poeziyasına müraciəti ana obrazının tərbiyəvi və mənəvi funksiyasını daha aydın görməyə imkan verir. Uşaq üçün ana dünyanın ən yaxın və ən etibarlı obrazıdır. Uşağın ailə, sevgi, mərhəmət, yaxşılıq və pislik haqqında ilk təsəvvürləri məhz bu münasibət çərçivəsində formalaşır. Buna görə ana obrazının uşaq ədəbiyyatında təqdimatı yalnız estetik deyil, həm də pedaqoji əhəmiyyət daşıyır. Ana mövzusunun poetik ifadəsində dil və üslub məsələsi də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ana haqqında yazılan poetik nümunələrdə səmimiyyət, sadəlik və emosional ifadəlilik ön plana çıxır. Ana kimi ümumbəşəri və doğma bir mövzunun təsvirində mürəkkəb və süni ifadələrdən daha çox, təbii və ürəkdən gələn poetik söz təsirli olur. Ana obrazının bədii təqdimatında epitet, metafora, təşbeh, təkrar, müraciət, simvol və emosional ifadələr kimi vasitələr obrazın semantik yükünü artırır. Bu vasitələr yalnız bədii gözəllik yaratmır, həm də ana obrazının oxucunun emosional dünyasında daha güclü iz buraxmasına xidmət edir. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının araşdırılması, beləliklə, yalnız bir mövzunun deyil, bütöv bir poetik sistemin tədqiqi deməkdir. Ana obrazının arxasında ailə, uşaqlıq, tərbiyə, sevgi, mənəviyyat, milli yaddaş, dil, Vətən və insanlıq kimi geniş anlayışlar dayanır. Bu anlayışların bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsi şairin yaradıcılığında ana obrazının çoxqatlı mahiyyətini meydana çıxarır. Mövzunun aktuallığı həm də onun müasir dövr üçün əhəmiyyəti ilə bağlıdır. Müasir dünyada sosial münasibətlərin, ailə modelinin və insan həyatının müxtəlif istiqamətlərinin dəyişməsinə

baxmayaraq, ana və ailə anlayışları öz mənəvi əhəmiyyətini qoruyur. İnsan həyatında texnoloji və sosial dəyişikliklər nə qədər böyük olsa da, ana sevgisinin, ailə bağlılığının və mənəvi dəyərlərin insan şəxsiyyətinin formalaşmasındakı rolu dəyişməz olaraq qalır. Buna görə müasir poeziyada ana obrazının necə təqdim edildiyini araşdırmaq həm ədəbi-estetik, həm də mənəvi-ictimai baxımdan əhəmiyyətlidir. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının öyrənilməsi şairin yaradıcılığının mühüm poetik və mənəvi istiqamətlərindən birinin üzə çıxarılmasına xidmət edir. Ana obrazı vasitəsilə şair insanın öz mənəvi köklərinə bağlılığını, ailə və doğmalığ hissini, keçmişə münasibətini, milli dəyərlərə sədaqətini və gələcəyə dair ümidlərini ifadə etmək imkanları qazanır. Bu baxımdan ana obrazı Zaur Ustac poetikasında həm fərdi hisslərin, həm də ümumbəşəri və milli-mənəvi dəyərlərin qovuşduğu çoxqatlı bədii obraz kimi qiymətləndirilə bilər. Folklor nümunələrində ana ailənin mənəvi dayacağı, övladın qoruyucusu və həyat təcrübəsinin daşıyıcısı kimi təqdim edilir. Bayatılarda, laylalarda, nağıllarda, dastanlarda və atalar sözlərində ana ilə bağlı ifadələr xalqın kollektiv düşüncəsini əks etdirir. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında isə ana obrazı məhəbbət, mənəvi paklıq, ailə və insanlıq anlayışları ilə əlaqələndirilir. Müasir poeziyada bu obraz yeni ictimai və psixoloji məzmunlar qazanaraq fərdin daxili aləminin, yaddaşının və mənəvi dünyasının ifadə vasitəsinə çevrilir. Zaur Ustacın poeziyasında da insan və onun mənəvi dünyası mühüm yer tutur. Şairin yaradıcılığında ailə, uşaqlıq, doğmalığ, vətən, insan sevgisi, milli-mənəvi dəyərlər kimi mövzular bir-biri ilə əlaqəli şəkildə meydana çıxır. Bu kontekstdə ana obrazı xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çünki ana həm insanın ilk mənəvi dünyasının formalaşdığı məkanın simvoludur, həm də doğmalığ və mənəvi bağlılıq anlayışlarının ən güclü ifadələrindən biridir. Ana obrazının poetik təhlili Zaur Ustac yaradıcılığının insan konsepsiyasını daha aydın görməyə imkan verir. Şairin ana haqqında poetik düşüncəsində fərdi hisslərlə ümumbəşəri dəyərlər arasında əlaqə yaradılır. Ana konkret bir insan

olmaqla yanaşı, sevgi və mərhəmətin, həyatın və mənəvi davamlılığın rəmzinə çevrilir. Azərbaycan ədəbi düşüncəsində ana obrazının dərin tarixi və folklor kökləri vardır. Xalq yaradıcılığında ana müqəddəs varlıq kimi qəbul edilir. Laylaların əsas poetik ünvanı ana ilə övlad arasındakı emosional bağıdır. Ana laylası bir tərəfdən uşağın yuxuya getməsinə təmin edən nəğmədirsə, digər tərəfdən ananın övladına arzularını, ümidlərini və sevgisini ifadə edən poetik formadır. Dastan və nağıl ənənəsində də ana obrazı müxtəlif funksiyalar daşıyır. Ana övladını qoruyan, onun taleyinə görə narahat olan, çətinlik qarşısında dayanan və ailənin bütövlüyünü qoruyan obraz kimi çıxış edir. Bu xüsusiyyətlər sonrakı yazılı ədəbiyyatda da davam etdirilmişdir. Ana obrazının bu qədər geniş yayılmasının əsas səbəblərindən biri onun həm fərdi, həm də kollektiv mənə daşmasıdır. İnsan üçün ana ilk doğmalıq mənbəyidir. Xalq üçün isə ana obrazı ailənin və nəslin davamlılığını, milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasını simvollaşdırır. Bu baxımdan müasir şairin ana haqqında düşüncəsi ənənədən tamamilə ayrılmır. Əksinə, ənənəvi obraz yeni poetik mənə və çalarlarla zənginləşdirilir. Zaur Ustacın yaradıcılığında ana obrazına yanaşmanı da bu ədəbi-mədəni ənənənin davamı kimi qiymətləndirmək mümkündür. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazı ilk növbədə doğmalığın və məhəbbətin ifadə vasitəsi kimi diqqəti cəlb edir. Ana anlayışı şairin poetik düşüncəsində insanın həyatının başlanğıcı ilə bağlıdır. İnsan üçün ana yalnız onu dünyaya gətirən varlıq deyil, həm də onun ilk tərbiyəçisi, ilk müəllimi və mənəvi dayağıdır. Ana ilə övlad arasındakı münasibətin əsasında qeyd-şərtsiz sevgi dayanır. Bu sevginin qarşılığında ana fədakarlıq göstərir, övladın uğuruna sevinir, onun kədərini öz kədəri kimi yaşayır. Buna görə də ana obrazının poetik təsviri çox zaman duyğusal xarakter daşıyır. Şairin ana haqqında poetik düşüncəsində diqqət çəkən əsas məqamlardan biri də ananın mənəvi güc mənbəyi kimi təqdim olunmasıdır. Həyatın müxtəlif çətinlikləri qarşısında insanın sığındığı mənəvi ünvanlardan biri ana obrazıdır. Bu baxımdan

ana obrazı poetik mətndə yalnız təsvir edilən şəxs deyil, lirik qəhrəmanın daxili dünyasını müəyyənləşdirən mənəvi başlanğıcdır. Ana obrazının belə təqdimatı şairin insan konsepsiyası ilə də əlaqəlidir. İnsan yalnız ictimai münasibətlər sisteminin üzvü kimi deyil, ailə, sevgi və yaddaşa bağlı mənəvi varlıq kimi dərk olunur. Ana isə bu mənəvi bağların mərkəzində dayanır. Ana obrazı ilə analıq məfhumu bir-birinə yaxın olsa da, poetik baxımdan eyni anlayış deyil. Ana konkret obrazdırsa, analıq daha geniş mənəvi məna daşıyır. Analıq sevgi, fədakarlıq, məsuliyyət, qoruyuculuq və mənəvi bağlılıq kimi keyfiyyətlərin bütövlüyüdür. Zaur Ustacın poetik dünyasında analıq anlayışını bu geniş mənəvi çərçivədə nəzərdən keçirmək mümkündür. Analıq insanın başqa bir insan üçün öz rahatlığından keçməsi, onun taleyini öz taleyi ilə bağlaması və həyatını övladının gələcəyinə həsr etməsi kimi dərk olunur. Bu baxımdan ana obrazı həm də fədakarlığın simvoludur. Ana öz övladının uğurunu şəxsi xoşbəxtliyinin bir hissəsi kimi qəbul edir. Övladın kədəri ananın kədərinə, sevinci isə ananın sevincinə çevrilir. Beləliklə, analıq fərdi hissdən daha yüksək mənəvi dəyər statusu qazanır. Ana haqqında poetik düşüncənin digər mühüm tərəfi onun mənəvi saflıqla bağlılığıdır. Ana obrazının müqəddəsliyi onun qarşılıq gözləmədən sevməsi ilə əlaqədardır. Bu sevgi insan həyatının ən təmənnəsiz və ən davamlı duyğularından biri kimi təqdim olunur. Ana-övlad münasibəti Azərbaycan ədəbiyyatının ən emosional mövzularından biridir. Bu münasibətin əsasını məhəbbət təşkil etsə də, onun daxilində həsrət, narahatlıq, sevinc, ayrılıq, ümid və xatirə kimi müxtəlif hisslər də birləşir. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazına müraciət edən poetik düşüncənin əsas istiqamətlərindən biri də məhz bu emosional bağlılıqdır. Ana və övlad arasındakı münasibət insanın həyatının müxtəlif mərhələlərində dəyişsə də, onun mənəvi mahiyyəti dəyişmir. İnsan böyüdükcə fiziki baxımdan anadan uzaqlaşa bilər, lakin ana obrazı onun yaddaşında və mənəvi dünyasında öz əhəmiyyətini qoruyur. Bu xüsusiyyət ana obrazını həm real, həm də xatirəvi obraz kimi təqdim etməyə

imkan verir. Ana yalnız poetik mətnin təsvir obyektinə çevrilmir; o, lirik qəhrəmanın keçmişinə, uşaqlığına və mənəvi yaddaşına açılan qapı funksiyasını da yerinə yetirir. Ana ilə bağlı xatirələr insanın uşaqlıq dünyası ilə sıx bağlıdır. Uşaqlıq isə insanın həyatında ən saf və qayğısız dövr kimi qəbul edilir. Buna görə ana obrazı çox vaxt uşaqlığın da simvoluna çevrilir. Ana haqqında düşünmək insanı öz keçmişinə, ailəsinə və mənəvi köklərinə qaytarır. Ailə Azərbaycan milli-mənəvi düşüncəsində mühüm dəyərdir. Ailənin mənəvi bütövlüyünün qorunmasında ana xüsusi rol oynayır. Ana ailə üzvlərini birləşdirən, ailədaxili münasibətləri tənzimləyən və övladların mənəvi tərbiyəsində əsas iştirak edən şəxs kimi qəbul edilir. Zaur Ustac yaradıcılığında ailə və mənəviyyat anlayışlarının bir-birindən ayrılmaz şəkildə təqdim olunması ana obrazının funksiyasını daha da genişləndirir. Ana ailənin yalnız fiziki deyil, mənəvi mərkəzidir. O, övladına həyatla bağlı ilkin təsəvvürləri, yaxşı ilə pis arasındakı fərqi, böyüyə hörməti, kiçiyə qayğını, zəhmətə münasibəti və insanlara qarşı mərhəmətli olmağı öyrədir. Bu mənada ana obrazı tərbiyəçi obrazıdır. Onun vasitəsilə müəllif yalnız fərdi ailə münasibətlərindən danışmır, bütövlükdə cəmiyyət üçün əhəmiyyətli olan mənəvi dəyərləri ön plana çıxarır. Ana və ailə anlayışlarının birgə təqdimatı şairin yaradıcılığında milli-mənəvi dəyərlərin qorunması ideyasına da xidmət edir. Çünki milli dəyərlərin gələcək nəsillərə ötürülməsi ilk növbədə ailədən başlayır. Azərbaycan poeziyasında ana və vətən anlayışları arasında tarixən semantik yaxınlıq mövcuddur. “Ana Vətən” ifadəsinin özü bu iki anlayışın milli düşüncədə nə qədər möhkəm birləşdiyini göstərir. Ana insana həyat verdiyi kimi, Vətən də insana mənsubiyyət və kimlik hissi verir. Zaur Ustacın yaradıcılığında vətənpərvərlik mövzusu mühüm istiqamətlərdən biri olduğuna görə ana obrazının vətən anlayışı ilə əlaqələndirilməsi də poetik baxımdan təbii görünür. Ana sevgisi ilə Vətən sevgisi arasında mənəvi paralellər qurmaq mümkündür. Hər iki anlayış doğmalıq, sədaqət, qoruma və bağlılıq hissələrini özündə birləşdirir. Bu baxımdan ana obrazı milli kimliyin formalaşmasında da müəyyən rol

oynayır. İnsan ilk dəfə Vətən, dil, ailə, adət-ənənə və milli dəyərlərlə ailə mühitində tanış olur. Ana bu dəyərlərin ilkin daşıyıcısı kimi çıxış edir. Ana obrazı fərdi hisslər çərçivəsindən çıxaraq milli-mənəvi məna qazanır. Ana sevgisi ilə Vətən sevgisi arasında yaranan poetik assosiasiya şairin insan və milli kimlik haqqında düşüncələrini genişləndirir. Ana obrazının ən mühüm poetik xüsusiyyətlərindən biri onun müqəddəsliyi. Azərbaycan milli düşüncəsində ana adı hörmət və ehtiramla çəkilir. Anaya münasibətdə mərhəmət, minnətdarlıq və ehtiram əsas mənəvi prinsiplər kimi çıxış edir. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının bu xüsusiyyəti onun mənəvi saflıqla əlaqələndirilməsində özünü göstərir. Ana insanın ən təmiz hisslərinin ünvanıdır. Onun sevgisi qarşılıqsız və təmənnasızdır. Bu xüsusiyyət ana obrazını digər insani münasibətlərdən fərqləndirən başlıca cəhətlərdəndir. Ana obrazının müqəddəsliyi həm də onun həyatverici funksiyası ilə bağlıdır. Ana həyatın başlanğıcını təmsil edir. Buna görə analıq anlayışı yalnız bioloji hadisə deyil, həm də həyatın, ümidin və gələcəyin simvolu kimi dərk edilir. Ana mövzusunun emosional xarakteri onun bədii ifadəsində xüsusi dil vasitələrindən istifadəni zəruri edir. Bu mövzuda müraciət formaları, epitetlər, metaforalar, təkrarlar, emosional ifadələr və simvolik sözlər mühüm poetik funksiya daşıya bilər. Ana haqqında danışarkən işlədilən sözlərdə doğmalığ və səmimiyyət üstünlük təşkil edir. “Ana”, “ana qucağı”, “ana nəfəsi”, “ana duası”, “ana sevgisi” kimi ifadələr yalnız birbaşa məna daşımır, eyni zamanda geniş emosional-assosiativ məna yaradır. Ana obrazının poetik təqdimatında sadə və anlaşılıqlı dil xüsusilə təsirlidir. Çünki ana mövzusu geniş oxucu auditoriyasına xitab edən ümumbəşəri mövzudur. Sadə ifadə tərzı hissin təbiiyini qoruyur və oxucunun obrazla emosional əlaqə yaratmasına imkan verir. Zaur Ustacın poetik üslubunun mühüm cəhətlərindən biri də milli dilin imkanlarından istifadə etməklə səmimi və təsirli poetik ünsiyyət yaratmaqdır. Ana mövzusunda bu xüsusiyyət daha aydın nəzərə çarpır. Burada poetik sözün məqsədi yalnız gözəl ifadə yaratmaq deyil,

oxucuda duyğu və düşüncə oyatmaqdır. Ana obrazının Zaur Ustac poeziyasında mühüm semantik istiqamətlərindən biri onun uşaqlıq dünyası ilə bağlılığıdır. Uşaqlıq insanın xarakterinin, dünyagörüşünün və mənəvi dəyərlərinin ilkin formalaşdığı dövrüdür. Bu dünyanın əsas iştirakçılarından biri isə anadır. Ana uşağın dünyaya münasibətini formalaşdıran ilk şəxsdir. Uşaq ana vasitəsilə sevgini, qayğını, mərhəməti və təhlükəsizliyi dərk edir. Buna görə də ana obrazı uşaqlıq yaddaşının ayrılmaz hissəsinə çevrilir. Bu aspekt Zaur Ustacın uşaq poeziyası ilə də müəyyən mənada səsleşir. Uşaq dünyasına müraciət edən şair üçün ailə və ana obrazı uşağın mənəvi tərbiyəsinin mühüm komponentlərindəndir. Ana obrazı uşağa ailənin əhəmiyyətini, doğmalığ hissinə və mənəvi dəyərləri aşılamaq baxımından mühüm poetik vasitədir. Zaur Ustacın ana obrazına münasibətini Azərbaycan poeziyasının ənənələri kontekstində qiymətləndirmək mümkündür. Ənənəvi ədəbiyyatda olduğu kimi, burada da ana sevgi, mərhəmət, fədakarlıq və mənəvi saflıqla əlaqələndirilir. Lakin müasir poetik düşüncə ana obrazını yalnız ənənəvi çərçivədə saxlamır. Müasir dövrdə ana həm də ailənin, milli dəyərlərin və mənəvi yaddaşın qoruyucusudur. Bu baxımdan ana obrazının funksiyası genişlənilir. O, fərdi və ailəvi səviyyədən çıxaraq sosial və milli mənə qazanır. Ənənənin müasir poetik düşüncə ilə birləşdirilməsi Zaur Ustac yaradıcılığının mühüm xüsusiyyətlərindən biri kimi nəzərdən keçirilə bilər. Şair ana obrazını xalqın mənəvi yaddaşında mövcud olan dəyərlərlə əlaqələndirərək onu müasir oxucunun dünyasına gətirir. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazı və analıq məfhumu şairin insan, ailə, mənəviyyat və milli dəyərlər haqqında poetik düşüncəsinin mühüm istiqamətlərindən birini təşkil edir. Ana obrazı burada yalnız ailə daxilindəki münasibətləri ifadə edən konkret obraz kimi deyil, geniş mənəvi və fəlsəfi mənə daşıyan poetik simvol kimi çıxış edir. Şairin poetik dünyasında ana ilk növbədə məhəbbətin, mərhəmətin, fədakarlığın və mənəvi saflığın təcəssümüdür. Ana ilə övlad arasındakı münasibət insanın mənəvi dünyasının formalaşmasında mühüm rol

oyनayan doğmalıq və bağlılıq hisslərini ifadə edir. Ana obrazının uşaqlıq, ailə, yaddaş və tərbiyə anlayışları ilə əlaqəsi onun poetik məzmununu daha da zənginləşdirir. Analıq məfhumu isə ana obrazından daha geniş mənə daşıyaraq fədakarlıq, məsuliyyət, qoruyuculuq və həyatvericilik kimi keyfiyyətləri özündə birləşdirir. Bu məfhum insan həyatının davamlılığı və mənəvi dəyərlərin nəsildən-nəslə ötürülməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Zaur Ustac yaradıcılığında ana obrazının Vətən anlayışı ilə semantik yaxınlığı da diqqətəlayiqdir. Ana sevgisi və Vətən sevgisi doğmalıq, sədaqət, qoruma və bağlılıq kimi ümumi mənəvi keyfiyyətlər əsasında bir-birinə yaxınlaşır. Beləliklə, ana obrazı fərdi məhəbbət anlayışından çıxaraq milli-mənəvi mənə qazanır. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazı Azərbaycan ədəbiyyatının çoxəsrlik ənənələri ilə səsleşən, lakin müasir poetik düşüncə ilə yeni çalarlar qazanan obrazlardan biridir. Bu obraz vasitəsilə ailə, sevgi, mənəviyyət, uşaqlıq, milli yaddaş və Vətən kimi mühüm anlayışlar vahid poetik sistem daxilində birləşir. Ana obrazının poetik əhəmiyyəti də məhz bu çoxqatlı semantik yükləndən irəli gəlir. Ana yalnız keçmişin və ailənin simvolu deyil, həm də gələcəyin, mənəvi davamlılığın və insanlıq dəyərlərinin qoruyucusudur. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının və analıq məfhumunun bədii ifadəsinin araşdırılması göstərir ki, bu mövzu şairin poetik dünyasında yalnız ailə-məişət münasibətlərini əks etdirən dar çərçivəli mövzu deyil, insanın mənəvi aləmini, milli-mədəni yaddaşını, ailə dəyərlərini, tərbiyə prinsiplərini və həyata münasibətini ifadə edən geniş poetik-estetik mənə daşıyır. Ana obrazı şairin yaradıcılığında insanın mənəvi başlanğıcını, doğmalıq və bağlılıq hissini, mərhəmət və fədakarlıq anlayışlarını özündə birləşdirən mühüm bədii obrazlardan biri kimi çıxış edir. Bu obrazın poetik məzmununda fərdi hisslərlə ümumbəşəri dəyərlər, şəxsi xatirələrlə milli yaddaş və ailə münasibətləri ilə ictimai-mənəvi düşüncə arasında sıx əlaqə yaranır. Azərbaycan ədəbiyyatında ana obrazının formalaşması və inkişafı zəngin folklor ənənəsinə əsaslanır. Layla, bayatı, nağıl,

dastan və digər folklor janrlarında ana obrazı həyatın, ailənin, məhəbbətin, qoruyuculuğun və mənəvi bağlılığın əsas daşıyıcılarından biri olmuşdur. Bu ənənə yazılı ədəbiyyatda da davam etdirilmiş, müxtəlif tarixi mərhələlərdə yeni ictimai, fəlsəfi və estetik məzmunlarla zənginləşdirilmişdir. Zaur Ustacın poeziyasında ana obrazına münasibət də həmin çoxəsrlik ədəbi-mədəni ənənənin müasir poetik təfəkkür müstəvisində davamı kimi qiymətləndirilə bilər. Ana obrazının Zaur Ustac yaradıcılığında mühüm semantik xüsusiyyətlərindən biri onun məhəbbət və mərhəmətin təcəssümü kimi təqdim edilməsidir. Ana sevgisi şərtsiz və təmənnasız sevgi nümunəsi kimi dərk edilir. Bu sevginin əsas xüsusiyyəti qarşılıq gözləməməsi və övladın həyatına bağlı olmasıdır. Ana övladının sevincini öz sevinci, kədərini isə öz kədəri kimi qəbul edir. Beləliklə, ana obrazı insan həyatında ən saf və ən dərin emosional münasibətlərdən birinin poetik ifadəsinə çevrilir. Ana obrazının digər mühüm xüsusiyyəti fədakarlıq anlayışı ilə bağlıdır. Analıq yalnız sevgi və qayğı deyil, eyni zamanda məsuliyyət və özündən keçmək deməkdir. Ana övladının gələcəyi naminə öz rahatlığından, zamanından və imkanlarından keçə bilər. Bu fədakarlıq ana obrazının mənəvi ucalığını müəyyənləşdirən əsas keyfiyyətlərdən biridir. Zaur Ustacın poetik düşüncəsində analıq anlayışının geniş mənada dəyərləndirilməsi də məhz bu mənəvi xüsusiyyətlərin ön plana çəkilməsi ilə bağlıdır. Ana və övlad münasibətlərinin poetik ifadəsi Zaur Ustac yaradıcılığında doğmalıq və bağlılıq anlayışlarının əsas göstəricilərindən biri kimi qiymətləndirilə bilər. Övladın ana ilə münasibəti yalnız uşaqlıq dövrü ilə məhdudlaşmır. İnsan böyüdükcə bu münasibətin xarakteri dəyişsə də, onun emosional və mənəvi əsası qorunur. Uşaqlıqda ana qoruyucu və qayğı göstərən şəxs kimi qəbul edilsə, yetkinlik dövründə onun zəhməti, fədakarlığı və mənəvi rolu daha dərinlən dərk edilir. Bu baxımdan ana obrazı insan həyatının müxtəlif mərhələlərini birləşdirən mənəvi körpü funksiyasını yerinə yetirir. Uşaqlıq insanın həyatında xatirələrle, ailə istiliyi ilə, qayğı və sevgi ilə bağlı ən

mühüm mərhələlərdən biridir. Ana bu dünyanın mərkəzi obrazlarından biridir. Ana haqqında düşüncə çox zaman insanı öz uşaqlığına, ailəsinə və keçmişinə qaytarır. Bu səbəbdən ana obrazı poetik mətndə yalnız konkret insanı deyil, həm də uşaqlığın, saflığın və keçmişin simvolunu ifadə edə bilər. Zaur Ustac yaradıcılığında ana obrazının ailə dəyərləri ilə əlaqəsi də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycan milli-mənəvi düşüncəsində ailə cəmiyyətin əsas mənəvi dayaqlarından biri hesab olunur. Ailədə formalaşan dəyərlər insanın xarakterinə, dünyagörüşünə və cəmiyyətə münasibətinə təsir edir. Ana bu dəyərlərin formalaşdırılması və gələcək nəsillərə ötürülməsində mühüm rol oynayır. Böyüyə hörmət, kiçiyə qayğı, mərhəmət, dürüstlük, sədaqət, əməksevərlik və ailəyə bağlılıq kimi keyfiyyətlərin mənimsənilməsində ana obrazının tərbiyəvi funksiyası xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan analıq anlayışının yalnız bioloji və ailəvi çərçivədə deyil, mənəvi-tərbiyəvi məfhum kimi dəyərləndirilməsi vacibdir. Ana övladının yalnız fiziki inkişafında deyil, onun mənəvi şəxsiyyət kimi formalaşmasında da iştirak edir. Uşaq ilk dəfə yaxşılıq, pislik, mərhəmət, sevgi və məsuliyyət kimi anlayışlarla ailə mühitində qarşılaşır. Ana bu prosesdə həm nümunə, həm tərbiyəçi, həm də mənəvi yol göstərən şəxsdir. Ana obrazının digər mühüm semantik istiqaməti onun milli-mənəvi dəyərlərin daşıyıcısı olmasıdır. Milli kimliyin formalaşması yalnız tarixi və ictimai proseslərlə məhdudlaşmır. Bu proses ailə mühitində, gündəlik davranışlarda, dil və adət-ənənələrdə özünü göstərir. Ana öz övladına doğma dil, milli adət-ənənə, ailə münasibətləri və mənəvi prinsiplər vasitəsilə xalqın mədəni yaddaşının bir hissəsini ötürür. Bu mənada ana obrazı həm keçmişin qoruyucusu, həm də gələcəyin formalaşdırıcısıdır. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının milli yaddaş anlayışı ilə əlaqəsi də bu kontekstdə diqqəti cəlb edir. Yaddaş insanın keçmişini bu günü ilə birləşdirən əsas mənəvi mexanizmlərdən biridir. Ana obrazı isə bu yaddaşın ən emosional və ən davamlı elementlərindən birinə çevrilə bilər. Uşaqlıq xatirələri, ana nəsihətləri, ailə ənənələri və doğma mühitlə bağlı duyğular

insanın yaddaşında uzun illər yaşayır. Beləliklə, ana obrazı fərdi yaddaşla kollektiv yaddaş arasında əlaqə yaradır. Ana obrazının Vətən anlayışı ilə semantik yaxınlığı da Azərbaycan poeziyasının ənənəvi xüsusiyyətlərindən biridir. “Ana Vətən” ifadəsinin özündə bu yaxınlığın dil səviyyəsindəki təsdiqi görünür. Ana insana həyat və doğmalığ verdiyi kimi, Vətən də insana mənsubiyyət, kimlik və mənəvi bağlılıq hissi verir. Ana və Vətən anlayışlarının hər ikisinin qorunma, sədaqət, bağlılıq və fədakarlıq hissləri ilə əlaqələnməsi onların poetik müstəvidə yaxınlaşdırılmasına imkan yaradır. Zaur Ustacın vətənpərvərlik mövzusunda poetik düşüncəsi ilə ana obrazı arasında müəyyən daxili əlaqə yaratmaq mümkündür. Ana sevgisi insanın doğma ailəsinə bağlılığını ifadə etdiyi kimi, Vətən sevgisi də onun doğma torpağına və milli kimliyinə bağlılığını ifadə edir. Hər iki halda insanın mənəvi köklərinə sadıqlığı ön plana çıxır. Beləliklə, ana obrazı fərdi məhəbbət çərçivəsindən çıxaraq milli-mənəvi mənə qazanır. Ana obrazının müqəddəslik və mənəvi saflıq anlayışları ilə əlaqəsi də mühüm nəticələrdən biridir. Azərbaycan xalqının milli düşüncəsində ana adına xüsusi hörmət vardır. Ədəbiyyatda da ana çox zaman insanın ən saf hisslərinin ünvanı kimi təqdim edilir. Onun məhəbbətində təmənnəsizlik, münasibətdə səmimiyyət, davranışında fədakarlıq və məqsədində övladının xoşbəxtliyi əsas yer tutur. Bu keyfiyyətlər ana obrazını mənəvi cəhətdən ucaldan əsas xüsusiyyətlərdir. Ana obrazının müqəddəsliyi həm də onun həyatverici mahiyyəti ilə bağlıdır. Ana həyatın başlanğıcını təmsil edir. Bu səbəbdən analıq yalnız konkret bir insanın sosial rolu deyil, həyatın davamlılığını və gələcəyin mövcudluğunu ifadə edən universal anlayışdır. Ana obrazının bu xüsusiyyəti onu zaman və məkan sərhədlərindən kənara çıxarır və ümumbəşəri mənə qazandırır. Zaur Ustac yaradıcılığında ana obrazının dil və üslub baxımından səmimiyyətə əsaslanması da onun poetik təsir gücünü artıran amillərdəndir. Ana mövzusunun təbiəti poetik ifadədə emosional və doğma dil tələb edir. Sadə, aydın və səmimi ifadələr ana ilə bağlı hisslərin oxucuya daha birbaşa

çatdırılmasına imkan verir. Ana obrazı ilə bağlı poetik sözün əsas məqsədi yalnız estetik gözəllik yaratmaq deyil, həm də oxucunun yaddaşında və emosional dünyasında müəyyən duyğular oyatmaqdır. Ana obrazının bədii ifadəsində müxtəlif poetik təsvir və ifadə vasitələri də mühüm rol oynayır. Epitet, təşbeh, metafora, təkrar, müraciət, simvol və digər bədii vasitələr ana obrazının emosional və semantik yükünü artırır. Bu vasitələrdən istifadə etməklə ana konkret bir şəxs olmaqdan çıxaraq sevginin, mərhəmətin, fədakarlığın və mənəvi saflığın ümumiləşdirilmiş obrazına çevrilir. Ana obrazı vasitəsilə şairin insan və zaman münasibəti də poetik şəkildə ifadə olunur. Zaman keçdikcə insan dəyişir, böyüyür, yeni həyat mərhələlərinə daxil olur, lakin ana ilə bağlı xatirələr onun mənəvi dünyasında qorunub saxlanılır. Ana obrazının yaddaşda yaşaması insanın öz keçmişi ilə əlaqəsini qorumasına imkan verir. Bu baxımdan ana obrazı zamanın dağıdıcı təsirinə qarşı dayanan mənəvi yaddaş simvolu kimi də qiymətləndirilə bilər. Mövzunun digər mühüm nəticəsi ana obrazının gələcək nəsillə əlaqəsidir. Ana keçmişdən gələn dəyərləri gələcək nəslə ötürür. Bu xüsusiyyət onu yalnız keçmişin qoruyucusu deyil, gələcəyin qurucusu kimi də təqdim edir. Ailə daxilində formalaşan mənəvi dəyərlər sonrakı nəsillərin dünyagörüşünə təsir edir. Buna görə ana obrazının tərbiyəvi funksiyası yalnız bir ailənin daxilində deyil, daha geniş ictimai və milli müstəvidə əhəmiyyət daşıyır. Zaur Ustacın uşaq poeziyası ilə ana obrazı arasında əlaqə də bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Uşaq ədəbiyyatının əsas məqsədlərindən biri uşağın dünyagörüşünün, estetik zövqünün və mənəvi keyfiyyətlərinin formalaşmasına təsir göstərməkdir. Ana obrazı bu prosesdə uşağın tanıdığı və emosional olaraq bağlandığı ən doğma obrazlardan biri kimi çıxış edir. Ana vasitəsilə ailə sevgisi, mərhəmət, hörmət, qayğı və məsuliyyət kimi dəyərlərin uşağa çatdırılması mümkün olur. Bu baxımdan Zaur Ustac yaradıcılığında ana obrazının estetik və tərbiyəvi funksiyaları bir-birini tamamlayır. Şair ana obrazını yalnız hisslərin poetik ifadəsi kimi təqdim etmir, eyni zamanda

oxucunu mənəvi dəyərlər haqqında düşünməyə yönəldir. Ana haqqında poetik söz oxucuda minnətdarlıq, hörmət, sevgi və ailə bağlılığı kimi hissələri gücləndirir. Ana obrazının folklor ənənəsi ilə bağlılığı da nəticə etibarilə xüsusi vurğulanmalıdır. Azərbaycan folklorunda ana ilə bağlı yaranmış zəngin poetik ənənə müasir ədəbiyyatda öz bədii davamını tapır. Lakin müasir şair bu ənənəni olduğu kimi təkrarlamır; onu öz fərdi poetik dünyagörüşünə uyğun şəkildə yenidən mənalandırır. Zaur Ustacın yaradıcılığında da ana obrazının ənənəvi semantik xüsusiyyətləri müasir insanın mənəvi ehtiyacları və müasir poetik düşüncə ilə birləşir. Ənənəvi səviyyədə ana yenə sevginin, mərhəmətin və fədakarlığın simvoludur. Müasir poetik səviyyədə isə bu obrazın mənə dairəsi genişlənərək milli yaddaş, tərbiyə, mənəvi məsuliyyət, milli kimlik və gələcək nəsillərin formalaşdırılması kimi məsələləri də əhatə edir. Zaur Ustac poeziyasında ana obrazı çoxqatlı və çoxfunksiyalı poetik obraz kimi xarakterizə edilə bilər. Bu obrazın semantik strukturunda ana və övlad münasibətləri, ailə, uşaqlıq, məhəbbət, mərhəmət, fədakarlıq, mənəvi saflıq, milli yaddaş, milli-mənəvi dəyərlər və Vətən anlayışları qarşılıqlı şəkildə əlaqələnir. Ana obrazının poetik gücü də məhz bu çoxqatlılıqdan irəli gəlir. Ana obrazı bir tərəfdən fərdi və intim hissələrin ifadəsidirsə, digər tərəfdən ümumbəşəri dəyərlərin daşıyıcısıdır. Oxucu ana obrazında öz şəxsi həyatından tanıdığı doğrmağı, ailə münasibətlərini və uşaqlıq xatirələrini görə bilər. Eyni zamanda həmin obraz vasitəsilə daha geniş mənada insanlıq, mərhəmət, sədaqət və mənəvi məsuliyyət kimi dəyərlər haqqında düşüncə. Bu xüsusiyyət ana obrazının poetik universallığını təmin edir. Zaur Ustac yaradıcılığında analıq məfhumu isə ana obrazının daxilində cəmləşən mənəvi keyfiyyətlərin ümumiləşdirilmiş ifadəsi kimi meydana çıxır. Analıq sevgi ilə fədakarlığın, qayğı ilə məsuliyyətin, mərhəmətlə gücün və həyatla gələcəyin vəhdətidir. Bu baxımdan analıq yalnız ailə daxilindəki münasibəti deyil, insanın digərinə qarşı məsuliyyət daşması və onu qorumaq istəyini ifadə edən geniş mənəvi kateqoriyadır. Ana obrazı

Zaur Ustac poeziyasında həm fərdi hisslərin, həm də milli-mənəvi idealların qovuşduğu poetik məkan yaradır. Bu obraz vasitəsilə insanın öz köklərinə bağlılığı, ailəsinə münasibəti, keçmişə və yaddaşa münasibəti, mənəvi dəyərləri qoruma istəyi və gələcəyə olan ümidi ifadə olunur. Məhz buna görə Zaur Ustac poeziyasında ana obrazının tədqiqi yalnız müəyyən şeirlərin mövzu baxımından araşdırılması ilə məhdudlaşmamalıdır. Bu obraz şairin bütöv yaradıcılıq konsepsiyası, folklor və ədəbi ənənə, milli-mənəvi dəyərlər, insan konsepsiyası, uşaq dünyası və vətənpərvərlik düşüncəsi ilə əlaqəli şəkildə öyrənilməlidir. Belə kompleks yanaşma ana obrazının şairin poetik sistemindəki həqiqi mövqeyini və funksional imkanlarını daha dolğun şəkildə ortaya çıxara bilər. Son olaraq qeyd etmək olar ki, ana obrazı insanlığın ən qədim, ən təmiz və ən davamlı mənəvi dəyərlərindən birini təmsil edir. Zaur Ustacın poetik yaradıcılığında bu obraz Azərbaycan xalqının milli-mənəvi düşüncəsi, ailə ənənələri və ümumbəşəri insani duyğularla əlaqələndirilərək yeni poetik məna qazanır. Ana burada yalnız keçmişin xatirəsi deyil, həm də bu günün mənəvi dayacağı və gələcəyin mənəvi təminatçısıdır. Onun obrazında həyat, sevgi, ailə, Vətən, yaddaş və mənəviyyat anlayışları birləşir. Bu səbəbdən Zaur Ustac poeziyasında ana obrazı şairin insan və cəmiyyət, fərd və ailə, keçmiş və gələcək, milli kimlik və ümumbəşəri dəyərlər haqqında poetik düşüncələrinin mühüm ifadə vasitələrindən biri kimi qiymətləndirilə bilər.

Müəllif: Həcər Atakişiyeva

“Yazarlar” jurnalının redaktoru və Yaradıcılıq Komissiyasının sədri, ədəbiyyatşünas-tənqidçi

Mustafa Müseyiboglu adına kitabxana

SƏDULLA ŞİRİNOVUN KİTABLARI:

Sədulla Şirinov "Sönməyən qisas" pdf

Sədulla Şirinov "Gecikmiş etiraf" pdf

Sədulla Şirinov "Zamanın pəncərəsindən baxanda" pdf

Sədulla Şirinov "Heç nə olmazdan çox şey olurmuş" pdf

Sədulla Şirinov "Qudalar" pdf

Sədulla Şirinov - "Kimdir xoşbəxt?" pdf

Sədulla Şirinov - "Şəhid atası" kitabı - pdf

Məlumatı hazırladı: Tuncay ŞƏHRİLİ

KİTABEVİM.AZ
kitab marketi

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

BİR KÖNTÖY BAXIŞIN HƏSRƏTİNDƏ QAL!

(*Səyyad Əhmədli (Göyçəli)* yaradıcılığı haqqında)

Salam olsun, çox dəyərli oxucum! Azərbaycan poeziyasında elə şairlər vardır ki, onların yaradıcılığını yalnız bədii söz nümunələri kimi dəyərləndirmək yetərli olmur. Çünki həmin sənətkarların şeirlərində bütöv bir ömrün ağrısı, yaşanmış günlərin izi, doğma yurda bağlılığın hərarəti, ata-ana ocağının tustüsü, qəribliyin sızılması, Vətən sevgisinin əzəməti və insanlıq

duygusunun işığı yaşayır. Belə şairlərin sözü kitab səhifələrində qalmır, oxucunun qəlbinə köçür, onun xatirələri ilə həmsöhbət olur, duyğularına toxunur. Tanınmış şair Səyyad Əhmədli (Göyçəli) də yaradıcılığında həyatın həqiqətlərini, insan taleyinin enişli-yoxuşlu yollarını və mənəvi dəyərlərin əbədiyini özünəməxsus səmimiyyətlə ifadə edən bax, belə söz adamlarından biridir. Onun poeziyasında süni bəzək, qələmə alınmış hisslərin zorakı nümayişi yoxdur. Bu hal onun keçdiyi keşməkeşli həyat yolunun yaradıcılığında qoyduğu konkret iz kimi görünür. Qazi şair gördüyünü, yaşadığını, duyduğunu və qəlbindən keçirdiyini sözə çevirir. Bu sözlər bəzən bir ata nisgili, bəzən ana həsrəti, bəzən doğma Göyçəyə uzanan xəyal, bəzən şəhid anasının göz yaşı, bəzən də insanlığın itməkdə olan mənəvi ölçülərinə qarşı bir etiraz kimi səslənir. Bu etiraz bəzən bir ağsaqqal öyüdü, bəzən isə bir döyüşçü inadı kimi görünse də mahiyyət dəyişmir. O bir əlində silah, bir əlində qələm ulu babalarımızın əmanəti olan yurdseverliyi yaşadan sıradan igid vətən oğullarından biridir. Silah, qələm işə yaramayanda qoç Koroğlu kimi sinəsinə saz başmağı da var. Təfərrüatlara keçməzdən əvvəl müəllifi yaxından tanıyaq.

Qısa arayış:

Səyyad Əhmədli 18 iyun 1959-cu ildə Göyçə mahalı, Basarkeçər rayonunun Zərkənd kəndində qulluqçu ailəsində anadan olmuşur.

1977-1987-ci illər ərzində Bakı Rabitə Texnikumunu və Yerəvan Politeknik İnstitutunu birirmişdir.

Uzun müddət Zod qızıl mədəninə əmtəə xəzinədarı kimi çalışmış, məlum hadisələrdən sonra isə Azərbaycan ordusunun müxtəlif hərbi hissələrində 21 ildən artıq xidmət etmişdir. Hal-hazırda təqaüddədir. AYB-nin və QYB-nin üzvüdür.

Bir kitab müəllifidir. Hazırda növbəti kitabı çapa hazırlanır.

Şeirləri müntəzəm olaraq ölkə mətbuatında, Türkiyədə və Orta Asiya respublikalarında dərc olunmuşdur. "Yazarlar"

jurnalın redaksiya heyətinin üzvü-Qərbi Azərbaycan üzrə təmsilçisidir.

Səyyad Əhmədli “Yazarlar” jurnalı tərəfindən “İlin şairi” və “Durna teli – Qızıl qələm” mükafatlarına layiq görülmüşdür. Şair bundan əlavə Türk mədəni dünyasının dəyərli ödüllərindən; “Gingiz Aytmatov”, “Altın kalem”, “Əhməd Yəsəvi”, “Əli Tudə 100” yubiley medalı və digər medallarla təltif olunmuşdur.

Səyyad Əhmədli poeziyasında diqqəti çəkən əsas cəhətlərdən biri şairin son dərəcə həssas, kövrək və həyatın hər ağrısına açıq qəlbə malik olmasıdır. O, özünün bu mənəvi kövrəkliyini “Qəlbimi” şeirində belə ifadə edir:

“Zamanmı kövrəldib, yoxsa ki, həyat?!”

Əsən yel də sızıldadır qəlbimi.

Körpə uşaqdan da betər olmuşam,

Xəfif meh də inildədir hər simi.”

Bu misralar şairin daxili dünyasının poetik portretidir. Burada həyatın ağır sınaqları qarşısında sərtləşmiş insan yox, əksinə, yaşadıkları onu daha həssas etmiş bir qəlb görünür. Şairin qəlbi sazın simlərinə bənzəyir. Həmin simlər o qədər incə və həssasdır ki, hətta xəfif bir meh belə onları titrədə bilir. Bu titrəyiş yalnız şəxsi ağrı deyil; insanın, zamanın, Vətənin və mənəviyyatın ağrılarına həssas münasibətin ifadəsidir.

Məqalənin başlığını təşkil edən “Bir köntöy baxışın həsrətində” ifadəsi də məhz bu həssaslığın poetik açarıdır.

Şair yazır:

“Üzülürəm hər bir köntöy baxışa,

Elə bil ki, ləkə düşür naxışa.

Gözümdə leysanlar durub axışa...”

Buradakı “köntöy baxış” yalnız kobud və ya düşüncəsiz nəzər anlamında deyil. Bu baxış mənəvi zərifliyi anlamayan, insanın qəlbine dəyən, sözün qiymətini bilməyən, səmimiyyətə qiymət verməyən münasibətin ümumiləşmiş obrazıdır. Şairin qəlbi gözəlliyi, saflığı və insani münasibətləri bir naxış kimi görür. Kobudluq isə həmin naxışın üzərinə düşən ləkədir.

Səyyad Əhmədli bu baxışlardan inciyyir, çünki onun

dünyasında insanın insana münasibəti yalnız zahiri davranış deyil, mənəvi məsuliyyətdir. O, sadəcə bir baxışın yox, bütövlükdə mənəvi korluğun ağrısını yaşayır. Bu mənada “bir köntöy baxışın həsrəti” ifadəsi şairin poetik dünyasında anlaşılmamağın, dəyər verilməməyin və qəlb incikliyin ümumiləşmiş simvoluna çevrilir.

Səyyad Əhmədli (Göyçəli) yaradıcılığında Vətən anlayışı geniş və çoxqatlı mənə daşıyır. Vətən onun üçün yalnız coğrafi məkan deyil; uşaqlıq, ata-ana ocağı, doğma dağlar, bulaqlar, cığırılar, el-oba, xatirələr və mənəvi köklərdir. Şairin Vətən duyğusu Göyçə adı ilə daha da doğmalaşır və poetik mənə qazanır.

“Gözəl bahar” şeirində təbiətin oyanışı şairi yenidən doğma yurda aparır:

***“Güllər əvəzləyir kif xəzəlliyi,
Hərənin öz ətri, öz özəlliyi.
Səyyad seyr etdikcə bu gözəlliyi,
Xəyalı dolanır Ulu Göyçəni.”***

Təbiət burada sadəcə gözəllik mənzərəsi deyil. Baharın çiçəkləri, bülbüllərin nəğməsi, günəşin nuru və dağların qoynu şairin yaddaşında Göyçəyə açılan yolları işıqlandırır. Hara baxırsa baxsın, gördüyü gözəllik onu doğma yurda aparır. Deməli, Göyçə şairin qəlbində yalnız keçmişin xatirəsi deyil, bütün gözəlliklərin ölçüsüdür.

“Gələydim” şeirində isə bu həsrət daha açıq və kövrək şəkildə ifadə olunur:

***“Olaydı təpərim, çıxıb, dağlara,
Doyunca bir nəfəs alıb, gələydim!
Ötənləri çözləyib birbəbir,
Şirin xəyallara dalıb, gələydim!”***

Bu misralarda doğma yurda qayıtmaq arzusu yalnız fiziki dönüş istəyi deyil. Şair keçmişinə, uşaqlığına, ata-analı günlərinə, saf və qayğısız çağlarına qayıtmaq istəyir. O, “ötənləri çözləmək”, xatirələri bir-bir yada salmaq, doğma dağların havasından doyunca nəfəs almaq arzusundadır.

Şairin yaddaşında uşaqlıq cığıruları müqəddəsdir:

***“Atalı-analı vaxtı gəzdiyim,
Cığırına, qurban olub, gələydim!”***

Burada Vətən həsrəti ata-ana həsrəti ilə qovuşur. Doğma torpaq ata-analı günlərin şahidi olduğu üçün daha əziz, daha müqəddəs görünür. Şair üçün həmin cığıra qayıtmaq, əslində, itirilmiş xoşbəxtliyə, zamanın əlindən çıxmış günlərə qayıtmaq deməkdir.

“Qayıtdı” şeirində isə yurd artıq xəyalın obrazına çevrilir:

***“Bu gecə yuxuda xəyalım yenə,
Yurdumu dolanıb, ağlar qayıtdı.”***

Yurdun ağlayaraq qayıtması olduqca təsirli poetik tapıntıdır. Burada yurd canlı varlıq kimi təqdim olunur. O, şairin yuxusuna gəlir, dərini danışmadan, susaraq bildirir. Bu sükutun özü bir fəryaddir. Şair yurdun ağrısını öz ağrısı kimi yaşayır, çünki onun mənəvi dünyasında Vətənin taleyi şəxsi taledən ayrı deyil.

Səyyad Əhmədli yaradıcılığında ata obrazı yalnız ailə başçısı deyil, mənəvi dayaq, həyat məktəbinin və insanlıq ölçüsünün simvoludur. “Ata” şeirində şair atasına müraciətlə həm övlad nisgilini, həm də ata yoluna sədaqətini ifadə edir:

***“Yol ölçüb, yetərdin, hay-harayıma,
Gözüm dörd dolanıb, tapmıram, Ata!”***

Bu misralarda övladın çarəsizliyi və atasının yoxluğu ilə barışa bilməməsi duyulur. Ata həyatda olduğu zaman onun varlığı adi görünə bilər. Lakin ata dünyasını dəyişdikdən sonra onun yoxluğu hər addımda, hər çağırışda hiss olunur.

Şair atasının yolundan sapmamağı özünə mənəvi borc bilir:

***“İmkan düşən kimi soraqlaşırım,
Qoyduğun cığırdan sapmıram, Ata!”***

Ata burada yol göstərən, insanı düzgün istiqamətə aparan mənəvi bələdçidir. Şair atasının qoyduğu cığırın davamçısı olmaqla həm ailə ənənəsinə, həm də insanlıq dəyərlərinə sədaqət göstərir.

Şeirin ən təsirli məqamlarından biri ata ocağı ilə bağlı bu misralardır:

“İnsanlıq elmində ağaydın, ağa,

Səndən incimədi nə böyük, çağa."

Bu fikirlər ata obrazını daha da ucaldır. Ata yalnız öz ailəsinə deyil, ətrafına da insanlıq dərsi keçmiş bir şəxsiyyət kimi təqdim olunur. Onun böyüklüyü sərvətində və ya vəzifəsində deyil, insanlara münasibətindədir.

Səyyad Əhmədli yaradıcılığında ana obrazı dərin sevgi, həsrət və mənəvi bağlılıqla təqdim olunur. "Anamla söhbət" şeirində şair anası ilə xəyalən danışır. Bu danışığ təkcə bir övladın ana həsrəti deyil, həm də insanın köklərinə, mənəvi başlanğıcına qayıdışıdır.

Şair anasını belə dəyərləndirir:

***"Sazımda "Şah" pərdə, avazda "zil"sən,
Könlüm bağçasında qaşdasan; – bil, sən!
Sözümün mənbəyi, mənsəbi sənsən..."***

Ana burada şairin sözünün mənbəyi kimi təqdim edilir. Bu, çox böyük mənəvi etirafdır. Şairin qələmi, sazi, avazı və poetik dünyası ana sevgisindən güc alır. Ana onun yaradıcılığında yalnız xatirə deyil, sözün mənəvi qaynağıdır.

Şair anasının yoxluğunu "qəlbini dəlib keçən" bir ağrı kimi yaşayır:

***"Qəlbim bir ləyəndi, 'yox'luğun, dəlib!
Bir gözüm ağlayıb, birisi gülüb!"***

Bu ziddiyyətli ifadə insan həyatının özünü xatırladır. Həyat davam edir, insan bəzən gülür, lakin qəlbinin bir tərəfi həmişə ağlayır. Ana itkisi bu ağrının heç vaxt tam sağalmayan tərəfidir.

Səyyad Əhmədli poeziyasında sevgi yalnız romantik hiss deyil. Sevgi həm sədaqət, həm qayğı, həm də həyatın çətinliklərini birlikdə keçmək bacarığıdır. "Ömür-gün yoldaşım İlhamə xanıma" şeiri bu baxımdan şairin ailə anlayışını və həyat yoldaşına olan minnətdarlığını ifadə edən səmimi poetik nümunədir.

Şair yazır:

***"Bir el gözəlinə ruhumu verdim,
İllərlə yaşatdı, qıymadı solsun.
Ətəyinə batman dərdimi sərdim,
Yaymadı aləmə eldə car olsun."***

Bu misralarda ailə münasibətlərinin ən mühüm xüsusiyyətləri – etibar, sədaqət və sirr saxlamaq bacarığı ön plana çıxır. Şair həyat yoldaşını yalnız sevdiyi insan kimi deyil, dərini bölüşən, onu qoruyan və mənəvi güc verən həyat yoldaşı kimi təqdim edir.

Onların həyatında anlaşılmazlıqların da olduğunu gizlətmir:

***“Bəzən anlaşımadıq, küsdük-barışdıq,
Sözlərlə atışib, biraz yarışdıq.***

Qırğın törətmədik, nə də qırışdıq...”

Bu səmimiyyət şeiri həyat həqiqətlərinə daha yaxın edir. Şair ideal və qüsursuz bir ailə mənzərəsi yaratmır. O göstərir ki, ailənin möhkəmliyi heç vaxt mübahisə etməməkdə deyil, inciklikləri aradan qaldırmaqda, sevgini qorumaqda və bir-birinə dayaqlı olmaqda ifadə olunur.

Səyyad Əhmədli sözə böyük mənəvi məsuliyyətlə yanaşır. Onun “Batmayın” şeiri söz adamlarına, şeir yazanlara və sənətə münasibətdə vicdanlı olmağa çağırışdır:

“Paxıllıq eşqiylə şeir yazanlar,

İlahi vergini ucuz tutmayın.

Hərbə-zorba gəlib, könül “küsdürüb”,

Halal misralara haram qatmayın.”

Burada şeir ilahi vergi kimi qəbul edilir. Şairə verilən istedad şəxsi şöhrət və ya başqalarını alçaltmaq vasitəsi olmamalıdır. Sözü saflığını qorumaq şairin mənəvi borcudur.

Şair söz sənətinin əsas məqsədini belə ifadə edir:

“Sözdən çələng tutun, sərraflı kimi,

Tərpədin qəlblərdə siz, “sarı simi”

Olun könüllərin loğman, hakimi...”

Söz insan qəlbinin yaralarını sağaltmalı, onun ən incə duyğularına toxunmalıdır. Şair sözün “loğman” olmasını istəyir. Bu, poeziyanın yalnız estetik deyil, həm də mənəvi missiyaya malik olduğunu göstərir.

“Batmayın” şeirində insanlıq şan-şöhrətdən üstün tutulur:

“İnsanlıq hər şeydən, bilin, əfzəldi,

Şan-şöhrətin kölgəsində yatmayın.”

Bu fikirlər Səyyad Əhmədli yaradıcılığının mənəvi xəttini aydın

göstərir. Şair üçün insanın böyüklüyü şöhrətində deyil, mənəviyyatında, davranışında və başqalarına münasibətindədir.

Şairin “Oğul” şeiri nəsihət poeziyasının müasir və səmimi nümunələrindən biridir. Burada ata öz övladına həyatın yollarını göstərir, onu tamahdan, haramdan və mənəvi yanlışlardan uzaq durmağa çağırır:

“Həyatın dolanbac yolları çoxdu,

Çalış enişindən gen dolan, oğul!

Hörmət sərvətini günbəgün artır...”

“Hörmət sərvəti” ifadəsi xüsusi diqqət çəkir. Şair maddi var-dövlətdən daha qiymətli olan mənəvi sərvəti – insanın el içində qazandığı hörməti önə çəkir.

Oğluna tamahdan uzaq olmağı tövsiyə edən şair yazır:

“Tamah salma nə dövlətə, nə varə,

Ona qul olanlar düşür azarə.”

Burada sərvətə qarşı çıxmaq deyil, sərvətin insanı öz əsirinə çevirməsinə etiraz var. Şairin fikrincə, insan var-dövlətə sahib ola bilər, lakin ona mənəvi baxımdan qul olmamalıdır.

Şeir sonunda isə sözün gücü haqqında belə deyilir:

“Səyyadın sözlərin quyuya atma,

Bir düz baltalayər min yalan, oğul!”

Bu misra şairin poeziyaya inamını ifadə edir. Düz söz min yalanın qarşısında dayanmağa, həqiqəti qorumağa qadirdir.

Səyyad Əhmədli yaradıcılığında Vətən müharibəsi, qəhrəmanlıq və şəhidlik mövzuları xüsusi yer tutur. “Ana yangısı” şeirində şəhid anasının ağrısı fərdi bir taledən ümumxalq faciəsinə və ümummilli qürurə yüksəlir.

Şair yazır:

“Bir igid balasın itirmiş Ana,

İndi baş daşından ayrılə bilmir.

Gözləri buluddan nəm çəkib sanki,

Elə hey ələyir, qurutmur, silmir.”

Bu misralarda ana ağrısının böyüklüyü və sonsuzluğu ifadə olunur. Şəhid anasının göz yaşı yalnız şəxsi itkinin deyil, Vətən uğrunda verilən qurbanın göz yaşlarıdır.

Lakin şeir ümitsizliklə bitmir:

***“Səyyadın qüruru, başının tacı,
Şəhidlər qəlblərdə yaşayır, ölmür.”***

Bu fikir şəhidlik anlayışının mənəvi mahiyyətini açır. Şəhid fiziki olaraq həyatdan getsə də, xalqın yaddaşında, qəlbində və Vətən tarixində əbədi yaşayır.

“Bir qəhrəmanı” şeirində isə Azərbaycan Ordusunun Zəfəri, qəhrəman əsgərlər və ölkənin Ali Baş Komandanı poetik şəkildə tərənnüm edilir:

***“Qüdrətli ordumun Baş komandanı,
Zəfərlə tanıtdı Azərbaycanı!”***

Şair bu Zəfəri yalnız hərbi uğur kimi deyil, milli qürurun, xalq birliyinin və tarixi ədalətin təntənəsi kimi dəyərləndirir.

Səyyad Əhmədlinin poeziyasında insanın öz daxili aləmi ilə söhbəti də mühüm yer tutur. “Bağışla, ürəyim” şeirində şair öz qəlbinə müraciət edir:

***“Səni çox yüklədim, əzizləmədim,
Bağışla, ürəyim, bağışla məni.”***

Bu misralarda insanın öz daxilinə hesabat verməsi var. Şair həyatın ağrılarını qəlbinə yüklədiyini, onu yetərinə qoruyub əzizləmədiyini etiraf edir.

Qəlbin sədaqəti isə belə ifadə olunur:

***“Qürurundan zərrə qədər enmədin,
Bağışla, ürəyim, bağışla məni!”***

Şairin qəlbi bütün ağrılara baxmayaraq sınmayıb, alçalmayıb və mənəvi qürurunu qoruyub. Bu, Səyyad Əhmədli poeziyasının əsas ideyalarından birini – çətinliklər qarşısında insanlıq və ləyaqəti qorumaq fikrini ifadə edir.

Səyyad Əhmədli (Göyçəli) yaradıcılığı müxtəlif mövzuları əhatə etsə də, bu mövzuların hamısını birləşdirən əsas xətt insanlıqdır. Onun şeirlərində Vətən sevgisi də, ata-ana həsrəti də, sevgi və sədaqət də, şəhidlik və qəhrəmanlıq da, sözə ehtiram da insanlıq anlayışı ətrafında birləşir.

Şair öz mənəvi dünyasını “Mən” şeirində belə təqdim edir:

***“Soruşdun sərvətim; – yaxşı qulaq as,
Sidq ilə sığındım Sübhanıma, mən.”***

***Hər nə verdi qail olub, barışdım,
MaşAllah söylədim, hər anıma, mən.”***

Burada şükür, təvazökarlıq və mənəvi qaneçilik duyğusu ön plana çıxır. Şair sərvəti yalnız maddi imkanlarla ölçmür. Onun sərvəti inamı, vicdanı, qaneçiliyi və mənəvi saflığıdır.

O yazır:

***“Qədərə nə yazdı, şükür dilədim!
Qəmli vaxt da oldu, leysan ələdim!
Tamahımı ifçin-ifçin bələdim,***

Qoymadım qor salsın, vicdanıma, mən.”

Bu misralar şairin həyat fəlsəfəsini ümumiləşdirir. İnsan çətinliklərlə qarşılaşa bilər, ağlaya və ağrı çəkə bilər, lakin vicdanını qorumağı bacarmalıdır.

Səyyad Əhmədli (Göyçəli) yaradıcılığı həyatın içindən gələn, yaşanmış duyğuların və mənəvi həqiqətlərin poeziyasıdır. Onun şeirlərində Göyçə həsrəti dağların nəfəsi ilə, ata-ana nisgili uşaqlıq xatirələri ilə, Vətən sevgisi qəhrəmanlıq və şəhidlik duyğusu ilə, sevgi isə sədaqət və ailə dəyərləri ilə qovuşur.

Şairin poeziyası insanı düşünməyə, öz qəlbinə nəzər salmağa, sözün və münasibətin məsuliyyətini anlamağa çağırır. O, kobudluqdan, paxıllıqdan, yalandan, tamahdan və mənəvi aşınmadan uzaq durmağı, insanlıq sərvətini qorumağı tövsiyə edir.

“Bir köntöy baxışın həsrətində” ifadəsi Səyyad Əhmədli yaradıcılığının poetik mahiyyətini özündə cəmləyir. Çünki şairin qəlbi yalnız öz dərdindən deyil, insanların bir-birinə qarşı laqeydliyindən, kobud münasibətindən, sözün qiymətdən düşməsindən də ağrıyır. O, hər köntöy baxışda gözəlliyə düşən ləkəni görür və həmin ləkəni sözün işığı ilə silməyə çalışır.

Səyyad Əhmədlinin şeirlərində kövrək bir qəlbin səsi eşidilir. Bu qəlb Göyçəyə boylanır, ata-anasını axtarır, Vətənin qələbəsi ilə qürurlanır, şəhid anasının göz yaşına şərik olur, həyat yoldaşının sədaqətinə minnətdarlıq edir, övladına doğru yol göstərir və söz adamlarını mənəvi saflığa çağırır.

Bu poeziyanın əsas gücü də məhz buradadır: Səyyad Əhmədli oxucuya uzaqdan nəsihət vermir. O, öz yaşantılarını, ağrılarını, sevinclərini və həyat həqiqətlərini bölüşür. Buna görə də onun sözü oxucunun qəlbinə yol tapır.

Səyyad Əhmədli (Göyçəli) poeziyası bir şairin şəxsi duyğular toplusu deyil. Bu poeziya Göyçənin həsrətini, ata ocağının işığını, ana laylasının kövrəkliyini, Vətən sevgisinin qüdrətini və insan qəlbinin incəliklərini yaşıdan mənəvi söz dünyasıdır.

Bu dünyada hər misra bir xatirə, hər bənd bir həyat dərsi, hər duyğu isə insanlıq adına səslənən səmimi bir çağırışdır. Yurd həsrəti ilə yaşayan ozan qardaşıma bu həsrətdən qurtulub, “köntöy baxış” həsrətində yaşamağı arzu edirəm! Sona qədər həmsöhbət olduğunuz üçün təşəkkür edirəm. Hələlik. Hiss edirəm ki, növbəti yazıların sonuna “Kəlbəcər”, “Laçın” deyil “Göyçə” yazacam.

09.08.2026. *Laçın – Şəlvə dərəsi.*

Müəllif: Zaur USTAC

AVMVİB, AJB və AYB-nin üzvü, “Yazarlar” jurnalının baş redaktoru, şair-publisist, tərcüməçi-nasir, nəşir

SƏYYAD ƏHMƏDLİ (GÖYÇƏLİ)NİN YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

O QIZ MƏNİM HƏKİMİMDİR

(Müqəddəs Zəfər: 8-ci hekayə)

Müharibənin on dördüncü günü idi. Cəbhə xətti get-gedə yaşayış məntəqələrindən uzaqlaşır, atəş səsləri sanki eşidilməz olurdu. Bir gün əvvəl Moskvada Rusiyanın xarici işlər naziri S.Lavrovun təkidi və iştirakı ilə Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin atəşkəs barədə razılığa gəldikləri elan olunmuşdu. Buna baxmayaraq, Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən bu razılaşma kobudcasına pozulmuşdu. Düşmən tərəf uzaqvuran toplar və raketlərlə nəinki döyüş mövqelərimizi, həmçinin yaşayış məntəqələrimizi də aramsız olaraq atəşə tuturdu. Goranboy, Tərtər, Ağdam,

Ağcabədi və Füzuli rayonlarının yaşayış məntəqələri hədəfə çevrilmişdi. . Mərmi və raketlərin viyılıtları, hər partlayışdan sonra yaratdıqları rezonans aydınca hiss olunur, dinc sakinlərdə dəhşətli vahimə yaradırdı. Cəbhənin bütün istiqamətlərində ağır döyüşlər gedirdi. Bu gün ərzində düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi; 13 ədəd tankı, 4 ədəd P21 “Qrad” yaylım atəşli reaktiv sistemi, 6 ədəd B20 və B30 topu, 3 ədəd 2F3 “Akasiya” özüyəriyən artilleriya qurğusu, 2 ədəd M55 zastava zenit qurğusu, 2 ədəd radiolokasiya stansiyası və radioelektron mübarizə vasitələri, daha bir zirehli tank bölməsi və 1 ədəd F300 zenit raket sistemi məhv edilmişdi. Günorta radələrində Ermənistan ordusuna məxsus və Xocalıda yerləşən ən bahalı radiolokasiya sistemi də məhv edildi. Düşmən tərəf Ağdərə-Tərtər və Füzuli- Cəbrayıl istiqamətlərində hücumə keçməyə cəhd göstərdi. Bütün cəhdlərin qarşısı alındı, düşmən yenə xeyli itki verərək geri çəkilməyə məcbur edildi.

Günəş bugünlük xidmətini başa vurub dağların arxasına çəkilməkdə idi. İndi o, sobada qızardılmış dəmir kürəni xatırladırdı, ancaq hərarəti azalmaqda idi. Hərbi hospitalın həkimi leytenant Mehman Qurbanlı kürəyində daşdığı yaralı əsgəri təpənin arxasında gizlətdikləri pikap maşınının arxa oturacağına uzadıb nəbzini yoxladı, çox zəif idi. Onun ardınca xərəkdə başqa bir yaralını gətirən gizir Cavid Saraclı və əsgər

Taleh Xıdırov da yaxınlaşmaqda idilər. Həkim cəld kuzovun arxa bortunu açdı. Köməkləşib yaralını xərək qarışıq kuzova qoydular.

-Cənab leytenant, deyəsən qardaşımız şəhid oldu,- deyə gizir kövrəldi.

-Özünü ələ al qardaş, qərar verməyə tələsmə.

Həkim ikinci yaralının da nəbzini yoxladı, - yaxasını açın,- deyə göstəriş verdi. Cəld çantasını açıb tibbi ləvazimat olan bağlamayı çıxartdı, iynə və flakon götürdü. Şüşənin başını sındırıb dərman çəkdi. Skalpelle yaralının kitelinin sağ qolunu kəsdi, rezin "jqut"la qolunu dirsəkdən yuxarı hissədən sıxıb hərəkət etdirib, damarına iynə vurdu. Bir qədər gözləyib nəbzini bir də yoxladı. Sonra əllərini çarpazlayıb ritmlə sinəsindən basmağa başladı. Bir, iki, üç... yenə... yenə...

-Hə, qardaşım, aç gözlərini.

Bir, iki, üç... yenə... yenə... süni nəfəs verdi. Bir, iki, üç... yaralının sinəsində hərəkət hiss olundu.

-Həkim... həkim... qardaşımız nəfəs alır. Sizə qurban olum, həkim!

-Gizir, özünü ələ al. Birinci yaralını da hazırlayın, ona da iynə vuracam.

Rabitə cihazından çağırış səsi gəldi:

-“Külək”, “Külək”, mən “Səma”yam. Məni eşidirsiz?

Əsgər Xıdırov çantasından cihazı çıxarıb həkimə tərəf uzatdı. Həkim cihazı alıb cavab düyməsini basdı:

-“Səma”, mən “Küləyəm”, sizi eşidirəm.

-Sizə tərəf təcili tibbi yardım maşını gəlir, qarşıləyin. Ehtiyatlı olun, təhlükəsiz marşrut seçin, yaralıları o maşına yerləşdirib geri dönün, yenə yaralananlar var, əsgərlər onları sizə tərəf gətirirlər. Köməyə tələsin...- pauza,- təəssüf ki, şəhidlərimiz də var... iki nəfər...

-Aydın oldu, icraya başlayırıq.

-Uğurlar olsun, qardaş. Rabitəyə son.

Mehman rabitə cihazını Talehə qaytarıb göstəriş verdi:

-Get, qardaş, qarşıla. Ehtiyatlı ol, gəldiyimiz marşrutla hərəkət edin. Cavid, sən qal, işimiz çoxdur, sargıları dəyişməliyik.

Təcili tibbi yardım maşını toz qopara-qopara onlara yaxınlaşdı, üç-dörd metrlik məsafədə dayandı. İlk olaraq Taleh, ardınca ağxalətli iki nəfər maşından düşdü. Onlardan biri:

-Gülmar, sən burada neynirsən?- Mehman təəccüb dolu gözlərini gənc qıza zillədi.

-Salam, Mehman həkim. Mən, Gülmar Çərkəzli, həkim-cərraham. Vətənimdə müharibə gedirsə, mən harada olmalıyam?- Gülmar suala sualla cavab verdi.

-Gülmar, qurban olum, axı buralar çox təhlükəlidir.

-Bilirəm. Mənim canım səninkindən artıq deyil ki? Heç onlardan artıq deyiləm,- yaralıları göstərdi.

Mehman söz güləşdirməyin əbəs olduğunu dərhal anladı. Gülmarın xasiyyətinə yaxşı bələd idi.

Onlar cəmisi bir ay əvvəl nişanlanmışdılar, Gülmar Bakıdakı klinikalardan birinə təyinat alandan bir neçə gün sonra, ancaq qeyri-rəsmi, öz aralarında. Sentyabrın 27-də Mehman öz ad gününə Gülmarı da dəvət edəcəkdi. Valideynləri ilə tanış edəcək, evlənmək istədiklərini bildirəcəkdi. Həmin gün müharibə başladı... Mehman artıq ikinci il idi ki, hərbi hospitalda işləyirdi, Gülmar isə iki həftəyə yaxın.

Yaralıları dərhal təcili tibbi yardım maşınına keçirdilər. Gülmar onları süni tənəffüz aparatına qoşdu. Sevgililərin görüşü cəmisi 7-8 dəqiqə, gərgin iş şəraitində baş verdi. Ayrılarkən Gülmar Mehmanın əlini bərk-bərk sıxdı:

-Gözlərimi yolda qoyma, igidim.

Gülmar müharibənin ikinci günü işlədiyi klinikanın rəhbərliyinə müraciət etmiş, könüllü olaraq cəbhə xəttinə yaxın fəaliyyət göstərən səyyar hərbi hospitala gəlmişdi. Ötən bu müddət ərzində bir dəfə də olsun rastlaşmamışdılar. Mehman demək olar ki, mobil telefondan istifadə etmirdi. Onun daim qaynar nöqtələrdə olması buna imkan vermirdi. Onsuz da o yerlərdə dalğa olmurdu. Valideynlərini də qabaqcadan xəbərdar etmişdi. İndi, Gülnarla görüşündən bir həftə sonra çadır yataqxanada saxladığı mobil telefonunu götürüb anasına zəng etmək qərarına gəldi.

Telefonunun enerjisi tükənmişdi. Hospitala getdi, həkimlər otağında enerji yığmaq üçün telefonunu şəbəkəyə qoşdu. Ekran açıldı. Yuxarı sağ küncdə yaşıl rəngdə işarə göründü. Sonra ard-arda buraxılmış zənglərin tatixini göstərən mesajlar bir-birini əvəz etdi. O, şəhadət barmağını ekranın üzərində aşağı-yuxarı sürükləməyə başladı. Çoxlu sayda zəng gəlmişdi- atasından, anasından, Gülnardan, kiçik qardaşından, bacılarından, dostlardan, qohumlardan... Anasına zəng elədi, hal-əhval tutdu, ona təskinlik verdi. Sonra atasına, digər doğmalarına, dostların bir neçəsinə zəng elədi. Daha sonra Gülnarla görüşmək, odun-alovun caynağından qopardığı yaralıları yoluxmaq qərarına gəldi. Gülnarın əməliyyatda olduğunu söylədilər. Onda ilk olaraq ağır vəziyyətdə Gülnargillə hospitala yola

saldığı əsgəri axtarıb tapdı. Adı və soyadı yaxşı yadında idi: Kamil Dəmirov. Kamil demək olar ki, başdan- ayağa sarğıda idi. Ancaq Mehmanı dərhal tanıdı. Aram-aram, kəsik-kəsik danışdı:

-Orda... dağların arasında... gözümü... gözümü açanda... huşum özümə gə...gələndə ilk... ilk gördüyüm adam... sən idin... Burda isə... üç gün... yenidən huşsuz... qalanda... o... o qız... onu gördüm. Üç gün başım...ın üstündə... məni o əməliyyat... o əməliyyat...

Gülzar qapıda göründü, gözləri yuxusuzluqdan qızarmışdı, çox yorğun görünürdü. Mehman onu görcək dərhal ayağa qalxdı, baxışları toqquşdu.

-Gülzar, sən çox yorğun görünürsən.

Gülzar Mehmana sari bir neçə addım atdı. Üz-üzə, göz-gözə dayandılar.

-Sən də. Nə vaxt gəlmişən?

-Bir az əvvəl, yaralı gətirmişəm, müayinə otağındadır. Vəziyyəti pis deyil, ilk yardımını mən çatana qədər əsgər yoldaşları eləmişdilər. Güllə yarası alıb, sol çiyindən.

-Hə, şükür Allaha ki, yaxşıdır. Əməliyyata ehtiyac var?

-Yarasını tez-tez təmizləmək lazım gələcək.

-Olsun, gedib baxaram.

-Sənə dincəlmək lazımdır. Baş həkim özü baxdı, razı qaldı.

-Yaxşı, lap yaxşı. Nə vaxt gedirsən?

Mehman sanki günahkarcasına başını aşağı əydi:

-Tez qayıtmalıyam, əzizim. Füzuli istiqamətində ağır döyüslər gedir. Orada mənə ehtiyac var.

- Odur... o qız... o mənim həkimimdir...

Hər ikisi dönüb Kamilə baxdılar, gülümsədilər.

Ordumuzun tam qələbəsi ilə başa çatmış Vətən Müharibəsinin 39-cu günü Mehmanın həyatında silinməz iz buraxdı. Qubadlı rayonunun Başarat, Qarakişilər və Qaracallı kəndləri uğrunda gedən döyüslərdə yaralanmış döyüşçü yoldaşlarını hospitala çatdırmaq tapşırığı almışdılar. Həmişəki kimi maşını təhlükəsiz yerdə saxlayıb ön xəttə tələsirdilər. Birdən onu hansı bir qüvvə isə göyə qaldırdı. Sonra nə baş verdiyini anlaya bilmədi. Gözlərini açanda özünü işıqlı bir otaqda gördü. Gülnar yanında, stulda oturub yorğun, qızarmış gözlərini ona zilləyib sanki donmuşdu. Sonradan bildi ki, minaya düşüb, hər iki ayağını dizdən yuxarı itirib.

Bir il keçdi. Mehman çarpayıda uzanıb xəyalda dalmışdı. Gülnara necə anlatsın ürəyindən keçənləri? O qızın bədbəxtliyinə niyə bais olsun?.. Palatanın qapısı açıldı, Gülnar göründü. Bu gün hərbi paltarda idi, çiyindəki qoşa ulduzlar mundirinə xüsusi yaraşlıq verirdi. Adsız barmağında bir il əvvəl Mehmanın bağışladığı zümrüd qaşlı nazik üzük parlayırdı. Elə həmin əlində, barmağında üzük olan əlində sari, çəhrayı və narıncı güllərdən düzəldilmiş buket var idi. İlahi, o, necə də gözəl, necə də məsum idi.

-Sabahın xeyir olsun, cənab baş leytenant. Doğum günün mütlü olsun, bəy! Hələ yataqdasan? Qalx görüm. Qalx, protezlərini geyin. Sonra... gedirik mənim otağıma, hərbi parad mundirini geyinirsən, təbii ki, mənim köməyimnən, və... Və gedirik sizə...

-Gülnar, əzizim, bəlkə lazım deyil?! Mən... mən indi, belə vəziyyətdə sənə nəyinə lazımam? Gülnar...

-Qalx görüm, qalx! Bu gün 2021-ci ilin sentyabr ayının 27-si, müqəddəs şəhidlərimizin anım günüdür. Unutmamısan? Həm də... həm də bu gün- sənə 27 yaşının tamamında biz evlənmək barədə qərar verdiyimizi valideynlərimizə bildirməliyik.

-Gülnar... Anım gününü təbii ki, unutmamışam. Bu günü unutmaq olarmı? Ancaq... Mən əliləm, mənim həyatım

dayanıb. Evlənmək barədə isə... heç bir qərar yoxdur, olmayıb, olmayacaq...

-Dəli! Dəlinin biri, dəli! İstəyirsən mən də ayaqlarımı kəsdirim? Sənin vəziyyətinə mən düşsəydim məndən imtina edəcəkdin? Hə?.. Biz bu barədə neçə dəfə danışmışıq? Mən sənin ürəyini sevmişəm, mən sənin kişi qeyrətini sevmişəm...

Gülnar gül buketini masanın üstünə atıb çarpayının kənarında oturdu, əlləri ilə üzünü bağlayıb hönkürməyə başladı. Mehman nə edəcəyini bilmirdi, qərarsız vəziyyətdə yerində eşələnirdi.

-Gülnar... Gülnar... Mənə kömək edərsən? Protezlərimi ver də... zəhmət olmasa...

Gülnar göz yaşlarını silib diqqətlə ona baxdı.

-Protezlərini? Hə... protezlərini... verim də. Nə etmək istəyirsən ki?

-Necə yəni nə? Hazırlaşaq gedək də. Əvvəlcə Şəhidlər Xiyabanına, sonra... sonra istəsən bizə gedərik. Anam neçə gündür hazırlıq görür.

Gülnar özünü toparlayıb qalxdı, üst-başını qaydaya saldı. Mehmana kömək edib protezlərini geyindirdi. Mehman qalxıb onunla yanaşı dayandı.

-Bax ha, boyumuz da uyğun gəlir.

-Mənim dəli igidim, indi sən qətiyyənlə əlilə oxşamırsan.

-Sənin inamlı yardımın sayəsində, əzizim. Bu aylar ərzində sən mənə ayaq üstə durmağı, yeriməyi öyrətmisən. Hamısı sənin sayəndədir.

-Yaxşı görək, şişirtmə.

-Akka canı.

Hər ikisi ürəkdən güldü, ana nəvazişinə sevinən uşaqlar kimi.

Mehman masanın üstündən telefonunu götürüb anasına videozəng açdı.

Duud... duud... duud...

-Ana, sabahın xeyir. Necəsən, anacan?

Ekranla Familə ananın nurlu siması göründü.

-Sabahın xeyirə açılsın, mənim igid balam. Ana qurban olsun sənin...- sözünün ardını gətirə bilmədi, qəhərləndi. Bir neçə saniyədən sonra özünü toparlayıb davam elədi,- Gözəl balam, şəkər balam, igid balam. Atanla hazırlaşırıq sənin yanına gəlməyə. Həkimindən icazə alıb evə gətrimək istəyirik, axşam qonaqlarımız

olacaq. Sənin ad gününə gələcəklər. Sevdinin xörəkləri bişirmişəm, hamısını...

-Ana, dəqiq bilirsən ki, mənim ad günüm bu gündür? - Yana çönüb Gülnara göz vurdu. - Bəlkə, noyabrın 10-dur?! Hə, anacan, bəlkə səhv salırsız günləri?

-Oğul, qurban olum, bu boyda səhv olar? Bu gündür.

-Mən bu gün ad günü keçirməyəcəm, bu gün şəhidlərimizin anım günüdür.

-Başına dönüm, indi anladım səni. Olsun noyabrın 10-u. Atan da yanımdadır, o da razılıq edir.

Balaşirin kişi ekranda göründü, oğluna əl edib salam verdi.

-Sabahın xeyir, oğul. Söhbətinizi eşidirdim, düzgün qərardır. Səninlə qürur duyuram oğul, olsun sən deyən kimi- noyabrın 10-u. Qonaqları özüm başa salaram. İndi biz gəlirik sənin yanına, oradan da birlikdə gedərik Şəhidlər Xiyabanına. Gör anan nə deyir.

Familə ana yenidən ekranda göründü, bu dəfə Balaşirin kişi ilə yanaşı dayanmışdı.

-Mehman, İgid balam, gəlirəm səni bağrıma basmağa.

-Zəhmət çəkməyin, ana. Özüm gələcəm, uzağı bir saata... yox, yarım saata, Şəhidlər Xiyabanına. Siz də ora gəlin. Özü də... ana, tək gəlmirəm ey, sizi gələcək gəlininizlə tanış edəcəm. Əgər, etiraz eləmirsinizsə.

-Nə etiraz, ay bala. Gətir, qurban olum, gətir. Bilmək olar kimdir o gözəl bala?

-Ana! Canım ana! O qız... o qız mənim həkimimdir.

-Başına dönüm ay oğul, Gülnar həkimi deyirsən?

-Hardan bildin, ay ana?

-Ana ürəyi həssas olur, oğul. Yanındadır? Yanındadırsa, ver danışım onunla.

BAĞIŞLA MƏNİ, ROMEO!

(Müqəddəs Zəfər: 9-cu hekayə)

Günəşin şüaları hələ görünməsə də, artıq hava işıqlaşmağa başlamışdı. Bomboz buludlar səmada hökmranlıq edir, günəşlə yer arasında soyuq sədd yaratmağa çalışırdı. Meşə qalın, duman qatı, hava çiskin idi. Görmə məsafəsi 4-5 metrdən artıq olmazdı. Bu, gizli hərəkət etmək üçün əlverişli olsa da, düşmənin hərəkətini izləməyə çətinlik törədirdi. Çevik və düzgün

qərar qəbul etmək, tapşırığı yerinə yetirmək lazım idi. Belə məqamda onun səhv etməyi böyük faciə ilə nəticələnər, düşmənin üçün itirilmiş mövqeləri geri qaytarmaq imkanı yarada bilərdi. O, nəyin bahasına olursa-olsun, düşmənin tərəfdə çaşqınlıq yaratmalı, əks-hücum cəhdinin qarşısını almalı idi. Cəmisi bir saat vaxtı vardı. Bircə saat dözməli, düşmənin hərəkətinə mane olmalı idi. Bir saat ərzində ölmək belə olmazdı... Köməyə gəlməkdə olan döyüşçülərimizi elə burada qarşılamalı idi... Dumanın istiqamətini müəyyənləşdirməyə çalışdı. Bu çox vacib idi. Adətən duman dağlardan dərələr istiqamətində hərəkət edir. Belə olduqda dumanın hərəkət istiqamətinin əksinə getməklə yüksəkliyə qalxacaqdı. Kol-kos o qədər çox idi ki, sanki duman onlara hopub hərəkət etmirdi. Bu zaman kompasa köməyindən istifadə etmək qərarına gəldi. Çıxarıb baxdı, işləmirdi. Bir qədər əvvəl uçuruma yuvarlanarkən yoğun bir ağaca çırpılmışdı, kompasa sınımışdı. İndi o, lazımsız dəmir parçasından başqa bir şey deyildi. Kompasa ehmalca kolluğa atdı. Gecə olsaydı ulduzların düzülüşündən istifadə edib ona lazım olan cənub-qərb istiqamətini müəyyənləşdirərdi. O, gecələr daha yaxşı hərəkət edə bilirdi. Ağılına bir fikir gəldi-ağaca dırmanmaq. Lap çılgın uşaq çağlarında olduğu kimi, oğlanlara qoşulub meşəyə getdiyi vaxtlar höcətləşib ən hündür ağaca dırmandığı kimi. Əslində bu

çox təhlükəli idi. Ancaq indi bunu yeganə çıxış yolu kimi dəyərləndirdi. Ətrafa göz gəzdirib daha yoğun və hündür hesab elədiyi ağaca yaxınlaşdı, başını qaldırıb yuxarı baxdı. Ağac o qədər də hündür deyildi. Neyləmək olar, bu meşədəki ağaclar bir-birinə çox sıx şəkildə bitsələr də, kol-kosla əhatə olunsalar da, hündür deyildilər. Bəlkə belə olmağı daha yaxşı idi. “Hə, Cüllüt, göstər hünərini!” - öz-özünə pıçıldadı. 16 kiloluq “Mübariz” snayper tüfəngini çiyinə aşırıb dırmanmağa başladı. Ağacın ən uca budağının nazik gövdəsi yelləlib cırıldayanda dayandı, əyilib aşağıya boylandı. 5-6 metr hündürlükdə olardı. Daha yuxarı qalxmaq olmazdı, budaq sına bilərdi. Diqqətlə ətrafa boylandı. Bu hündürlükdə sanki duman bir qədər seyrək idi. Dağlıq əraziləri, dərələrdən, yamaclardan keçib ilan kimi qıvrılan əyri-dolam torpaq yolları gördü. Tüfəngin optik cihazını çıxarıb onunla da baxdı. Sonra mobil telefonunu video rejiminə qoydu və həmin ərazilərin video-çəkilişini edib cəld yerə endi. Çəkdiyi kadra diqqətlə baxıb ayağa qalxdı. Tələsmək lazım idi.

30 dəqiqədən sonra o, artıq hündür bir təpənin üstündə, kolların arasında mövqelənmişdi. Uzaqdan, cənub tərəfdən 3 ədəd PDM əyri-dolam yollarda toz qopara-qopara ona tərəf gəlirdi. Rabitə cihazını çantadan çıxarıb “əlaqə” düyməsini basdı:

-Mən "Cüllüt"əm, məni eşidirsiz? "Romeo", mən "Cüllüt"əm. Məni eşidirsiz?

Xışılı çox idi, səslər bir-birinə qarışmışdı. Başqa dalğa tezliyinə keçdi. Üçüncü cəhddən sonra Kapitan Binnətlinin tanış səsini eşitdi:

-Salam, "Cüllüt", mən "Romeo"yam, səni eşidirəm.

-Salam. Tülkülər tələyə doğru gəlirlər, 3-ü birdən. Xoruz paylarını hazırlamışam, yola xalça da sərmişəm.

-Çox gözəl. Layiq olduqları təmtəraqla qarşıla, uğurlar.

-Baş üstə.

Araya bir neçə saniyəlik sükut çökdü. Sonra yenə komandirin səsi eşidildi:

-Gözəlim... ehtiyatlı ol,- komandirin səsində həyəcan hiss olundu,- özünü qoru, bacım...

-Narahat olmayın, mənim Romeom. Mənə də Cüllüt deyərlər.

-Yaxşı... yaxşı... sənin eyvanına musiqiçilərlə gəlirəm, şən konsert olacaq. Gözlə. Rabitəyə son.

-Görüşənədək, mənim Romeom.

Bir dəqiqədən də az müddət ərzində davam edən bu dialoqdan hər şey bəlli oldu. Cəmisi 15-20 dəqiqədən sonra bu yerlərin sakitliyi pozulacaqdı.

Başını qaldırıb səmaya baxdı. Bir neçə saniyə, cəmisi 5-6 saniyə beləcə hərəkətsiz dayandı. Həmişə mühüm tapşırığın icrasına başlamazdan bir az əvvəl belə edirdi. Bu, artıq vərdişə çevrilmişdi. Bunu komandirləri də, döyüşçü yoldaşları da yaxşı bilirdilər. Hətta bu vərdişinə görə tənbeh də almışdı. Yüngülcə, sözarası danlamışdı onu tağım komandiri. Onunla heç kim kəskin danışmırdı, heç kim xətrinə dəymirdi. O, hərbi hissənin sevimli Cüllütü idi... “Cüllüt” kod adını o özü seçmişdi. Daha doğrusu, uşaq vaxtlarından kənddə onu bu adla çağırırdılar. Niyəsini özü də dəqiq bilmirdi. Bəlkə, həmişə saçını arxadan yox, başının tən ortasından hörərək sarı bant bağladığına görə, ya da çəlimsiz və çılğın olduğuna görə?! Bəlkə, öz adına uyğun, yəni, Cülyettaya uyğun səsləndiyinə görə?! Bilmirdi. Ancaq ilk dəfə döyüş tapşırığına yollananda bölük komandiri Roman Binnətli ona kod adı seçmək istəyəndə özü təklif vermişdi: “Cənab kapitan, mənə uşaq vaxtı Cüllüt deyirdilər”.

-Cüllüt? Olsun. Onda rabitə əlaqəsinə girəndə mənə Romeo deyə çağır. Mən yalnız Cülyetta üçün, daha doğrusu Cüllüt üçün Romeo olacam. Cüllüt və Romeo-

necə səslənir? Qoy bu bizim cəbhəsayağı versiyamız olsun.

Hər ikisi qəhqəhə ilə gülmüşdülər.

Cülyetta əslən Qusar şəhərinin 12 kilometrliyində yerləşən dağ kəndindən idi. Kənd üç tərəfdən meşə massivi ilə əhatə olunmuşdu. Uşaqlıq həyatı şən, qayğısız keçirdi. Çəlimsiz, sarışın və dəcəl bir qız idi. Hərçənd, yaşına görə boyu balaca deyildi. Ailədə isə dörd qız uşağı böyüyürdü. Cülyetta ailənin üçüncü qızı idi. Atası sürücü, anası isə evdar qadın idi. Onun 9 yaşı olanda Qusara, Olimpiya İdman Kompleksinin yaxınlığında yerləşən balaca bir həyət evinə köçdülər. Kənddəki evlərinə yay aylarında gedirdilər. Atası Heybət kişi isə kəndlə əlaqəsini heç vaxt kəsmirdi. Qaraqabaq adam idi. Anası Nariya İdman kompleksində işə düzəlmişdi, xadimə işləyirdi. Bunun üçün Heybəti günlərlə dilə tutmalı olmuşdu. Çünki güzəranları ürəkaçan deyildi, Nariyanın işləməyinə ehtiyac var idi. Anasının işə düzəlməsindən ən çox faydalanan Cülyetta idi. O, hər gün dərsdən sonra anasına kömək etmək adı ilə Kompleksə gedir, üzgüçülüklə, atıcılıqla, güləşlə məşğul olurdu... Cülyettanın böyük bacısı atasının təkidi ilə onun qohumuna ərə getmiş, iki ildən sonra boşanaraq bir oğlan uşağı ilə ata evinə qayıtmışdı. İkinci bacısı Nəzrin orta məktəbi qurtarıb, atasının

qadağasına baxmayaraq, Bakı Hərbi Kollecinə daxil olmuşdu. Cülyetta da bacısı Nəzrinin yolu ilə getmək istəyirdi. Ancaq 15 yaşı tamam olar-olmaz atası onu məcburən bacısı oğluna nişanladı. Toy günü o, Bakıya, Nəzrinin yanına qaçdı. Atası elə həmin gün ailəsini tərk edib kəndə qayıtdı və üç aydan sonra başqa qadınla evləndi.

Cülyetta Cəmsid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyə qəbul olundu, snayper kurslarına yazıldı. Onun cəbhəyə gedən yolu belə başladı. Arıq, çəlimsiz qızcığaz tezliklə snayper atıcılığı üzrə peşəkar mütəxəssisə çevrildi.

...Qabaqda gələn PDM-nın Cüllütün basdırdığı minaya düşməsi nəticəsində yaranan səs qayalara çırpılaraq vahiməli əks-səda yaratdı. Arxadan gələn texnikalar dərhal geri dönməyə cəhd göstərdilər. Yolun darlığı buna ciddi əngəl törədirdi. Düşmən əsgərləri yerə tökülüşərək qayalıqlarda mövqelənməyə başladılar. Yarı üstə çevrilərək alovlanan birinci maşından düşən yaralı əsgərlər dəli kimi o tərəf-bu tərəfə qaçırdılar. Kimisi yana-yana özünü qayadan aşağı tullayır, kimisi torpağa sürtünərək paltarını söndürməyə cəhd edir, kimisi də təqətsiz halda zarıldaırdı. Maşının içərisində ard-arda partlayışlar baş verirdi. Maşın parça-parça olub ətrafa səpələnirdi. Qəlpələr hər tərəfə yayılırdı, bu da əlavə əsgər itkisinə səbəb olurdu. Bu partlayışlar

ikinci maşını da zədələdi. Cüllüt qayalara dırmanmaq istəyənləri bir-bir məhv edirdi. Ən sonda gələn maşın arxaya doğru hərəkət edərək döngədə gözdən itdi. 5-6 dəqiqədən sonra qayalıqlarda kölgələr görünməyə başladı. Düşmən əsgərləri Cüllütü mühasirəyə almağa cəhd edirdilər. Əgər onlar daha yüksək yerdə mövqelənə bilsəydilər, Cüllüt açıq hədəfə çevriləcəkdi. Buna imkan vermək olmazdı. O, gizləndiyi yerdən çıxıb cəld qayaların arası ilə yüksəkliyə doğru dırmanmağa başladı. Güllələr vıyıldı ilə başının üstündən, yanlarından ötüb keçirdi. Nəhayət, əlverişli bir yer tapıb gizlənə bildi. Səmada 2 ədəd “İtiqovan” PUA göründü. Düşmən mövqelərinə ard-arda bir neçə raket zərbəsi endirildi. Üçüncü maşın da, düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi də məhv edildi. PUA-lar dövrə vurub gözdən itdilər. Bir neçə dəqiqəlik sükutdan sonra yenə aramsız güllə yağışı başladı. Düşmən əsgərləri lap yaxınlıqda idilər. Cüllütün güllələri tükənmək üzrə idi, tək-tək rejimdə atəş açırdı. O, axırını darağı silaha quraşdırıb aşağıya baxdı. Sıldırım qayalar və 10-12 metr aşağıda böyürtkən kolları görünürdü. Rabitə cihazından çağırış səsi eşidildi:

-Cülyetta, mən Romeoyam. Məni eşidirsən? Cavab ver, Cülyetta!- Poman indi açıq mətnlə danışdı.

“İndi yox, danışmağa vaxt yoxdur”, - Cülyetta sanki öz-özünə, astadan pıçıldadı.

-Cülyetta, biz yaxındayıq. Geri çəkil, özünü qoru. Eşidirsən? Cülyetta, xahiş edirəm, cavab ver...

Atışma davam edirdi, cəmisı üç gülləsi qalmışdı. Roman çağırmaqda davam edirdi. Qarşı tərəfdəki qayanın arxasından iki nəfər çıxdı. Biri zabit idi. Aralarında 25 metr məsafə olardı. Zabit silahını ona tuşlayıb dişlərini ağartdı və:

-Silaxı at yera, allarını qaldır,- deyə komanda verdi.

Roman dayanmadan çağırırdı:

-Gözəl bacım, qurban olum, geri çəkil. Eşidirsən? Dərhal geri çəkil, biz artıq yaxındayıq. Cülyetta!..

-Bağışla məni, Romeo! Səni sevdiyimi deməyə vaxtım qalmadı...

Tətiyi çəkdi, zabit qıvrılaraq eybəcər səs çıxardı, yerə sərildi. Hələ iki gülləsi qalırdı. Ancaq... sinəsi alışıb yandı, gözlərinə qaranlıq çökməyə başladı. Başını qaldırıb səmaya boylandı, döyüş əvvəlində olduğu kimi, həmişəki adəti üzrə. Amansız boz dumanın köynəyini cırmağa imkan tapmış günəş şüaları onun al rəngli sinəsini, çiyinlərindəki qoşa ulduzları yalayıb par-par parıldadırdı. Tüfəngini bərk-bərk sinəsinə sıxmışdı,

arxası üstə uçurdu, bayaq gördüyü kolluğa sari. Səma sürətlə qaralırdı. Yumulmaqda olan gözləri son dəfə səmada nəyi isə axtarırdı, kimi isə görməyə çalışırdı. Gördü... Bütün gücünü toplayıb yenidən pıçıldadı:

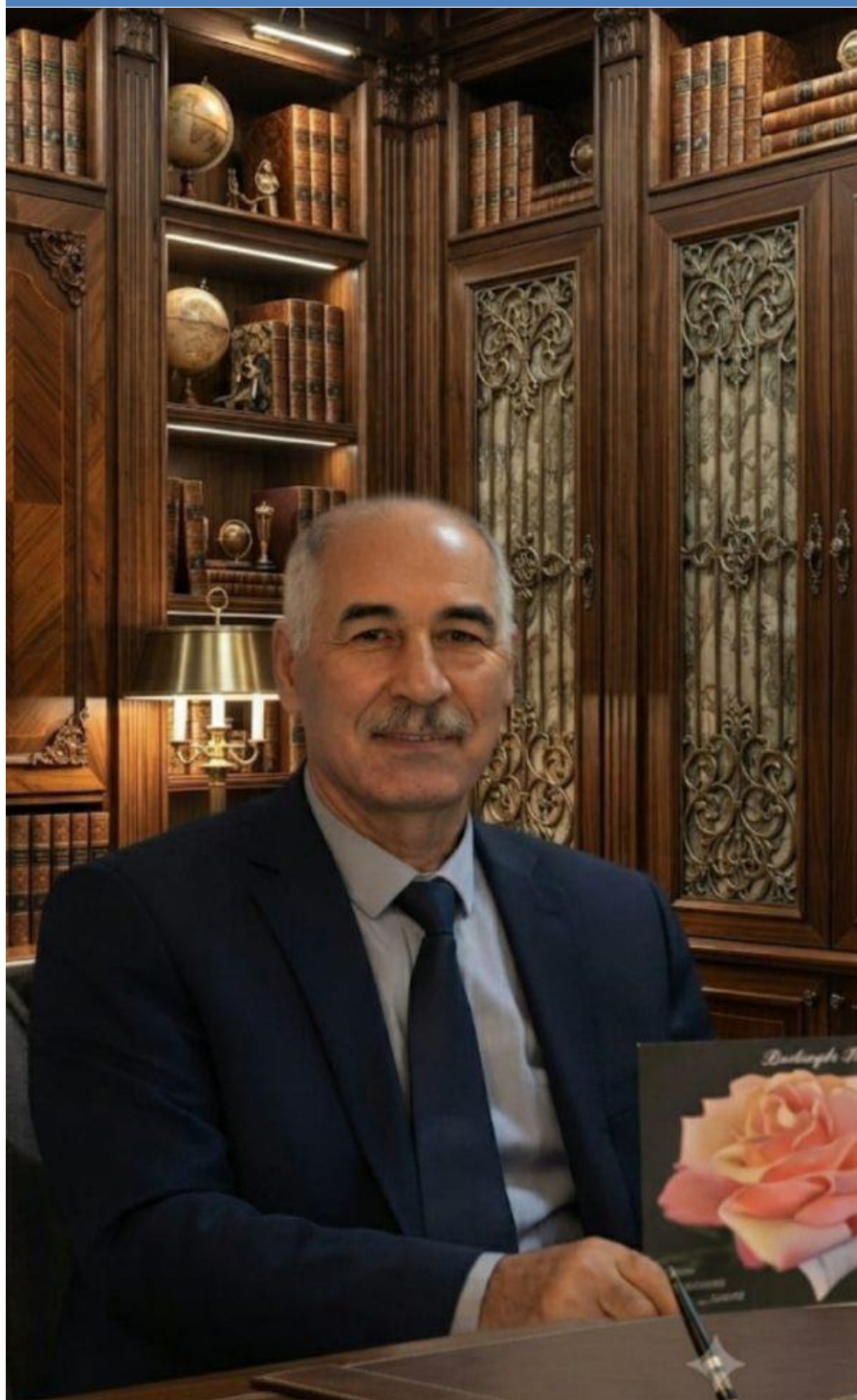
-Bağışla məni, Romeo... əzizim...

Müəllif: **Xəlil Mirzə**,
Şair-publisist, AYB-nin üzvü

Xəlil Mirzənin digər yazıları

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Bir qəhramanı

Qüdrətli ordumun Baş komandanı,
Zəfərlə tanıtdı Azərbaycanı!
Həzm elə zəfəri, sən də bil, tanı,
İlham kimi sərkərdə, bir qəhrəmanı!

İgidlər döyüşə əzmlə girişdi,
Düşmənin ürəyi parladı, şişdi.
Bir Mübariz getdi, mini yetişdi,
Əzizlə diz üstə bu şərəfşanı!

Poladın zərbəsi çox bel sındırdı!
O bir işarəydi, qanmaz qandırdı!
Qisası minlərlə canı “yandırdı”
Qalmadı düşməndə, alındı qanı!

Bir də əl uzansa, əllər kəsilər!
Hədyan söylənərsə, dillər kəsilər!
Qanadlar kəsilər, qollar kəsilər,
Səhv salsa “qaymaqla”, “iyli ayrıanı”!

Zəfəri həzm edə bilməyən naqis,
Səndə insanlıqdan yoxdu heç bir hiss.
Qəlbi çirkab dolu zavallı xəbis,
Ayıl, sonra olma sözün peşmanı!

Millətimin var şərəfi, qüruru!
O bəyənmez sənini kimi şeypuru.
Allah verməyibmi sənə şüuru?!
Tanımırsan nökr ilə sultanı!

Neçə *Saleh*, iz qoydular Şuşada!
Layiq görüldülər *Qəhrəman ada*!

Qürurla gəzirlər eldə-obada,
Bilinmir alqışın sanbalı-sanı!
İllər boyu qəm-kədərli görünən,
Həs-rət libasını geyib, bürünən,
Əzəl gündən dizin-dizin sürünən,
Səyyadın Vətənə qurbandı canı!

Ata

Yol ölçüb, yetərdin, hay-harayıma,
Gözüm dörd dolanır, tapmıram, Ata!
Xırda bir sətəlcəm bəhanəniydi,
Ta, o, “köhlənimi çapmıram”, Ata!

Məlhəmiydi təkcə quru zəngində,
Hardan alım, indi dərdim səngidə.
Ağrılarım sağalmanı “yengidə”;
Sənli xəyallardan qopmuram ,Ata!

Fitnədən-fəsaddan uzaqlaşırım,
“Bəzən,buza dönüb, sazaqlaşırım.”
İmkan düşən kimi soraqlaşırım,
Qoyduğun cığırdan sapmıram, Ata!

İnsanlığ elmində ağaydın, ağa,
Səndən incimədi nə böyük, çağa.
“Gülüstan bağımı” gömüb torpağa,
Ömür sarayıma “yapmıram, “Ata!

Saf əməlin gur bulaqdı, çağlıyır,
Səyyadı özünə möhkəm bağlayır.
Yoxluğun qəlbimi elə dağlıyır,
Başqa xam xəyalə “hopmuram”, Ata!

Anamla “söhbət”

Deyirdin, qocaldım; – saçlarıma bax –
Dağların başıtək bəyazdı, oğlum!
Onları ağardan güzəran deyil;
Anasızılıq dərdi, “ayazdı”, oğlum!

Gözüm üzünüzdə, eh; – xəyal harda...
Dərdləşir anamla bir dar məzarda.
Ürəyim dağlanır, alışır qorda,
Məni dərdə salan, “o yaz”dı, oğlum?!

Sazımda “Şah” pərdə, avazda “zil”sən,
Könlüm bağçasında qaşdasan; – bil, sən!
Sözümün mənbəyi, mənəbi sənsən,
Söyləmə yazdığın, dayazdı, oğlum!

Çox erkən tərk etdin, Ana, bizləri,
Solğun qoydun, al yanaqlı üzləri.
“Döndərib, zülmətə, sən, gündüzləri,
Demədin, bu nə kef, nə sazdı, oğlum”?!

Qəlbim bir ləyəndi, “yox”luğun, dəlib!
Bir gözüm ağlayıb, birisi gülüb!
Soruş; – aradabir yuxuma gəlib,
Səyyad, qələm, məndən nə yazdı, oğlum?!

Gələydim

Olaydı tərərim, çıxıb, dağlara,
Doyunca bir nəfəs alıb, gələydim!
Ötənləri çözləyib bərbəbir,
Şirin xəyallara dalıb, gələydim!

Tər qönçəni şəhli-şehli üzdüyüm,
Gicitkən kolunda dodaq büzdüyüm,

Atalı-analı vaxtı gəzdiyim,
Cığırına, qurban olub, gələydim!

Dirşəklənib “Soyuq bulaq” başına,
Fərq etməyib ömrün “qarlı qışına”,
Nazlı yarın ürəyinin qaşına.
Gilə-gilə, axıb, dolub, gələydim.

Kədən -qüssəm saralaydı, solaydı,
Çəkiləydi, buludlara dolaydı.
Səyyadam, bu rəyam gerçək olaydı
Qanad çalıb, lələk yolub, gələydim.

Batmayın

Paxıllıq eşqiylə şeir yazanlar,
İlahi vergini ucuz tutmayın.
Hərbə-zorba gəlib, könül “küsdürüb”,
“Halal misralara, haram qatmayın”.

Sözdən çələng tutun, sərrafı kimi,
Tərpədin qəlblərdə siz, “sarı simi”.
Olun könüllərin loğman, hakimi,
Uyub şeytanlara, iman satmayın.

Etdiyiniz rəqabəti pak edin,
Yolunuzu ləngərli yox; – düz gedin!
“Söz”ü, xırdalayın, ələyin, didin,
Çevirin zinətə, “külə, atmayın”.

Ola bilər; – camalınız gözəldi,
Bəzən, yazdığınız, zaydı, xəzəldi.
İnsanlığ hər şeydən, bilin, əfzəldi,
Şan-şöhrətin, kölgəsində yatmayın.

Səyyad da çox gördü, “gəlib-gedəni”;
Bir tikə yem üçün boğaz güdəni.
Qeybətləşib, alçaltmayın kimsəni,
Babal yığıb, siz günaha batmayın.

Gözəl bahar

Təbiət xalısın sərib yenə də,
Nə gözəl bəzəyib çölü-çəmənini.
Ötüşüb bülbüllər, nazını çəkir,
Qoxlayıb nərgizi, tər yasəmənini.

Günəş öz nurunu yayıb çöllərə,
Ruh verir, sazaqdan donmuş güllərə.
Şirin ,zümzümələr axıb dillərə,
Şövq ilə tərpedir, dodaq, çənəni.

Dağların qoynuna köç edir ellər,
Qurulur alaçıq, dörd yanı güllər.
Nərilti qoparıb çaylarda sellər,
Dağıdır ətrafda bəndi-bərəni.

Güllər əvəzləyir kif xəzəlliği,
Hərənin öz ətri, öz özəlliği.
Səyyad seyr etdikcə bu gözəlliği,
Xəyalı dolanır Ulu Göyçəni.

Daşına

Keçmiş xatirələr unudulmayıb,
Möhürlənib, ürəyimin başına!
Çözələyib bir-bir xatırladıqca,
Dəm verirəm gözlərimin yaşına.

Çalışdım deməyim kədərdən qəmədən,
Bir az zilə çıxım, ayrılıb bəmədən.
Xəyal əl çəkmədi nazlı həmdəmədən,
Boylandıqca, kipriyinə, qaşına.

Gözəl illərimi bəm üstələdi,
Bükələyib dərdə-qəmə bələdi.
Səyyad nalə çəkdi, yandı, mələdi,
Söykənib dildarın məzar daşına.

Xəyal

Xəyal yenə qanadların,
Sərib ötən illərimə.
Gözlərimdən “su çiləyir”,
Öləzimiş güllərimə.

Dolaşır ulduzda, ayda.
Eh, arzular sonsuz sayda.
Mən bu tayda, o, o tayda,
“Layla” deyir ellərimə.

Haray salır dağa-daşa,
Cığır dolaşa-dolaşa.
Baxmır axıtdığım yaşa,
Diz döydüyüm əllərimə.

Bilmir, Səyyad çəkir nələr!
Vətən, deyə qalib mələr!
Kif bağlamış düşüncələr,
Qıfıl vurdu dillərimə.

Bağışla, ürəyim

Səni çox yüklədim, əzizləmədim,
Bağışla, ürəyim, bağışla məni.

Nə qədər məşəqqət, zillət, yaşatdım,
Bağışla, ürəyim, bağışla məni.

Dəymədin xətrimə, dözdün, dinmədin!
Rəzil olub, alçalmağın sinmədin!
Qürurundan zərrə qədər enmədin,
Bağışla ürəyim, bağışla məni!

İztirab çəkdim, hey “əzə-əzə”!
Səhvimə göz yumdun, vurmədin üzə.
Zülmətini çevirmədim gündüzə,
Bağışla, ürəyim, bağışla məni!

Çor deyənə söylədim can, bilmədim!
Sızladın, acını heç vaxt bölmədim!
Sənə doğru bir addım da gəlmədim,
Bağışla, ürəyim, bağışla məni!

Abırı-isməti vermədin yelə,
“Ahəstə dolandın, qalxmədin zilə.”
Səyyadın zülmünə dözürsən hələ,
Bağışla, ürəyim, bağışla məni!

Yıxdın da, getdin

Qələm qaşlı ay camallı dilbərim,
Ulduz kimi nə tez axdın da, getdin?!
Hər bir kipriyini oxa döndərüb,
Qəlbimin başına taxdın da, getdin.

Ömür bostanımın gülü-gülşəni,
Laləsi, nərgizi, qaymaq süsəni.
Həyatla başbaşa qoyub sən məni,
Canımı odlara yaxdın da, getdin.

Göynək qoyub ürəyimin başını,
Durdurmayıb gözlərimin yaşını,
Endirib başıma möhnət daşını,
Gülüm, ildırımtək çaxdın da, getdin.

Səyyadın qurduğu xəyallarını,
Boylan səmalardan gör hallarını.
Ömür karvanımın düz yollarını,
Uçurub, dağıdıb, yıxdın da, getdin.

Səni

Qələm qaşlı, ay camallı nazənin,
Nə gözəl yaradıb, Yaradan, səni.
Gözləri piyalə, kiprikləri ox,
Axı, mən tanıdım haradan səni?!

İnsaf elə, yarma bağrım başını,
Tez-tez üzə vurma dostun yaşını.
Çevir “güllü yaza ömrün qışını”,
Mən ki, seçməmişəm sıradan səni.

Ömrümə bəzəksən, onu biləsən!
Canım da qurbandı, əgər diləsən!
Səyyadın qəlbinə qurdun “tələ”, sən,
Silə bilərəmmi oradan səni.

Anlaşılmış

Kimşəyə özümü sevdiremmədim,
Bal-şəkər sözlərim çor anlaşılmış.
Can dedim, üstümə leşkər yeridi,
Dünyamı qatdılar, sanki, xaşılımış.

Yalançı, fitnəkar, üzəgülənin,
Kələk gəlib tikəsini bölənin,

Tamah üçün xala-xətir gələnin,
Yoluna nur saçan işıq yaşılmış.

Bəxti şeş-beş verib şəfəq saçdıran,
Səhərini diri-diri açdıran,
Şirin şirin yuxusunu qaçdıran,
Xor-xor yatışı da mışıl-mışılmış.

Üzünə olmazın söz deyiləndə,
Nəsil-nəcabatı hey söyləndə
Səyyad yada düşər, iş əylində,
Sən demə hörməti aşıb-daşılmış!

Oğul

Həyatın dolanbac yolları çoxdu,
Çalış enişindən gen dolan, oğul!
Hörmət sərvətini günbəgün artır,
Boş versən olacaq, bil, talan, oğul!

Tamah salma nə dövlətə, nə vara,
Ona qul olanlar düşür azara.
Sadiqlik göstərsən əhdə, ilqara,
Olarsan qəlblərdə ucalan,oğul!

Haramlıq girovlu gözlər doyulmaz!
Sahibi bihuşdu, “yatar”, ayılmaz!
El içində saya düşməz, sayılmaz,
Şeytan fitnəsinə qul olan,oğil!

Vaxtını keçirmə bihudə, veyil,
Gərəksiz vərdisə yönəltmə meyil.
Dünyada heç bir şey əvəzsiz deyil,
Yıxılana olma, əl çalan, oğul!

Sərraf ol, yaxşını yamana qatma!
İmanı yandırıb, günaha batma!
Səyyadın sözlərin quyuya atma,
Bir düz baltalayar min yalan, oğul!

Qəlbimi

Zamanmı kövrəldib, yoxsa ki, həyat?!
Əsən yel də sızıldadır qəlbimi.
Körpə uşaqdan da betər olmuşam,
“Xəfif meh də inildədir hər simi.”

Üzülürəm hər bir köntöy baxışa,
Elə bil ki, ləkə düşür naxışa.
Gözümdə leysanlar durub axışa,
Gözləyir usdufca məqamı, çəmi.

Dillənmir sazımın nə zili, bəmi.
Susdurdu dəyişən ömür yöntəmi.
Səyyad anlamır ki, laxladır “himi”,
Hanı ata-ana, könül həmdəmi?!

Ömür-gün yoldaşım İlhamə xanıma

Bir el gözəlinə ruhumu verdim,
İllərlə yaşatdı, qıymadı solsun.
Ətəyinə batman dərdimi sərdim,
Yaymadı aləmə eldə car olsun.

Qəlbi əsir etdi özünə məni,
Oldu ürəyimin şəhri-gülşəni.
Dağıtdı başımdan dumanı, çəni,
Qoymadı “bostanım viranə qalsın”.

Bəzən anlaşımadıq, küsdük-barışdıq,
Sözlərlə atışıb, biraz yarışdıq.
Qırğın törətmədik, nə də qırışdıq,
Çoxları çalışdı ixtilaf salsın.

Ürəyindən ürəyimə yol saldı!
Qopardı qəlbimi, kökündən, aldı!
Əbədi yurd salıb orada qaldı,
İmkan vermədi ki, qubarla dolsun.

Pərdəli dolandıq, pərdəli gəzdik,
Hərdən incisək də, tezcə də çözdük.
Qara tikanları kökündən üzdük,
Ki, onun yerini çəmənzar alsın.

Şəriyyat bağçama ətir çiləyib,
Hər kəlməmi əzizləyib, “bələyib,”
Səyyadın yoluna uğur diləyib,
Aman vermədi ki, dərd zəfər çalsın.

Bəri

Gündə min don geyir kefim-əhvalım,
Tərk edib sən məni gedəndən bəri.
Ürəkdən sevinib-gülmür də, gülüm,
“Kədər addım-addım güdəndən” bəri.

Ruh evimin qoruyucu mələyi!
Şaxtalı könlümün qaynar bələyi!
Göz yaşına döndü xəyal diləyi,
Fələk can evimi “didəndən” bəri.

Fətvanı bilmədim kim göndəribdi!?
Üstümə batmanla kül əndəribdi!

Qələm də Səyyaddan üz döndəribdi,
Yoxluğun pərişan edəndən bəri.

Qardaş

(Səyyad Həsənoğlu)

Qəriblik kövrəldib incə qəlbimi,
Bir baxışdan məni anlayan qardaş.
Qəbuldu hər sözün, bil, incimərəm,
Haqlı iradlarla danlayan qardaş.

Bu qərib diyarda kimim var mənim?!
Dağılmır başımdan dumanım, çənim.
Mənə ürək sözlərini deyənim,
Xiffətimi “əzib sonlayan” qardaş.

Elə köklənmişəm qüssəyə, qəmə,
Kədər “pərçimləşib” göynək sinəmə!
Hanı”şah pərdəmi verməyən bəmə,”
Sözüm “şərbətləyib, ballayan, qardaş?!

Ayırd eləmirəm gecə-gündüzü,
Dərd edib çəkirəm hər köntöy sözü.
Sözümün sərrafı, qəlbimin gözü,
Bəzək-düzək verib “donlayan” qardaş.

Qırğıtək şığıyan qeylü-qalıma,
Ürək-dirək verib müşkül halıma,
Yerini göstərib nadan zalıma,
Axtarib hər yerdə “yanlayan” qardaş.

Şövq ilə Səyyada açıb qucağın,
Ağırlayıb yurdunun künc-bucağın.

Körükləyib qələmimin “ocağın”,
Misramı, bəndimi “şan”layan qardaş.

Gülsün

Qəm arzu etmirəm, heç bir ürəyə,
Sevinci bol olsun, şadlanıb gülsün!
Xiffət yaşamasın, məyus olmasın,
Fərəhdən süzülən göz yaşı silsin!

Vaxtsız saralmasın, vaxtsız solmasın!
Ah-nalə çəkməsin, naçar qalmasın!
Ömürünü kədər, qəm, “əsir” almasın,
Cənnəti burada yaşasın, görsün!

Tamarzı qalmasın xoşbəxt “payına”!
Günəş doğsun hər gününə, ayına!
Bərəkət ələnsin “ömür sayına,”
Səyyadın diləyi belədir; – bilsin!

Vaxtıdır

Elə usanmışam, elə bezmişəm,
Tərk edib dünyadan köçməyim gəlir.
Tükənmişəm qəlbi daşlar əlindən,
Əcəl şərbətini içməyim gəlir.

Sızlayır könlümün incə telləri,
Saralır, soluxur qönçə gülləri.
Yaşıyıram boşboşuna illəri,
İki yoldan birin seçməyim gəlir.

Bir səs pıçıldayıb söyləyir, Səyyad
Qəlbin parçalanıb, olmamış bərbad,
Söhbəti nə çevir, nə də ki, uzat,
Vidalaş, kəfənin biçməyim gəlir!

Çatıb

Toxunma qəlbimin “sarı sim”inə.
Bilməzsən, orada, eh, nələr yatıb.
Sıldırım yol keçib, eniş-yoxuşlu,
İllərlə gecəsin-qündüzə qatıb.

Erkən düşüb qərib-qərbət ellərə,
Sinə gərdi çox amansız “yellərə.”
Nələr dözdü zəqqutumlu dillərə,
Batmanla “tikanlı sözlərə batıb”.

Əpriyib ələndi ömrümün badı,
Daha yapışmayır calağı, çatı.
İstəyirsən qurban eylə Səyyadı,
Dolandır başına, ta vaxtı çatıb.

Ana yangısı

*(Vətən müharibəsində qəhrəmancasına şəhid olmuş “MAXE”
Mətləb Zamanovun anası;-əmim qızı Gülpəri xanımın timsalıda
bütün şəhid analarına xitabən)*

Bir igid balasın itirmiş Ana,
İndi baş daşından ayrılı bilmir.
Gözləri buluddan nəm çəkib sanki,
Elə hey ələyir, qurutmur, silmir.

Bala məhəbbəti qəlbini didir,
Gecə-gündüzü yox, xəyal yol gedir.
Ayrılıq ananı yaman incidir,
Küsüb dünyasından, danışmır, gülmür.

Unudub özünü, ilin ayını!
Xatırlamır xoş vaxtının sayını!
Taledən yazılan bu dərd payını,
Ana özü çəkir, kimşəylə bölmür.

Bəyaz saçlarını öpürəm, bacı!
Bilirəm, bu dərddin yoxdu əlacı.
Səyyadın qüruru, başının tacı,
Şəhidlər qəlblərdə yaşayır, ölmür.

Gününüz aydın

Ay əziz qardaşlar, ana-bacılar,
Sabahlarınız aydın, gününüz aydın!
Erkəndən oyanıb dua edənlər,
İbadətiniz aydın, dininiz aydın!

Hazırlaşıb səfər üstə çıxanlar,
Boyun büküb eyvanlardan baxanlar,
Gözlərindən nur çeşməsi axanlar,
Keçəniniz aydın, yeniniz aydın!

Gecə-gündüz gözü yaşla dolanlar,
Dərdi-qəmi, sıxıntısı olanlar,
İntizardan boynu bükük qalanlar,
Xiffətiniz aydın, ününüz aydın!

Nahar edib, pürrengi çay içənlər,
Dincəlməyə yaylalara köçənlər,
Ömrün yeni zamanına keçənlər,
İlləriniz aydın, sininiz aydın!

Vətən keçiyində mətin qalanlar,
Qürur ilə ürəklərə *dolanlar*,
Peşəsində yeni rütbə alanlar,
Vəzifəniniz aydın, çininiz aydın!

Yurdumu düşməndən azad edənlər,
Düşməni bağrın parçalayıb, “didənlər,”

Bütövlüyə addım-addım gedənlər,
Cığırınız aydın, iziniz aydın!

Eldən-elə qardaşlığa “yol quran,”
Tikanlı kolları tapdayıb, qıran,
Vətən deyə nəre çəkib hayqıran,
Harayınız aydın, səsiniz aydın.

Səyyada ruh verən ününüz aydın!
Bu bayram əhvalı gününüz aydın!
Vətəni yaşadan diliniz aydın!
Milyonlarınız aydın, mininiz aydın!
Açılan səhərlər, gününüz aydın!

Qayıtdı

Bu gecə yuxuda xəyalım yenə,
Yurdumu dolanıb, ağlar qayıtdı.
Görüb, qəmə batıb, alışıb-yanıb,
Çəkib sinəsinə zoğlar, qayıtdı.

Nə illah elədim, susdu, dinmədi!
Məni suçlu bildi, göydən enmədi!
Küsüb, aralandı, geri dönmədi,
İmdad diləyirmiş bağlar, qayıtdı.

Hayandan-hayana enib çox küskün,
Söylədi yurd-yuvan qalıbdı miskin.
Hayqırıb bozardı, üstümə kəskin,
Dedi; – üz döndərib, dağlar, qayıtdı.

Gördü sızıldayır qəlbimin simi!
Laxlayıb Səyyadın ömrünün himi!
İtib dünyasının nizamı, çəmi,
Əriyib köksündə yağlar, qayıtdı.

Məni

A dostlar körpədən kövrək olmuşam,
Yanakı bir baxış, öldürür məni...
Elə nazilibdi qəlbimin simi,
Az qalıb, dünyadan sildirir, məni.

Umduğum yerlərdən “xəncər” alıram,
Dərd eliyib ürəyimə salıram.
Məəttələm; – axı necə qalıram?!
Belə bir düşüncə “güldürür”,məni.

Sinəmdə bilinməz çox neştərim var,
Qoymur ki, gül açsın yenidən “bahar”.
Səyyad sızıldayıb eləyir zinhar,
Son, özün anladıb, bildirir, məni.

Mən

Soruşdun sərvətim; – yaxşı qulaq as,
Sıdq ilə sığındım Sübhanıma, mən.
Hər nə verdi qail olub, barışdım.
MaşAllah söylədim, hər anıma, mən.

Tamarzı qalmayıb heç bir nemətə,
Üstünlük vermədim zərə-zinətə.
Açgözlük etməyib min naz-nemətə,
Boylandım kisədə imkanıma, mən.

Qədərə nə yazdı, şükür dilədim!
Qəmli vaxt da oldu, leysan ələdim!
Tamahımı ifçin-ifçin bələdim,
Qoymadım qor salsın, vicdanıma, mən.

Var dövlət dediyin, təmiz, pak addı,
Çoxları bil ona, tamarzı, yaddı.

Ona qul olanın halı bərbaddı,
“Söykəndim”, Süleyman sultanıma mən.

Artıqsa, ətrafa yön tutsan, gözəl!
Haqqın dərgahına uclar min əl!
Gödəni hər şeydən tutdunsa əzəl,
Nə deyə bilərəm, sən xanıma, mən.

Bir Ona bəllidi, qəlbi Səyyadın.
Üstün bildim O-nun müqəddəs adın.
Bəzən itirsəm də ağzımın dadın,
Yaymadım heç yerdə, heç yanıma, mən.

Bir qəhrəmanı

Qüdrətli ordumun Baş komandanı,
Zəfərlə tanıtdı Azərbaycanı!
Həzm elə zəfəri, sən də bil, tanı,
İlham kimi sərkərdə, bir qəhrəmanı!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

İgidlər döyüşə əzmlə girişdi,
Düşmənin ürəyi parladi, şişdi.
Bir Mübariz getdi, mini yetişdi,
Əzizlə diz üstə bu şərəfşanı!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

Poladın zərbəsi çox bel sındırdı!
O bir işarəydi, qanmaz qandırdı!
Qisası minlərlə canı “yandırdı”
Qalmadı düşməndə, alındı qanı!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

Bir də əl uzansa, əllər kəsilər!
Hədyan söylənərsə, dillər kəsilər!

Qanadlar kəsilər, qollar kəsilər,
Səhv salsa “qaymaqla”, “iyli ayranı”!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

Zəfəri həzm edə bilməyən naqis,
Səndə insanlıqdan yoxdu heç bir hiss.
Qəlbi çirkab dolu zavallı xəbis,
Ayıl, sonra olma sözün peşmanı!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

Millətimin var şərəfi, qüruru!
O bəyənməz sənin kimi şeypuru.
Allah verməyibmi sənə şüuru?!
Tanımırsan nökr ilə sultanı!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

Neçə *Saleh* iz qoydular Şuşada!
Layiq görüldülər *Qəhrəman ada*!
Qürurla gəzirlər eldə-obada,
Bilinmir alqışın sanbalı-sanı!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

İllər boyu qəm-kədərli görünən,
Həs-rət libasını geyib, bürünən,
Əzəl gündən dizin-dizin sürünən,
Səyyadın Vətənə qurbandı canı!
İlhamtək sərkərdə, qəhrəman hanı?!

Müəllif: Səyyad Əhmədli (Göyçəli)

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama

Yenə həsrət gəlib qapımı döydü,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.
Dördyoldan ötərək, Xaçından keçək,
Duz səpildi bu qan verən yarama,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Çinar kölgəsində Qərvənddə düşək,
Kəhrizin suyundan doyunca içək,
Lalə həsrətiylə zəmiyə girək.
Bənövşəni üzüb taxım yaxama,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Gülçülükdə qızılgülü iyləyək,
Vətən deyib ordan Vətən səsləyək,
Göytəpədə yatıb bir az dincələk.
Minim Konzovadda kəhər atıma,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Ana layla desin Uzundərədə,
Neçə Şəhid yatır bu doğma eldə,
Onları bir anaq yanan ürəkdə.
Həsret qılınc vurub dərdli bağrıma,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Bilirəm küskündü Əhmədağalı,
Bizi qarşılar Keşdazdı, Qiyaslı,
Ətyəmərli bağı olub gilaslı.
Yaman düşüb o bağlarım yadıma,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Girək o möhtəşəm gözəl elimə,
Səs versin minacət mənim səsimə,
Baxaq tarmar olan din evimizə.
Baxıb çay evinə dostum sızlama,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Natavanım imarətdə nigaran,
Bizə dağ çəkibdi bu acı dövrən,
Bazarın yerində qalıbdı al qan.
Baş çəkim dağılan o yurd-yuvama,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Qarağacı heç yoxuymuş deyəsən,
Məzarların yerin düzən görərsən,
Bir "Dostluq" tərəfə əgər ki, getsən.

Üzüm muzeyinə baxıb ağlama,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Dram ocağının daşı qalmayıb,
Muradbəyli sanki burda olmayıb,
Qeyb olan şəhərə ürək ağlayıb.
Necə ağır gəlir bunlar adama,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Sarıtəpə bir xəyaldı, tapmıram,
Kuybişevdə dostları axtarıram,
Fərhadın büstünə hələ yanıram.
Abidəmiz yoxdu dostum, arama,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Məktəblərin yeri otlaq olubdu,
O güllü bağçalar artıq solubdu,
Ana oğul deyib saçın yolubdu.
Necə sığışdırım bunu arıma,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Şahbulaq dağından qan iyi gəlir,
Asfalt yollarımda qanqallar bitir,
Ay Allah Vətənə bizləri yetir.
Vidadiyəm, yığışın harayıma,
Ağdamlılar, gəlin gedək Ağdama.

Düşür bu ömrümün son yarpaqları
Gözəllər gözünü çəkir gözümdən,
Düşür bu ömrümün son yarpaqları.
Artıq yorulmuşam özüm-özümdən,
Külək titrətdikcə hey ağacları,
Düşür bu ömrümün son yarpaqları.

Əsir əllər, göz də eynək istəyir,
Ürək nələr çəkir adam bilməyir,
Xəstəlik anbaan səni izləyir.
Dövrən dara çəkir bu insanları,
Düşür bu ömrümün son yarpaqları.

Gecələr sübhətək oyaq qalırsan,
Baxıb aynabəndə fikrə dalırsan,
Ötən günlərini yada salırsan.
Bir-bir ötürürsən qəmli illəri,
Düşür bu ömrümün son yarpaqları.

Bəs niyə yaratdın məni, ay Allah?
Açılmır, yenə də açılmır sabah,
Deyəsən olmuşam ölmə nişangah.
Beləcə açırım hər sabahları,
Düşür bu ömrümün son yarpaqları.

Qəmgin Vidadiyəm, talehi qara,
Çıxıb ürəyimə amansız yara,
Bölünüb ürəyim, olubdu para.
Gözlərim hey gəzir bu məzarları,
Düşür bu ömrümün son yarpaqları.

Vətən həsrətimi məni qocaltdı?
Yazdıqca qələmim əsir əlimdə,
Vətən həsrətimi məni qocaltdı?
Şirin xatirələr qalıb gözümdə.
Elin sərvətini düşmən apardı,
Vətən həsrətimi məni qocaltdı?

O dağı, dərəni gözüüm axtarır,
Həsrət xəncər ilə sinəmi yarır.
Vətən nəre çəkib bizı çağırıdı,

İllərdi dilimin ucu yaradı,
Vətən həsrətini məni qocaltdı?

Şuşa gecələri çıxmır yadımdan,
Niyə əzab verdi bizə Yaradan?
Xəbər verən varmı bizə Laçından?
Həkəri çayıyla göz yaşı axdı,
Vətən həsrətini məni qocaltdı?

Daşaltında dolaşır şəhid ruhu,
Hey gəlir burnuma dağların qoxu,
Bəlkə unudubdu bunları çoxu.
Röyamdan oyadan məni haraydı,
Vətən həsrətini məni qocaltdı?

Vidadiyəm, bu gün zəfər bizimdi,
Gəncliyimi ötən illər apardı.
İndi fəryad edən küskün səsimdi,
Xəyal məni o illərə apardı,
Vətən həsrətini məni qocaltdı?

BƏS NİYƏ ƏLLƏRİM ÇATMIR AĞDAMA

Çırpınır ürəyim, əsir dizlərim,
Bəs niyə əllərim çatmır Ağdama?
Tikilib uzanan yola gözlərim.
Həyat istirabdı, dərdi adama.
Bəs niyə əllərim çatmır Ağdama?

Onun xəyalıyla yatıb, dururam,
Sorağın küləkdən, quşdan alıram,
Ağdam həsrətiylə hər an yanıram.
Nifrətmi edim mən bu dövranıma,
Bəs niyə əllərim çatmır Ağdama?

Ata varlığının əsiriyəm mən,
Yaş axır yanağa didələrimdən,
Hərdən diksinirəm onun səsindən.
Səs gələn tərəfə baxıram, amma
Bəs niyə əllərim çatmır Ağdama?

Getmir gözlərimdən ata varlığı,
Öpərəm ayağı dəyən torpağı,
Yenə kədər gəldi bu axşam çağı.
Royalar atamı salır yadıma.
Bəs niyə əllərim çatmır Ağdama?

Müəllif: **VİDADİ TURAN AĞDAMLI**

VİDADİ TURAN AĞDAMLININ YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

HƏKİM

Xəstəyə şəfadır məlhəm ürəyin,
Ümitsiz gözlərə işıqsan, həkim!
Gülümsər gözlərin ümid yandırır,
Sən həyat çeşməsi, bulaqsan, həkim!

Sadiq bir əsgərsən əlində silah,
Dilindən düşməyir heç zaman Allah,
İşə tələsirsən hər erkən, sabah,
Ürəklər qızdıran ocaqsan, həkim!

Sənsiz bu dünyanın hər günü kədər,
Ölüm tüğyan edər, yaşamaq hədə,
Sevinc bəxş edirsən, hər axşam, səhər,
Bütün insanlara dayaqsan, həkim!

Bir kabus dolaşır gəzir dünyanı,
Alıb caynağına minlərlə canı,
Belə çətin gündə sizə tay hanı?
Könüllər yandıran çıraqsan, həkim!

Şirin sözlərindir xəstəyə dərman,
Xəstənin gülüşü sənə ərməğan,,
Səni ürəyində yad edir Sübhan,
Xalqın keşiyində oyaqsan, həkim!

NECƏSƏN?

Çoxdandır ayrılıq salıbdır, yağı,
Ata bir, ana bir qanım, necəsən?.
Uzaq düşdün bacı, qardaş elindən,
Can canımdan olan canım, necəsən?
Ata bir, ana bir qanım, necəsən?.

Araz nalə çəkdi, gözlər qızıl qan,
İkiyə bölündü bir bədən, bir can.
Yanır için-için hey Azərbaycan,
Təbriz, Ərdəbilim, şanım, necəsən?
Sən canımdan olan canım, necəsən?.

Ey başı bəlalı, Gülüstan kəndi!
Böldün bir milləti, əyildi qəddi.
Çəkdi ürəyimə dəmirdən səddi,
Gözündən yaş axan danım, necəsən?*

Can canımdan olan canım, necəsən?.

**-sübh çağım*

DƏNİZ

Dəniz, yadımdamı bir qız, bir oğlan?
Gəzərdi qoynunda sənin bir zaman.
Mavi gözlü qızı sevərdin sən də,
Qalıbmı onlardan ürəyində iz ?
Sən ey mavi gözlü, dalğalı dəniz!

Yanına gələndə tutub əl-ələ,
Şaqraq ləpələrin dəyib sahilə,
Sevinib baxardın hey gülə-gülə.
Darıxardıq səni görməyəndə biz,
İlk görüş günləri, ey mavi dəniz.

O mavi gözləri salanda yada,
Gəlirəm yanına, çatırsan dada.
Ürəyim dincəlir sənə baxanda,
Olmusan bizlərə mehriban, əziz,
Sən ey mavi gözlü, dalğalı dəniz.

Bir gün sahilinə gələrək mehman,
Gördün tək gəzirəm, darıxdın yaman.
Dalğalar sordular səbəbin haman,
Külək də qanadın sallayıb səssiz,
Baxmadız üzümə, ey mavi dəniz!

ŞƏHİD ƏSGƏR

Dönsəydi kağıza hər dağ, hər qaya,
Dəniz də, mürəkkəb olsaydı əgər,
Yazarlar dursaydı yerdən ta Aya,
Yenə vəsf etməyə acizdir bəşər,
Sizlərin haqqında, ey şəhid əsgər!

Yeni tarix yazdın, dillərdə dastan,
Torpağın qayıtdı ,özün verdin can.

Qovuldu ölkəndən işğalçı düşman.
Gətirdin Vətənə xoşbəxtlik, zəfər,
Sən ey şəhid olan, yenilməz əsgər!

Tökülən qanından bitdi gül-çiçək,
Açdı torpağımız hey ləçək-ləçək.
Gözlərimiz güldü, sevindi gerçək.
Sizləri unutmaq olarmı məgər?
Şəhidlik taxtında əyləşən əsgər!

Hayların gözüne çəkərək min dağ,
İşğaldan qurtuldu doğma Qarabağ.
Qalxdı xan Şuşada üçrəngli bayraq!
Qanlı döyüşlərdə göstərdin hünər!
Düşməne zərbəni endirən əsgər!

QALİB BAYRAĞIM!

Eşitsin insanlar, eşitsin dünya,
Köləlik zəncirin qırdı yurdumuz.
Bütöv Qarabağa gəldi bayrağım,
Bu gün yeni tarix yazdı Ordumuz!
“Hay”lara məzarı qazdı Ordumuz!

İkiyüz il yanan, od-alov söndü,
Xalqımın vüqarı özünə döndü.
“Muxtar vilayət”i arxivə gömdü,
Gavurdan intiqam aldı Ordumuz!
Dəmir zindanlara saldı Ordumuz!

Ay ellər, bir dönün, tarixə baxın!
Gülüstan sülhünə, keçmişə axın!
Qələbə bayrağın sinəyə taxın!
“Hay”-a məzar qazdı indi Ordumuz!
Düşmən bayrağını yendi Ordumuz!

Ey Şəhid ruhları, qalxın ayağa!
Qanınız tökülən, o Qarabağa!
Baxın Xan elində üçrəng bayrağa!
Ağ bayrağ qaldırdı, o mənfur yağın!
Yeni tarix yazdı Vətən bayrağın!

Siz ey Qazilərım, eşq olsun sizə!
Gəzdin Qarabağı, gəzdin diz-dizə.
Ölümlə qaldınız hər an üz-üzə,
Sarsılmaz qayatek keşikdə durdun,
Haqqın məhkəməsin Bakıda qurdun.

Ali Baş Komandan, gözümüz aydın!
Qələbə günlərin özlədin, saydın!
Tarixə yazıldı müzəffər adın!
Köləlik zəncirin qırdı yurdumuz!
Yeni tarix yazdı şanlı Ordumuz!

Müəllif: Sübhan Abasbəyli

Sübhan Abasbəylinin digər yazıları

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Gedəcəm dünyanın o bir başına
Gedəcəm dünyanın o bir başına
Dünyanın bu başı məni açmadı.

Bu başın günləri qaranlıq imiş,
Burda gün çıxmadı, işıq saçmadı.

Gedəcəm dünyanın o bir başına
Burda yaşananlar dərddən seçilmir.
Bu yerdə min sifət, min dənə üz var,
Buranın qoyunu qurddan seçilmir.

Gedəcəm dünyanın o bir başına
Bu yerdə gözləri pərdələyiblər.
Burda yaxşılığın izi-tozu yox,
Burda insanlığı dəfn eləyiblər.

Gedəcəm dünyanın o bir başına
Burda müharibə, dava-dalaşdır.
Bu yerdə analar sinəsi dağlı,
Burda bacıların gözləri yaşdır.

Dünya da fırlanır, yerində durmur
Gün keçir...Oyandın yatana kimi.
Qorxuram o başı bu başı olar
Mən gedib o başa çatana kimi.

Könlüm

Fələyin köksümə vurduqlarından,
Bir gündə min dəfə yarılan könlüm.
Yenə də sən mənə dönük çıxmadın,
Yenidən köksümə sarılan könlüm.

Saf oldun, hər kəsə inandın belə,
Həm alışdın belə, həm yandın belə.
De, sən nədən həssas yarandın belə,
Adicə bir sözdən qırılan könlüm?

Nə olar dayanma gəl pərişantək,
Sən ki çırpınardın dəli tufantək,
İndi inləyirsən qəmli kamantək,
Nisgilli kök üstə qurulan könlüm.

Dünənim qəm oldu, bu günüm kədər,
Sabah yaxşı olar, ya bundan betər.
Dincəlmək istəyəm, yoruldu...Yetər!
Sən də dincəl biraz, yorulan könlüm.

Çoxdandır...

Çoxdandır bir şeir yazmıram sənə,
Aymıdır, ilmidir, neçə zamandır?
Sənə bircə şeir yazmıram deyə,
Ruhum məndən küsdü, ürək utandı.

Çoxdandır bir şeir yazmıram sənə,
Şeirmi günahkar, mənmi günahkar?
Bəhanə edirəm vaxtım, günüm yox,
Bəhanə etdiyim günümü günahkar?

Çoxdandır bir şeir yazmıram sənə,
Mən necə şairəm əlimdə qələm.
Aləmə-xatəmə şeir yazıram,
Sənə bircə şeir yaza bilmirəm.

Çoxdandır bir şeir yazmıram sənə,
Bax indicə sənə bir şeir yazdım.
Nə olsun ki, yazdım,amma ki sənin
Yerində olsaydım, bağışlamazdım.

Mənim ümidlərim

Hələ davam edir bu ömür yolu,
Dayanır qarşımda demək neçə gün.

Qəlbimdə tükənməz ümidlər dolu,
Addımlar atıram sabahım üçün.

Bu ömür yolumda ümidlərimi,
Özümə əvəzsiz həmdəm sanmışam.
Mən arxa bilmədim hələ heç kimi,
Yalnız ümidimə arxalanmışam.

Çünki bilmişəm ki, dara düşəndə
Təkcə ümidindən güc alır insan.
Çarəsiz sandığın xəstəlikdən də
Ümidin gücüylə sağalır insan.

Mənə yaşamaqçün veribdir ilham,
Ötən neçə saat, neçə saniyə.
Gecə zülmətindən işıq almışam,
Səhərim qaranlıq açılar deyə.

Ümidlə yaşadım, ümidlə hər an,
Məni qorxutmayıb nə kədər, nə qəm.
İçimi acılar sardığı zaman,
Onda da ümidlə gülümsemişəm.

Mənim ümidlərim ruhuma pərçim
Aldığım, verdiyim nəfəsim mənim.
Mənim ümidlərim yaşamaq eşqim,
Yaşama səbəbim, həvəsim mənim.

Ümidim üst qatda, varlığım altda,
Bir ömür yaşaram ümidlərlə tən.
Çox şeydən vaz keçdim mən bu həyatda
Amma ümidimdən vaz keçmədim mən.

Sən, əziz oxucum, nəyisə erkən,
“Artıq bitdi” deyib hələ bitirmə.
Nələri həyatda itirsən də sən,
Çalış ümidini əsla itirmə.

Sən güc gələcəksən min dərdə, qəmə,
Qəlbində bir ümid yarada bilsən.
Kimsəsiz olsan da “tənhayam” demə.
Ümidin vardırsa, tənha deyilsən.

Şəhid atası

Sən oğul böyütdün, elə oğul ki,
Vətənçün ömrünü bitirən oğul.
Bu torpaq yolunda öz ölümüylə,
Adına ucalıq gətirən oğul.

Şəhidlik zirvəsi... Həmin zirvəyə,
Ey şəhid atası, oğlun ucaldı.
O elə zirvə ki, fədailərçün
Bir şirin arzudur, şirin xəyaldır.

O zirvə zirvələr içində başdır,
Onu fəth eləmək çətindən çətin.
Oğlun fəth elədi, daha rahat ol,
Bil, hədə getmədi sənin zəhmətin.

Əlinin qabarı, alnının təri,
Onu yetişdirdi igidtek, ertək.
Verdiyin öyüdü oğlun, ay ata,
Çəkdi sinəsinə, çəkdi sipertək.

Vətən kəlməsini, vətən sözünü,
Hər sözdən yüksəkdə o tuta bildi.

O sözü bir kimsə unutmamaqçün,
Oğlun öz-özünü unuda bildi.

Bilirəm ağırdır çəkdiyin acı,
Bu da bir yazıdır, sənə yazıldı.
Oğlunun adicə torpaqda deyil,
Vətənin köksündə qəbri qazıldı.

Vətənin köksünə gömülən ərler,
Ölməzlik adını daşıyır bil ki,
Bu ölüm xoş duyğu, bu ölüm həzdir,
Bu ölüm sadəcə ölüm deyil ki.

Başını dik saxla, belini şax tut,
Şəhid atasısan adın müqəddəs.
Doğrudur, çəkdiyin dərd elə dərddir,
Dağ üstə yükləsən, dağ çəkə bilməz.

İtirmə əzmini, qətiyyətini,
Çalış ki ürəyin səbirlə dolsun.
Kim ki verən zaman başsağlığını,
Dedin "Baş nədir ki, Vətən sağ olsun"

Səndəki bu eşqə, mən bu sevgiyə,
Bilmirəm nə deyim, şəhid atası.
O böyük qəlbinin önündə durub,
İzn ver baş əyim, şəhid atası.

Müəllif: **Zaur İLHAMOĞLU**

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Könül gözün ilə baxmağı bilsən

Dünyada nə qədər gözəlliklər var,
Gərək görə bilə,duya biləsən.
Bu sirli aləmdə yerin olmaz dar,
Könül gözün ilə baxmağı bilsən.

Mən də öz qəlbimi alıram ələ,
Baxıram səmaya bu axşamçağı.
Ay tutub ulduzu,söhbətə,dilə,
Nuru bəzəyibdir çəmənini,dağı.

Görən hansı sirri açır bu gecə,
Sanki qovuşmağa bir addım qalıb.
Bu həm möcüzədir,həm də bilməcə,
Mənim könül gözüm xəyala dalıb.

Yer,göy gözəlliklə doludur,vallah,
Sən bu gözəllikdə nəçisən,kimsən?
Gözəl yaradıbdır dünyanı Allah,
Könül gözün ilə baxmağı bilsən.

Vaxtsız açan bənövşə

Qar altından boylanan
Bənövşəyəm indi mən.
Yaxınlaşıb əl vurma,
Tərpətmə öz kökündən.

Nə olsun gözəxoşam,
Hər xoş olan dərilməz.
Vaxtsız qonaq kimiyəm
Ömrüm,vədəm bilinməz.

Nə qışdanam,nə yazdan,
Aralıqda qalmışam.

Təbiətin oyunu,
Qar altında solmuşam.

Yaz olsaydı ətrimdən
Sənə də pay düşərdi.
Ətirli ləçəklərim
Eşqini bölüşərdi.

Baxma mənə sevdalı,
Nə olsun gözəxoşam.
Aldanma varlığıma,
Bir də baxdın ki,yoxam.

Daha mən də özümə
Soyuqlaşdım qış kimi.
Yaz gələr bəlkə bir gün,
Qaytarar sevincimi.

İndi əl vurma mənə,
Tərpətmə öz kökündən.
Amma gileylənmə heç
Təbiətin hökmündən.

Dünyanın qanunu

Dünyanın qəribə qanunları var,
Xeyrin də,şərin də sırası olur.
Gecənin mavisii,gündüzün ağı,
Düşün ki,bəxtin də qarası olur.

Cəmi bir nəfəslə düşüb dünyaya,
Sən də qatılırsan cərgəyə,saya.
Arzular yetişmir bəzən səmaya,
Qəlbinin ən böyük yarası olur.

Düşüb taleyinin sonbaharına,
Dolan gəncliyinin boş vüqarına.
Baxırsan saçının bəyaz qarına,
Dünyada bir matəm havası olur.

Nəyimə gərək

Hərdən yarıkönül hal-əhval tutub,
İtirsən, istisiz qış günəşi tək.
Elə ulduz kimi gəlsən bəsimdir,
Yalançı işığın nəyimə gərək?

Qışda donan ürək bahara qalmır,
Nə qədər od alsan, isinməyəcək.
Sönüb ocağımız, qaralıb yeri,
Arabir üfürmədən nəyimə gərək?

Mavi xatirələr izinə düşmə,
Dözənməz, sızıqlar sinəndə ürək.
Duyğular soyuyub, həvəslər keçib,
Ötəri həvəsin nəyimə gərək?

Ən sonda yazılan üç nöqtəyik biz,
Yollar ayrıcında qalmışdıq tək-tək.
Biz ki, bir cümləni tamamlamadıq,
Sualın, vergülün nəyimə gərək?

Mən də yarıkönül ötürüm səni,
Di sağ ol, hələlik, görüşənədək.
Cəmi bir qanadlıq quş uçuşuyla,
Cərdədi gəlməyin nəyimə gərək?

Sən də mənim kimi eh...

Uzaqlardan meh əsir,
Yadıma sən düşürsən.

Görən sən də gecələr
Mənimtək üşüyürsən?

Qəlbini sızladırımı
Bir əsimlik həzin meh?
Qəmə tez bürünürsən,
Sən də mənim kimi eh.

Deyirəm darıxmaqdan
Üşüyərmiş adam da,
Öz odundan od alar
Gecələr tək donanda.

Qorxutmasın gözünü
Bir əsimlik həzin meh,
Darıxırsan bilirəm,
Sən də mənim kimi eh.

Müəllif: Gülnar Rafiqqızı

Gülnar Rafiqqızının digər yazıları

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

ÖMÜR SARAYI

AMEA-nın müxbir üzvü, professor Könül Bünyadzadəyə ithaf olunur.

Ruhumuz gəlibdir bədən mülkünə,
Ömür sarayını tikmək eşqinə.
Alim deyir: baxma günün rənginə,
Ruhun doğulması fərqli bir haldır.

Bədən kərpic-kərpic sökülüb gedər,
Dişlər də tökülər, ömür tez bitər.
Zahirə aldanan bəxtin itirər,
Ömür sarayını quran ucalar.

Kimisi öyünər ata adıyla,
Yaşayar sarayda hazır dadıyla.
Ruhu doğulmayıb öz inadıyla,
Ömür sarayını tikməz, tək qalar.

Təbiət dincəlir belə övladla,
Girməyir heç bir iz, nə də bir adla.
Divarsız evdədir fani həyatda,
Ömür sarayını quru daş sanar.

Öləndə üstünə mərmər qoyarlar,
Zənn edər bu borcdan xilas olarlar.
O quru daşlarla nə qazanarlar?
Ömür sarayını hikmət saxlayar.

Kimi təkadamlıq bir otaq qurar,
Kimi xalqı üçün imarət tikər.
Qəhrəman canıyla bir tarix yazar,
Ömür sarayını vətən anlayar.

Üzeyir notuyla, Platon sözlə,
Bəşər inşasını qurubdur izlə .
Lütfi Zadə baxıb elmə bir gözlə,
Ömür sarayını zaman tanıyar.

İllərin fəvqündə ucalar divar,
Hikmətlə yoğrulan əbədi qalar.
Zaman seli gəlsə, hər şeyi yuyar,
Ömür sarayını silə bilməyər.

NƏDƏNSƏ

Həyatın o gözəl təntənəsini,
Gələcək bəxş edər bizə, nədənsə.
Ruhunun o incə, saf nəfəsini,
Yenidən bəxş elə sözə, nədənsə.

Yolundan azma sən, dik saxla başı,
Çətinlik qorxutmaz hünərli gənci.
Əriyib yox olar yolun hər daşı,
Sevinc köçəcəkdir üzə, nədənsə.

Uğursuz günlərin ömrü az olar,
Həyat özü sənə bir cığır açar.
Qaranlıq gecənin dumanı keçər,
Yaşamaq xətrinə ucal, nədənsə!

Müəllif: **D.Mirzə**

D.MİRZƏNİN DİGƏR YAZILARI

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

GƏL

Ümiddən bir çələng hörmüşəm, gülüm.
Nə vaxtdır rəfində gözləməkdədir...
Dünyamda bir dünya qurmuşam, gülüm.
Haçandır üfiqdə bəkləməkdədir...

Gəl, nazı-qəməni sən qoy boxçaya,
Arzu-istəyini çıxar taxçaya,
Bu nədir, dönmüsən əntiq axçaya,
Cəmalın yad nəzər süsləməkdədir...

Ustacı etmisən, özünə möhtac,
Gözünün gülməsi, üzünə möhtac,
Ruhunun dinməsi, sözünə möhtac,
Həp ruhum, ruhunu izləməkdədir...

AĞÇİÇƏYİM

Qış tüğyan edirdi ömür bağında,
Hamı süst yatırdı ağ yorğanında,
Qəfil gördüm səni bar budağında,
Xoş gördük, günaydın, ay Ağ çiçəyim!

Dümağsan, qar sənin yanında qara,
Tanrım rüsxət verib, baxmayıb qara,
Bu, qarlı qış hara, tər çiçək hara,
Xoş gördük, günaydın, ay Ağ çiçəyim!

Əllərim pak deyil oxşayım səni,
Həddim o hədd deyil qoxlayım səni,
Bağbanam borcumdur yoxlayım səni,
Xoş gördük, günaydın, ay Ağ çiçəyim!!!

ŞEHÇİÇƏYİM

Tacısan dünyamda sən çiçəklərin,
Köksündən bal süzən, tər Şehçiçəyim...
Sehrinə düşmüşəm, nur ləçəklərin,
Əqli başdan alan, zər Şehçiçəyim...

Cəzbində qalmışam, tamam çar-naçar,
Sağımda, solumda çox çiçək açar,

Pərvanəyə dönüb, dövrəmdə uçar,
Sərrafam, seçmişəm, dürr Şehçiçəyim...

Bir kərə, bir anlıq olsa da, vüsal
Ruhuma rahatlıq verməyir xəyal,
Sonu ölümse də, gəl qoynuna al,
Həsərdə yaşamaq, zor Şehçiçəyim...

ÜLYAHƏZRƏT

Könül sarayımın sultanı sənsən,
Qəlbimdə qurduğun taxtın mübarək!
Ruhum təbəəliyi özü üstənib,
Biətin mübarək, andın mübarək!

Zaman neçə kərə dayandı, durdu,
Bircə təbəssümün min dünya qurdu,
Baxışın isitdi viranə yurdu,
Ocağın mübarək, odun mübarək!

Sözdən ilmə – ilmə toxunub tacın,
Nəyim var, nəyim yox qoy olsun bacın,
Bu yolda qurbanlıq özü Ustacın
Məqamın mübarək, adın mübarək!

Müəllif: **Zaur USTAC**

AVMVİB, AJB və AYB-nin üzvü, "Yazarlar" jurnalının baş redaktoru, şair-publisist, tərcüməçi-nasir, nəşir

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

Sümeyye Baştürk

*“Bir kedim bile yok
Anlıyor musun?
Hadi gülümse.”*

MAHDUM

Evim dediğim yer evim değilmiş. Elimde neredeyse boş bir valizi tuttuğumda daha iyi anladım bunu. İçimdeki kuru otları yeşerten bir yaz akşamı girmiştım az önce ardıma bakmadan çıktığım eve. Halaylar, şarkılar, danslar... Bütün pembe hayallerimi katlayıp bir bir bohçalamıştım İhsan’la mutlu olabilmek için.

Mahdum ayaklarıma dolanıyor yine. Nasıl da anlıyor üzgün olduğumu. Bir kedi olmasaydı muhakkak insan olurdu. Üzüldüğümde başımı omzuna yasladığım, mutlu olduğumda

birlikte şımarđđđđđ... Ne garip bir hayvan gerçekten. Bu evlilikten bana kalan tek güzel Őey sanırım Mahdum. İhsan, iŐten gelirken kucağında Mahdum’la eve girmiŐti bir gün. nce istemem, diye yaygara koparmıŐtım evde. Bakamam buna İhsan, neden anlamıyorsun? diye diŐli bir kavgaya tutuŐmuŐtım. İhsan sonunda pes edip sabah aldıđđđ yere bırakırım demiŐti ama bu seferde ufacık bir kediyi dıŐarı bırakmaya gönlüm razı olmamıŐti. İhsan’ın neden Mahdum’u getirdiđđđini biliyordum aslında. Kucağında bir ocuđđđ yoktu. Diđer evli arkadaŐlarının evleri gibi odada neŐe saçan bir evladımız olmuyordu. zlmeyeyim diye böyle yaptıđđđını çok iyi biliyordum. Sonraları Mahdum benim her Őeyim oldu. Sabahları gelip yanıma yatması, evde ayaklarıma dolanması, Őımarması bana bir ocuk yokluđđđ hissettirmiyordu. İhsan için ise pek öyle olmadı bu durum. Önceleri tatlı kedime karŐı duyduđđ sevgi, güneŐ gören buz gibi eriyip gitmiŐti zamanla. Eriyip giden sadece kedime duyduđđ sevgi deđđldi aslında. Bana da eskisi gibi bakmadıđđđını anlayabiliyordum. Aramızdaki sođđkluk kırık bir türkü gibi uzadıđđ uzamaya devam etti. Mahdum da bazen İhsan’a yanaŐmaya çalıŐırdı. Benden bulduđđ sevgiyi ondan da bekliyordu demek ama bir kedi nereden bilsin kendisine nankör diyen insanın asıl nankör olduđđđunu. İlk zamanlar evi neŐelendiren, İhsan’ı da beni de güldüren Mahdum, iŐte benim gibi mutsuzluktan payını almıŐti. Evde sürekli çıkan nedensiz ve ardı kesilmeyen kavgalar sıklaŐmıŐti. İhsan her fırsatta “Nankörlük etme. Seni senelerdir idare ediyorum. ocuk desen veremedin. Temizlik desen dođđru düzgün yapmazsın. Kafanı kediyle bozmuŐsun. Nereden alıp geldim bunu. Tekmeyi basmak lazım ikinize de...” gibi sözlerini yineliyordu. Öyle mantıklı sebepler buluyordu ki kendine, bazen hiç suı olmadıđđ halde Mahdum’un bile suçlu olduđđđunu düŐünüyordum. İnsanın yaŐadıđđ yerle arasında bir atlık oluŐmaya baŐladıđđında önce mantıklı düŐünmeyi kaybediyor anlaŐılan.

Mahdum bu seferde kucağıma çıkıyor. Gözlerini baygın baygın dikeyor yüzüme. Anlamıştır belki de maziye daldığını. Anlamasa ne olurdu ki? Zaten ne zaman üzgün olsam, durgun olsam gelir kucağıma yatar ben yanındayım, der gibi bakardı. Bir çocuk gibi sarıp sarmalardım ben de onu. Adının anlamı da biraz buradan geliyor. "Evlat" demek aslında Mahdum. Benim evladım olmuştu çünkü. Aynı şu anda olduğu gibi bu banka gelip oturmada önce, yani birkaç saat önceki tartışmada yine gelip kucağıma oturmuştu. Üzölme anne, der gibi bakmıştı suratıma. Başını ayaklarının arasına alıyor ara sıra kaldırıp bana bakıyordu ben hıçkırıldıkça. Hiç kimsem yoktu gözyaşımı silecek ama Mahdum başkaydı. Tüylerinin arasında beni dinlendiriyor, derdimi alıp götürüyor gibiydi. Gözyaşımı sildiğine de emindim. Tek dostumdu o benim.

Bugün son kavgamızı etmişdik İhsan'la. Çocuğumuz olmuyordu ve ben her şeye rağmen evlat gördüğüm kedimin varlığı ile mutluydum. Ama bu mutluluk İhsan'ın mutsuzluğunun rengine karışıyor, nefretinin siyahına karışan sevinç rengim boğulup kayboluyordu. Ben mutsuzsam sen de mutsuz ol, diyordu bakışlarıyla İhsan. Evladım, diye Mahdum'a sarıldıkça bakışlarındaki küçümsemeyi yakalıyordum. Anne olamadın da bir hayvana anacılık oynuyorsun, diyordu bu bakışlar. Hava kaçırın balon gibi sönmeye başlıyordu tüm sevincim o an. İşte son kavgamızda İhsan, bunları bir bir hatta yanına daha da keskin cümleler ekleyerek söylemişti bana. Mahdum'a bir tekme savururken, "Ya bu kedi gider bu evden ya ikiniz!"... Bir gülümsemeyi çok gören sevgili kocam, çoktandır hâl diliyle anlattığını bir çırpıda çok kolay ve duygusuz söyleyivermişti. Ya Mahdum ya ben, diyordu aslında. Çocuğumuz olmuyor diye ben mutsuzum, sen de mutsuz olmalısın. Ben mutsuzken yüzünün gülmesine tahammül edemiyorum, demenin başka yoluydu bu. Hiçbir cevap vermeden çıkmıştım evden. Çantama attığım göstermelik birkaç eşya ve yanımda Mahdum. "Savunmasız ve suçsuz bir canlıya merhamet etmeyen sen, hiçbir zaman baba olamazsın. Olsan bile iyi bir baba

olamazsın İhsan! Babalık, insanlık şefkat gerektiren bir şeydir. Vicdanın olduğu kadar insan olursun. Seni hayvanlardan ayıran aklınsa diğer insanlardan ayıran merhametindir! Anla bunu anla.” Sözlerim cılız çıkmıştı. Belki de içimden söylemiştim, hatırlamıyordum. Bunları yalnızca Mahdum için söylemiyordum, kendim için de... Bana sözleriyle hiç merhamet etmemişti İhsan. Gözlerimde biraz sevinçten ışıltı görse onu söndürmek için elinden ne gelirse yapardı.

Tren istasyona yaklaşıyor. İhsan'ın tüm mutsuzluğunu, küçümseyen bakışlarını, hakaretlerini, hiçbir şeyi beğenmeyen memnuniyetsizliğini ve evdeki tek neşem Mahdum'u sığdıramayıp ardında bırakıp gidiyordum. Bir meçhule... Mahdum ve ben.

Not: İlknur Hanım'ın sarı ve sevimli kedisi Mahdum'a ithafen.

Sümeyye Baştürün diğer yazıları

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

“Səni elə sevdim ki...”

(Qəndab xanımın doğum gününə)

Salam olsun, çox dəyərli oxucum! Bu dəfə söhbətimizi

tanınmış şair və ədəbiyyatşünas alim Qəndabın “Səni elə sevdim ki...” kitabından seçdiyim eyni adlı şeir üzərindən qurmağa çalışacağam. Qoy, bu yazı onun növbəti şad gününə hədiyyəm olsun!

Azərbaycan poeziyasında sevgi mövzusu həmişə xüsusi yer tutub. Bu mövzu təkcə iki insan arasındakı hisslərin ifadəsi deyil, həm də insan ruhunun saflığını, bağlılığını və mənəvi ucalığını əks etdirən dərin bir fəlsəfi düşüncə kimi təqdim olunur. Tanınmış şair və ədəbiyyatşünas alim Qəndabın “Səni elə sevdim ki...” şeiri də məhz belə poetik nümunələrdəndir. Bu şeir sadə sözlər, lakin dərin mənalar vasitəsilə sevginin ən təmiz, ən saf və ən ülvî formasını oxucuya çatdırır.

Şeir ilk misralardan oxucunu duyğular aləminə aparır:

“Səni elə sevdim ki,

Yanan ciyərlərim

Sanki alov dilimi...”

Bu misralar sevginin adi bir hiss olmadığını, insanın bütün varlığını bürüyən güclü bir duyğu olduğunu göstərir. Şair sevginin ağrı ilə, yanğı ilə, eyni zamanda bir növ müqəddəs fədakarlıqla müşayiət olunduğunu vurğulayır. Sevən insanın qəlbindəki yanğı burada poetik obrazlarla təqdim edilir.

Şeirin diqqət çəkən cəhətlərindən biri sevginin müqayisələrlə təqdim edilməsidir. Qəndab sevgini müxtəlif təbii və insani münasibətlərlə müqayisə edir. Bu müqayisələr sevginin miqyasını daha aydın göstərir. Məsələn:

“Arılar çiçəyinə,

Çiçəklər ləçəyinə,

Körpələr anasına,

Analar körpəsinə

Sarılb sevən kimi.”

Burada sevgi təbiətin ən təbii harmoniyası ilə eyniləşdirilir. Arının çiçəyə bağlılığı, körpənin anasına olan ehtiyacı və ananın övladına sonsuz məhəbbəti – bunların hamısı insan həyatının ən saf münasibətləridir. Şair bu obrazları seçməklə demək istəyir ki, həqiqi sevgi də məhz bu qədər təmiz və təbii olmalıdır.

Şeir in başqa bir hissəsində sevgi artıq daha geniş – kosmik və təbiət miqyasında təqdim olunur:

***“Günəş şəfəqlərini,
Bulud yağışlarını,
Gözlər baxışlarını,
İlmə naxışlarını
Qoruyub sevən kimi.”***

Bu misralarda sevgi qorumaq, əzizləmək, dəyər vermək kimi təqdim edilir. Yəni şairə görə sevgi tək-cə hiss deyil, həm də məsuliyyətdir. Sevdini qorumaq, ona dəyər vermək, onu incitməmək bu sevginin əsas xüsusiyyətidir.

Şeir in poetik gücünü artıran məqamlardan biri də onun ritmik sadəliyi və səmimiyyətidir. Qəndab mürəkkəb ifadələrdən istifadə etmədən, xalq ruhuna yaxın bir dil ilə oxucuya müraciət edir. Bu sadəlik isə şeir in təsir gücünü daha da artırır. Oxucu sanki şair in qəlbindən gələn sözləri birbaşa eşidir.

Şeir in kulminasiya nöqtəsi isə son bənddə özünü göstərir:

***“Leylilər Qeyisini,
Məcnunlar leylisini,
Bu könül qeyrisini
İnan belə sevmədi.”***

Burada şair klassik Şərq ədəbiyyatının ən məşhur sevgi simvollarına – Leyli və Məcnun obrazlarına müraciət edir. Bu obrazlar əsrlər boyu sevginin ən ali nümunəsi kimi qəbul olunub. Lakin şair deyir ki, onun sevgisi o məşhur məhəbbət hekayələrindən belə fərqlidir, daha dərinidir. Bu fikir şeir in emosional təsirini gücləndirir və müəllifin hisslərinin miqyasını göstərir.

Ümumilikdə, “Səni elə sevdim ki...” şeiri sevginin poetik manifesti kimi dəyərləndirilə bilər. Bu əsərdə sevgi yangıdır, sevgi sədaqətdir, sevgi qorumaqdır, sevgi fədakarlıqdır. Qəndab sevginin yalnız romantik hiss olmadığını, insanın mənəvi dünyasını formalaşdıran böyük bir dəyər olduğunu göstərir.

Azərbaycan poeziyasının zəngin ənənələri fonunda bu şeir

səmimiyyəti, obrazlı dili və dərin duyğuları ilə seçilir. Oxucu bu misraları oxuyarkən təkcə şairin sevgisini deyil, ümumiyyətlə insan qəlbinin ən saf duyğularını hiss edir.

Məhz buna görə də Qəndabın bu şeiri sevginin sadə, lakin uca fəlsəfəsini ifadə edən poetik nümunə kimi yadda qalır və oxucunu düşündürür: həqiqi sevgi yalnız hiss deyil, həm də insan ruhunun ən saf və ən müqəddəs ifadəsidir.

Doğum gününüz mübarək olsun, Qəndab xanım! Çox yaşa!

Əziz və dəyərli oxucum, sona qədər həmsöhbət olduğunuz üçün təşəkkür edirəm! Hələlik.

Hörmətlə: Zaur USTAC

AYB və AJB-nin üzvü, "Yazarlar" jurnalının baş redaktoru, şair-publisist, tərcüməçi-nasir.

ZAUR USTACIN YAZILARI

QƏNDABIN DİĞƏR YAZILARI

GÜL ƏTİRLİ KİTAB
(monoqrafiya)

ZAUR USTAC - GÜL ƏTİRLİ KİTAB - PDF

Bütün redaktə işlərimizdə yardımçımız olan Gülü xanımı Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsindən müvəffəqiyyətlə məzun olması və jurnalımızın texniki redaktoru Tuncay bəyi Milli Müdafiə Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutu (Tarix ixtisası üzrə) qəbul olunması münasibətilə təbrik edirik! Uğurlarınız bol olsun, Azərbaycan gəncləri!!!

Hörmətlə: Zaur USTAC

I>>ZAUR USTACIN YAZILARI

Mustafa Müseyiboglu adına kitabxana

QEYDLƏR

[illegible]

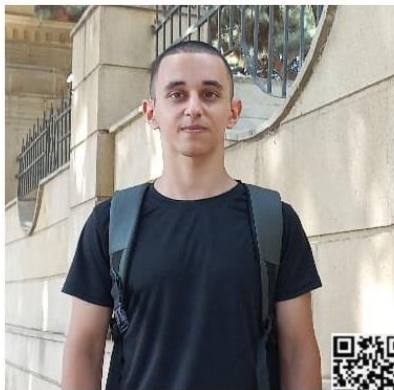

Uğurlarınız bol olsun!!!

YAZARLAR

Sentyabr - 2026 № 09 (69)

MURAD MƏMMƏDOVUN YAZILARI

GÜNNUR AĞAYEVANIN YAZILARI

HƏCƏR ATA KİŞİYEVANIN YAZILARI

“ARİSTOTEL POETİKASI” RUBRİKASI

I>>>>>BU HEKAYƏNİ MÜTLƏQ OXU<<<<<I

Mustafa Müseyiboğlu adına kitabxana

“TƏRƏFSİZ ƏDƏBİYYAT TARİXDİR!”

Jurnal bu layihə çərçivəsində ödənişsiz əsaslarla nəşr olunur.

Redaksiyanın ünvanı: Az-1012, Bakı, M.Xiyabani-14a

Dövlət qeydiyyatı: № 2319, 16.08.2007-ci il.

Əvvəlki illərdə 15 xüsusi buraxılışı olub.

Dövri olaraq 2021-ci ildən çıxır.

E-mail: zauryazar@mail.ru

Rəsmi saytı: WWW.YAZARLAR.AZ

Telefon: (012) 430-14 -81 (+994) 70-390-39-93

“Yazarlar”ın redaksiyasında yığılıb səhifələnir,

“JET PRINT ÇAP MƏRKƏZİ”NDƏ çap olunub.

(“Jet Print”də operativ xidmət: +994557232221).

Çapa imzalanıb: 01.09.2026

Sifariş: № 69

Format: A 5

Tiraj: Məhdud sayda (kitabxanalar üçün).

Elektron variant var.

Qiyməti: **PULSUZ.**

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

